

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS KATEDRA**

**GODA KAZAKAUSKAITĖ
BAUDŽIAMOSIOS TEISĖS IR KRIMINOLOGIJOS STUDIJŲ PROGRAMA**

NUSIKALSTAMUMO RAIŠKA KLAIPĖDOS MIESTE
Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė –
Prof. Dr. G. Babachinaitė

Vilnius, 2012

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA	7
2. KLAIPĖDOS MIESTO SOCIALINĖ, DEMOGRAFINĖ CHARAKTERISTIKA	11
3. REGISTRUOTO NUSIKALSTAMUMO KLAIPĖDOS MIESTE PAGRINDINIAI RODIKLIAI (2005 – 2010 M.)	19
3.1. Registruoto nusikalstamumo Klaipėdos mieste būklė, lygis, dinamika	19
3.2. Registruoto nusikalstamumo struktūra Klaipėdos mieste.....	27
4. UŽREGISTRUOTŲ ASMENŲ, ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) PADARIUS NUSIKALSTAMAS VEIKAS KLAIPĖDOS MIESTE, ASMENYBĖS BRUOŽAI	33
5. NUSIKALSTAMUMO PRIEŽASTINGUMAS IR PREVENCIJA KLAIPĖDOS MIESTE 2005-2010 M.	42
5.1. Nusikalstamumo priežastingumas ir jo raiškos aplinkybės Klaipėdos mieste	42
5.2. Nusikalstamumo prevencijos teisinis reglamentavimas ir jos vykdymas.....	46
5.3. Nusikalstamumo priežastingumo ir prevencijos Klaipėdos mieste ekspertinis tyrimas.....	50
IŠVADOS	56
REKOMENDACIJOS NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJAI KLAIPĖDOS MIESTE TOBULINTI.....	58
NAUDOTA LITERATŪRA	59
ANOTACIJA.....	65
ANNOTATION.....	66
SANTRAUKA	67
SUMMARY	68
PRIEDAI	69

IVADAS

Temos aktualumas. Nusikalstamumas – sudėtingas socialinis teisinis reiškiny, kurio esmę suprasti žmonės bando ne vieną tūkstantmetį.¹ Šis socialinis teisinis reiškiny yra istoriškai kintantis, save kuriantis, sąlyginai savarankiškas, valstybei ir visuomenei pavojingas, nulemtas visuomenėje vykstančių socialinių procesų ir reikalaujantis nuolatinės kontrolės². Nusikalstamumas egzistuoja kartu su visuomene, yra neatskiriama jos dalis, todėl šio reiškinio nagrinėjimas, analizavimas, vertinimas ir prognozavimas, siekiant sumažinti jo paplitimą, visuomet bus aktualus. Tačiau „nusikalstamumo prognozavimas nėra savitiksli, jis naudingas tik tada, kai įmanoma pakreipti nusikalstamumą pageidaujama linkme – užtikrinti nusikaltimų prevencijos priemones“.³ Pasak G. Babachinaitės ir S. Kuklianskio,⁴ „kriminologinių problemų nagrinėjimas ir jų sprendimo būdų paieška – visuomet aktualus dalykas, nesvarbu, kokia yra nusikalstamumo tendencijų raida <...>. Tik nuosekliai nagrinėjant ir sprendžiant kriminologines problemas, tikėtina, kad bus efektyviau sprendžiamos nusikalstamumo prevencijos problemos“.

Mokslinis nusikalstamumo ir visų su juo susijusių reiškinų pažinimas yra būtinas ne tik teisininkams, bet ir valdymo specialistams, socialiniams darbuotojams, savivaldybių darbuotojams ir šiuolaikinei žinių visuomenei, kadangi visų šių grupių tikslas – nusikalstamumo paplitimo mažinimas, priežastingumo nustatymas, jo kontroliavimas ir prevencija.⁵

Šio darbo tema – „Nusikalstamumo raiška Klaipėdos mieste“. Kodėl tikslinga analizuoti nusikalstamumo raišką Klaipėdoje?

Kriminologai teigia, kad nusikalstamumo lygis yra aukštesnis didžiuosiuose miestuose nei mažesniuose miestuose ar rajonuose. Daroma išvada, kad taip yra dėl atskirų miestų ir rajonų gyventojų tankumo rodiklių, ekonominio, gamybinio potencialo teritorinio pasiskirstymo ypatumų bei kitų priežasčių. Mokslininkai mano, kad Lietuvoje vyrauja ta pati tendencija.⁶ Klaipėda – trečias pagal dydį Lietuvos miestas, kuriame Lietuvos statistikos departamento (toliau – Statistikos departamentas) duomenimis 2010 m. registruoti 182 752 gyventojai (2011 m. – 177 812). Nuo 2003 iki 2010 m. registruoto nusikalstamumo lygis Klaipėdos mieste lenkia

¹ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.9.

² J. Galinaitytė, T. Rudzki. Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema // Jurisprudencija. 2005, Nr.70(62). P.139.

³ S. Starkus, R. Uscila. Chuliganizmo raidos 1999-2000 metais prognozavimas // Jurisprudencija. 2005, Nr.70(62). P.122.

⁴ G. Babachinaitė, S. Kuklianskis. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34). P.103.

⁵ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.6-7.

⁶ Babachinaitė G., Jurgėlaitienė G., Justickis V. ir kt. Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. / Moksl. red. G. Babachinaitė, S. Justickaja. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008. P.24.

šalies vidurkį. Lyginant šį rodiklį su antro pagal dydį Lietuvos miesto Kauno analogišku rodikliu, Klaipėdoje 2003 – 2010 m. jis yra taip pat didesnis, išskyrus 2005 ir 2006 m.⁷ Klaipėda – didžiausias vakarų Lietuvos miestas, išsiskiriantis savo geografine padėtimi (įsikūręs Danės upės, Kuršių marių ir Baltijos jūros susilieimo vietoje). Miesto specifiškumą lemia Valstybinis jūrų uostas – svarbiausias ir didžiausias Lietuvos Respublikos transporto centras, kuriame susijungia jūros, sausumos ir geležinkelio keliai iš rytų ir vakarų.⁸ Nusikalstamumo raiškai mieste įtakos gali turėti žmonių srautų padidėjimas vasaros sezono metu, netoli esanti Kaliningrado sritis (Rusijos Federacija), dideli logistikos mastai per miestą, ekonominė miesto plėtra ir kt.

Temos ištyrimo lygis. Lietuvos kriminologai nusikalstamumo raišką nagrinėjo įvairiais laikotarpiais ir skirtingais aspektais. Dažniausiai yra analizuojamas pats nusikalstamumas, kaip socialinis reiškiny, jo sampratos įvairiapusiškumas, paplitimas, tendencijos, prevencija. Pavyzdžiui, G. Babachinaitė⁹ atskleidė nusikalstamumo raidą Lietuvoje nuo Antrojo pasaulinio karo iki šių dienų; A. Kiškis¹⁰ nustatė didžiausius nusikalstamumo charakteristikų pokyčius Lietuvoje 2001 m.; G. Babachinaitė ir V. Paulikas apžvelgė nedarbo ir nusikalstamumo raidą Lietuvos kaime 1918 – 1990 m.¹¹ ir po 1990 m.¹²; S. Starkus ir R. Uscila¹³ atskleidė recidyvinio nusikalstamumo raidą 1999 – 2000 m. Lietuvoje; A. Petkus¹⁴ apibrėžė kriminalinės subkultūros sampratą, pagrindinius raidos aspektus, recidyvistų socialinės – psichologinės charakteristikos elementus; G. Babachinaitė ir S. Kuklianskis¹⁵ išryškino teorines nusikalstamumo prevencijos problemas. Nemažai kriminologų nagrinėjo nusikalstamumo reiškinio ypatumus per atskiras nusikalstamų veikų rūšis, pavyzdžiui, G. Babachinaitė atliko kriminologinį smurtinių nusikaltimų vertinimą Lietuvoje¹⁶ bei atskleidė smurtinio nusikalstamumo Lietuvoje sampratą, tendencijas ir raiškos ypatumus¹⁷; S. Simanauskaitė ir R. Žukauskienė¹⁸ apibūdino seksualinių

⁷ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010211: Teritorija ir gyventojų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija; M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2012-03-05]

⁸ http://www.portofklaipeda.lt/lt.php/klaipedos_uostas/apie_uosta/uosto_pristatymas/7672; [Žiūrėta: 2012-03-05]

⁹ G. Babachinaitė. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija. 2000, Nr.15(7).

¹⁰ A. Kiškis. Nusikalstamumo Lietuvoje 2001 m. charakteristika // Jurisprudencija. 2002, Nr.29(21).

¹¹ G. Babachinaitė, V. Paulikas. Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime 1918-1990 m. // Jurisprudencija. 2002, Nr.26(18).

¹² G. Babachinaitė, V. Paulikas. Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime po 1990 metų // Jurisprudencija. 2005, Nr.74(66).

¹³ S. Starkus, R. Uscila. Recidyvinio nusikalstamumo raida 1999-2000 metais // Jurisprudencija. 1999, Nr.13(5).

¹⁴ A. Petkus. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui // Jurisprudencija. 2001, Nr.20(12).

¹⁵ G. Babachinaitė, S. Kuklianskis. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34).

¹⁶ G. Babachinaitė. Smurtiniai nusikaltimai Lietuvoje // Jurisprudencija. 1999, Nr.12(4).

¹⁷ G. Babachinaitė. Smurtinio nusikalstamumo samprata, tendencijos ir šiuolaikiniai raiškos ypatumai Lietuvoje // Jurisprudencija. 2008, Nr.1(103).

¹⁸ S. Simanauskaitė, R. Žukauskienė. Seksualinių nusikaltėlių asmenybės ypatumai pagal penkių didžiųjų veiksmų modelį // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34).

nusikaltėlių asmenybės ypatumus; V. Justickis¹⁹ nagrinėjo organizuotą nusikalstamumą ir jo ekonominius pagrindus; J. S. Pečkaitis, V. Justickis ir A. Pocius²⁰ atskleidė nužudymus padariusių asmenų asmenybės raidą ir padėtį. Dalis mokslininkų nusikalstamumo reiškinių nagrinėjo per asmenų, padariusių nusikalstamas veikas, asmenybės bruožus (lytis, amžius, užimtumas ir kt.). Pavyzdžiui, Aistė Kuolaitė²¹ atskleidė kriminologine prasme reikšmingas nedirbančio ir nesimokančio asmens, įtariamo (kaltinamo) padarius nusikalstamas veikas, sampratą; G. Babachinaitė²² išnagrinėjo aktualias nepilnamečių smurtinės agresijos prieš asmenį sunkiausias apraiškas; E. Norvaišaitė²³ išanalizavo moterų nusikalstamumo būklę, struktūrą, dinamiką Lietuvoje, palygino Lietuvos moterų nusikalstamumo rodiklius su kitų valstybių moterų nusikalstamumo rodikliais. Nusikalstamumo raiška yra nagrinėjama ir atskirų Lietuvos regionų aspektu. Pavyzdžiui, L. Grunulaitė²⁴ atliko 2004 – 2008 m. nusikalstamumo didžiuosiuose Lietuvos miestuose lyginamąją analizę, D. Bacys²⁵ atskleidė nusikalstamumo raišką Tauragės apskrityje, D. Popovič²⁶ išnagrinėjo nepilnamečių nusikalstamumą kriminologiniu aspektu Telšių rajone, S. Skalauskytė²⁷ 2011 m. yra atlikusi turtinio nusikalstamumo analizę Klaipėdos mieste. Tačiau Klaipėdos, kaip specifinio Lietuvos miesto, nusikalstamumo raiška, siejant su prevencijos vykdymu, pastaruojų metu mokslinškai nebuvo nagrinėta.

Tyrimo problema. Būtinai nuolatinis nusikalstamumo raiškos nagrinėjimas, siekiant sumažinti šio reiškinių paplitimą. Klaipėdos mieste nuo 2003 iki 2010 m. registruoto nusikalstamumo lygis lenkia bendrą šalies vidurkį ir yra problema ne tik prevenciją vykdančioms institucijoms, bet ir miesto visuomenei. Kas lemia nusikalstamumo raišką Klaipėdoje ir kaip mažinti šio reiškinių paplitimą mieste – yra šio darbo mokslinė problema.

¹⁹ V. Justickis. Organizuotas nusikalstamumas. Ekonominiai pagrindai // Jurisprudencija. 2001, Nr.20(12).

²⁰ V. Justickis, J. S. Pečkaitis, A. Pocius. Žudiko socialinės dezadaptacijos raida pagrindiniais jo gyvenimo tarpniais // Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr.4(4).

²¹ A. Kuolaitė. Ndirbančių ir nesimokančių asmenų nusikalstamumo kriminologinės apibrėžties problema // Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr.4(4).

²² G. Babachinaitė. Nepilnamečių smurtas Lietuvoje: raiška, priežastys ir prevencija // Jurisprudencija. 2002, Nr.27(19).

²³ Norvaišaitė E. „Moterų nusikalstamumas“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2007. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20090908_194049-30632/DS.005.1.01.ETD.

²⁴ Grunulaitė L. „Nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose: lyginamoji analizė“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2009. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100225_142114-01915/DS.005.0.01.ETD.

²⁵ Bacys D. „Nusikalstamumo raiška Tauragės apskrityje“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2011. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110705_132507-61291/DS.005.0.01.ETD.

²⁶ Popovič D. „Nepilnamečių nusikalstamumo kriminologinė analizė Telšių rajone“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2010. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110207_110540-17000/DS.005.0.02.ETD.

²⁷ Skalauskytė S. „Turtinio nusikalstamumo kriminologinė analizė Klaipėdos mieste“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2011. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110124_124326-66858/DS.005.0.01.ETD.

Tyrimo objektas. Registruotas nusikalstamumas ir jo raiška bei vykdyta prevencija Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Tyrimo tikslas. Išnagrinėti ir pateikti Klaipėdos miesto nusikalstamumo raiškos analizę ir prevencijos vykdymą. Norint pasiekti iškeltą tikslą, keliami šie **uždaviniai**:

1. Apibrėžti nusikalstamumo sampratų įvairovę.
2. Apibūdinti Klaipėdos miesto socialinę demografinę charakteristiką.
3. Išanalizuoti registruoto nusikalstamumo rodiklius Klaipėdos mieste.
4. Atskleisti užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste asmenybės bruožus.
5. Nustatyti nusikalstamumo priežastingumą ir prevenciją Klaipėdos mieste.
6. Pateikti rekomendacijas nusikalstamumo prevencijos Klaipėdos mieste gerinimui.

Darbo metodai. Siekiant iškelto tikslo ir nustatytų uždavinių, buvo atliekamas kokybinis tyrimas: Klaipėdos miesto atvejo analizė, kurioje, naudojant statistinius rodiklius bei įvairias ataskaitas, išanalizuota ir apibūdinta Klaipėdos miesto nusikalstamumo raiška, vykdyta prevencija. Kokybinį tyrimą papildė atliktas ekspertinis nusikalstamumo priežastingumo ir prevencijos Klaipėdos mieste vertinimas (apklausti 25 ekspertai). Darbe naudojami mokslinės literatūros, dokumentų, statistinių duomenų analizės, ekspertinės apklausos raštu, atvejo tyrimo metodai. Statistiniai duomenys pateikiami lyginamuoju ir grafiniu duomenų vaizdavimo metodais.²⁸

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, penkios dalys, išvados, rekomendacijos, anotacija, santrauka, naudota literatūra ir priedai. Pirmame darbo skyriuje atskleidžiama nusikalstamumo sampratos esmė ir įvairovė. Antrame darbo skyriuje pateikta Klaipėdos miesto socialinė, demografinė charakteristika. Trečiame darbo skyriuje analizuojama registruoto nusikalstamumo Klaipėdoje 2005 – 2010 m. būklė, lygis, dinamika bei struktūra. Ketvirtame skyriuje atskleisti užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. asmenybės bruožai. Penktame darbo skyriuje išnagrinėtas Klaipėdos 2005 – 2010 m. nusikalstamumo priežastingumas, nusikalstamumo prevencijos teisinis reglamentavimas Lietuvoje bei jos vykdymas Klaipėdoje, atliktas nusikalstamumo priežastingumo ir prevencijos uostamiestyje ekspertinis tyrimas.

²⁸ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis. Šiauliai: Lucilijus, 2007. P.224.

1. NUSIKALSTAMUMO SAMPRATA

Pasaulinė kriminologija, besivystydama įvairiomis kryptimis, atspindi skirtingus požiūrius bei mokyklas. Kriminologai, nors ir esantys skirtingų požiūrių ir nuomonių, turi vieną bendrą tikslą – paaiškinti nusikalstamumą, kaip socialinį teisinį reiškinį, ištirti jo kilmę, esmę, nustatyti jo dėsningumus, atskleisti jo priežastis, surasti būdus, kaip jį kontroliuoti.²⁹

Nusikalstamumą tirti moksliskai yra būtina, kadangi nusikalstamumas yra toks didelis blogis, kad jo padarinius patiria labai didelė visuomenės dalis. Kiekvieną dieną visame pasaulyje žmonės netenka gyvybių, sveikatos, turto, garbės, saugumo jausmo, pasitikėjimo žmonėmis, socialiniu teisingumu. Nusikalstamumas neigiamai veikia moralę, neleidžia patenkinti materialinių, dvasinių poreikių, dezorganizuoja visuomenę ir taip stabdo jos socialinį progresą.³⁰ Nusikalstamumo sampratos esmės atskleidimas yra neatsiejamas nuo kriminologijos mokslo raidos, jo tyrinėjimo objekto bei skirtingų kriminologų nuomonių vertinimo.

Pasaulio šalys yra skirtingos: turi skirtingas santvarkas, ekonomikas, tradicijas ir problemas, tačiau kiekvienoje egzistuoja nusikalstamumas – neišvengiama socialinė realija. Bet nusikalstamumo paplitimas (būklė, lygis, dinamika) atskirose valstybėse gali būti kitoks: vienoje šalyje jis gali būti labai didelis, o kitose – labai mažas; vienoje nusikalstamumas gali didėti, kitose – mažėti, o dar kitose gali išlikti nekintamas.³¹ Nusikalstamumo lygis priklauso nuo socialinių, ekonominių, teisinių, religinių ir kitokių priežasčių.³² Kadangi nusikalstamumo raiška atskirose šalyse bei laikotarpiais yra skirtinga, skiriasi ir nusikalstamumo sampratos aiškinimai.

Tarybinėje literatūroje kriminologine tema galima išskirti platesnę nusikalstamumo sampratą bei šį reiškinį apibūdinančių požymių analizę. V. Leninas tvirtino, kad nusikalstamumo priežastys yra masių išnaudojimas, vargas bei skurdas ir kai tik tai bus panaikinta, pradės nykti ir pats nusikalstamumas.³³ Nuo to laiko visuomenė pakito, tačiau nusikalstamumas neišnyko.

Kad nusikalstamumas yra klasinis, istoriškai praeinantis reiškinys, įtakotas netobulų socialinių santykių bei praeities atgyvenų, buvo manoma ilgus metus. Buvo teigiama, kad nuosekliai šalinant šiuos veiksnius, palaipsniui išnyks ir pats nusikalstamumas.³⁴ Tačiau pasak XIX a. baudžiamosios teisės sociologinės mokyklos atstovo F. Listo, nusikalstamumas yra

²⁹ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.11,14.

³⁰ Bieliūnas E., Bluvšteinas J., Bazylevas I. ir kt. Kriminologija / Moksl. red. J. Bluvšteinas. Vilnius: Pradai, 1994. P.5.

³¹ Justickis V. Kriminologija: I dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. P.288.

³² Ancelis P., Ažubalytė R., Babachinaitė G. ir kt. Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas: monografija / Moksl. red. V. Justickis, V. E. Kurapka. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.222.

³³ Bieliūnas E., Bluvšteinas J., Bazylevas I. ir kt. Kriminologija / Moksl. red. J. Bluvšteinas. Vilnius: Pradai, 1994. P.6.

³⁴ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.123.

amžinas reiškiny, kuris niekada neišnyks ir jokios prevencijos priemonės jo nenugalės, kaip didžiausia higienos pažanga negali nugalėti mirties. Jo amžininkas prancūzas sociologas E.Diurkheimas teigė, kad nusikalstamumas yra normalus, būtinas ir naudingas reiškiny. Pasak jo, visuomenė negali egzistuoti be nusikalstamumo ir jo išnaikinti. Italų mokslininko R.Garofalo nuomone, nusikalstamumas neišnyks net sistemoje, kurioje bus panaikintas skurdas.³⁵

Lietuvių kriminologė J. Galinaitytė³⁶ pateikia kelių vakarų autorių nusikalstamumo sąvokų aiškinimus, kurie, jos nuomone, yra per daug abstraktūs: pasak G. Kaiserio, nusikalstamumas yra baudžiamosios teisės uždraustų veiksmų (nusikaltimų) visuma, o E. Buchgolcas nusikalstamumą apibrėžia kaip specifinę žmonių elgesio visuomenėje formą, darančią socialiai neigiamą ir griauančią poveikį, paklūstančią bendriems socialinio gyvenimo dėsningumams. Kitas vokiečių mokslininkas P. A. Albrechtas nusikalstamumą apibūdina, kaip mokslinį produktą, kurį mėginama spręsti pasitelkus teisėsaugą, taip pat, kaip yra sprendžiamos ir kitos problemos.³⁷ Pasak J. Galinaitytės, yra mokslininkų, kurie nusikalstamumo nenori pripažinti sistema, nes jo negalima objektyviai fiksuoti bei tirti kaip savarankiško reiškinio.³⁸

Kriminologų filosofinės, teisinės, religinės pažiūros bei įvairių teisės kryptių ir mokyklų nuostatos atsispindi šių autorių apibūdintuose nusikalstamumo apibrėžimuose, kurių, kaip minėta, yra gana daug ir įvairių. Dauguma mokslininkų pabrėžia socialinę nusikalstamumo prigimtį, jo istorinį sąlygotumą ir skiria kiekybinius ir kokybinius nusikalstamumo požymius.³⁹

Taigi nusikalstamumo samprata vis dar tebėra diskutuotina tema – nėra bendros nuomonės dėl nusikalstamumo sąvokos, o tai rodo šio reiškinio įvairiapusiškumą.

Kitų mokslų atstovai įvairiai atskleidžia nusikalstamumo esmę. Tai lemia šių mokslininkų skirtingi požiūriai į vykstančius reiškinius. Iš dalies naudinga atsižvelgti į kitų mokslų atstovų pateikiamus nusikalstamumo sąvokos apibrėžimus, kadangi kriminologijos mokslui sisteminant žinias apie nusikalstamumą, tai gali padėti atskleisti skirtingus šio reiškinio aspektus.⁴⁰

T.Rudzkis ir J.Galinaitytė⁴¹, susistemindami kriminologų nuomonės nusikalstamumo sampratos atžvilgiu, išskiria tris grupes pagal požiūrius į nusikalstamumo, nusikalstamo elgesio ir nusikalstamos veikos reiškinius: *pirmoji* grupė nusikalstamumą suprantą kaip nuo priimtų

³⁵ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.123.

³⁶ Galinaitytė J. Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius: Vilniaus verslo ir teisės akademija, 2009. P.40-41.

³⁷ Dobrynina M., Justickaja S., Kalpokas V. ir kt. Registruotas ir latentinis nusikalstamumas Lietuvoje: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai / Rec. A. Dapšys, A. Kiškis. Vilnius: Eugrimas, 2011. P.15.

³⁸ Galinaitytė J. Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius: Vilniaus verslo ir teisės akademija, 2009. P.41.

³⁹ Ten pat, P.10.

⁴⁰ Dobrynina M., Justickaja S., Kalpokas V. ir kt. Registruotas ir latentinis nusikalstamumas Lietuvoje: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai / Rec. A. Dapšys, A. Kiškis. Vilnius: Eugrimas, 2011. P.15.

⁴¹ J. Galinaitytė, T. Rudzkis. Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema // Jurisprudencija. 2005. Nr.70(62). P.135-138.

socialinių normų nukrypstantį bei visuomenei keliantį pavojų elgesį, kuris apjungia visus nukrypimus nuo socialinių normų, jų rūšis ir formas (pvz.: narkomanija, alkoholizmas, savižudybės ir kt.); *antroji* grupė mano, kad esminis nusikalstamumo sąvokos požymis yra nusikaltimų visuma, jų suma ir pats nusikalstamumas laikomas suminiu reiškiniu (šios grupės kriminologai nusikalstamumą suvokia kaip socialinį, baudžiamąjį, teisinį reiškinį, kurį sudaro įvairūs nusikaltimai, padaryti per tam tikrą laikotarpį bei tam tikroje vietoje); *trečiosios* grupės kriminologai mano, kad nusikalstamumas atspindi vientisos vienaarūšių objektų sistemos požymius, kad jis yra sistema, integruojanti nusikalstamas veikas (jie pritaria nuomonei, kad nusikalstamumo sąvoka yra apibendrinamoji).

Pastarajai nuomonei pritaria ir T. Rudzakis, J. Galinaitytė bei V. Justickis. Sąvoka „nusikalstamumas“ apima labai daug skirtingų veiksmų: „Nusikalstamumas – tai ir smulki vagystė miesto transporte, ir banko apiplėšimas, ir nužudymas, ir vengimas atlikti privalomąją tarnybą kariuomenėje, ir lėktuvo pagrobimas, ir nepranešimas apie rastą lobį“.⁴² Nusikalstamumą reikia vertinti kaip vientisą reiškinį, nusikaltimų sistemą: nusikalstamumas yra neišvengiamas reiškinys, o pavienis nusikaltimas yra atsitiktinis, kuris galėjo ir neįvykti, nusikalstamumas egzistuos tol, kol egzistuos žmonija; nusikalstamumui yra būdingi tam tikri dėsningumai, dėl to jam būdinga vidinė tvarka, regularumas, pasikartojimas; potenciali naujų nusikaltimų padarymo galimybė, sukeliama masinėje sąmonėje gyvuojančių nusikalstamo elgesio standartų, neišvengiamai egzistuoja šalia faktiškai padarytų nusikaltimų.⁴³

Taigi pasak minėtųjų kriminologų, galima daryti išvadą, kad nusikalstamumas yra socialinis bei teisinis reiškinys su sistemai būdingomis savybėmis. Visuomenėje vykstantys procesai bei reiškiniai įtakoja nusikalstamumą ir yra išoriniai jo veiksniai. Visuomenėje vykstantys pokyčiai ir nusikalstamumas kinta netolygiai. Nauji nusikalstamumo požymiai yra rezultatai jo sąveikos su visuomene bei visuomenės poveikio per tam tikrus nusikalstamumo požymius.⁴⁴ Nusikalstamumas, kaip minėta, yra ir teisinis reiškinys. Jis yra vienas iš neigiamai vertinamų socialinių procesų, apjungiančių įvairius teisės pažeidimus, kadangi jų yra vienoda socialinė prigimtis.⁴⁵

⁴² Justickis V. Kriminologija: I dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001. P.301.

⁴³ Bieliūnas E., Bluvšteinas J., Bazylevas I. ir kt. Kriminologija / Moksl. red. J. Bluvšteinas. Vilnius: Pradai, 1994. P.37-38.

⁴⁴ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P 120.

⁴⁵ Ten pat, P.121.

Taigi nusikalstamumas yra nuolatinis, neišvengiamas reiškinys, pasižymintis dėsniniais procesais, vidine tvarka, pasikartotinumu. Nusikalstamo elgesio rūšys ir standartai masinėje sąmonėje egzistuoja ištiesas epochas, nesuasmeninti.⁴⁶

Nors kriminologai neturi vieningos nuomonės dėl nusikalstamumo elementų, kurie apibūdina nusikalstamumą kaip vientisą sistemą, tačiau Lietuvos mokslininkai pažymi, kad nusikalstamumo elementai yra jo tipai. Nusikalstamumo tipas yra kildinamas iš socialinių visuomenės santykių prieštaravimų, jos neigiamų papročių bei tradicijų ir yra atskiras, mobilus, regresinis, neindividualus reiškinys. Skiriami šie nusikalstamumo tipai: ekonominis, buitinis, politinis, poilsinis, religinis.⁴⁷

Nusikalstamumą apibūdina kiekybiniai ir kokybiniai nusikalstamumo požymiai. Nusikalstamumą kiekybiškai apibūdina jo būklė ir lygis (rodikliai, apibūdinantys nusikalstamumo paplitimą), o nusikalstamumo kokybinę išraišką atspindi jo struktūra (apibrėžia nusikalstamumo vidinę struktūrą) ir nusikalstamų veikų pobūdis (atskleidžia konkrečios nusikalstamumo struktūros dalies savybes). Nusikalstamumo dinamika (jo būklės, lygio, struktūros kitimas per tam tikrą laikotarpį) yra kompleksinis kokybinis ir kiekybinis nusikalstamumo rodiklis.⁴⁸

Norint visapusiškai suvokti nusikalstamumo sampratą, tikslinga atskleisti dar vieną šio reiškinio savybę – latentškumą. Latentiškumas parodo oficialios registracijos neišsamumą. Taigi realaus ir registruoto nusikalstamumo skirtumas sudaro latentinį nusikalstamumą.⁴⁹

Apibendrinant šį skyrių, galima teigti, kad kriminologų nusikalstamumo sampratos esmės interpretavimas kito priklausomai nuo laikmečio bei skirtingų visuomenių požiūrių. Kriminologijos mokslas, atsiradęs dėl poreikio tirti problemas, kurių nesugebėjo iširti kiti mokslai, turėjo ir turi vieną bendrą tikslą – paaiškinti nusikalstamumą, kaip socialinį teisinį reiškinį. Tačiau vienareikšmiškai atskleisti nusikalstamumo sampratą mokslininkams nėra paprasta ir tai iki šiol yra diskutuotina tema. Visapusiškiausią nusikalstamumo sampratos apibrėžimą, autorės nuomone, pateikia J. Galinaitytė ir T. Rudzkiš⁵⁰, kurių teigimu, nusikalstamumas, tai valstybei ir visuomenei pavojingas, istoriškai kintantis, save kuriantis, sąlyginai savarankiškas socialinis teisinis nusikalstamas veikas integruojantis reiškinys, nulemtas visuomenėje vykstančių socialinių procesų ir reiškinų prieštaravimų, reikalaujantis nuolatinės valstybės ir visuomenės kontrolės.

⁴⁶ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.121.

⁴⁷ Ten pat, P.121-122.

⁴⁸ Ten pat, P.125-133.

⁴⁹ Ten pat, P.136.

⁵⁰ J. Galinaitytė, T. Rudzkiš. Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema // Jurisprudencija, 2005. Nr.70(62). P.139.

2. KLAIPĖDOS MIESTO SOCIALINĖ, DEMOGRAFINĖ CHARAKTERISTIKA

Nusikalstamumo raiškai, jo mastams ir pobūdžiui savivaldybės teritorijoje įtakos gali turėti socialinė, demografinė situacija, geografinis išsidėstymas, ekonominis veiksmingumas, gyventojų užimtumas, mokymo įstaigų skaičius bei ugdymosi prieinamumas, gyventojų tautinė sudėtis ir kiti rodikliai, todėl tikslinga šias charakteristikas detaliau išanalizuoti.

Klaipėdos miesto teritorija sudaro 98 km² (0,15 proc. Lietuvos teritorijos). 38 proc. teritorijos naudojama pastatams, 1,4 proc. – keliams, 8,45 proc. – ūkininkavimui, 14,08 proc. – užima vandenys ir 38 proc. – kita. 2001 m. gruodžio 20 d. Klaipėdos miesto savivaldybės taryba yra patvirtinusi 60 gyvenamųjų rajonų mieste.⁵¹ Gyventojų tankis 2011 m. yra 1814,4 žm./km².⁵²

Klaipėda yra Klaipėdos apskrities centras, išsidėstęs Kuršių marių ir Baltijos jūros susilieimo vietoje bei Danės upės žiotyse. Iš Klaipėdos miesto nutiestas magistralinis kelias Vilnius – Kaunas – Klaipėda, taip pat magistralinis kelias Klaipėda – Liepoja. Mieste yra stambus geležinkelių mazgas, aptarnaujantis Valstybinį jūrų uostą. Greitaisiais traukiniais galima pasiekti Kretingą, Plungę, Telšius, Šiaulius, Radviliškį, Kėdainius, Jonavą, Kaišiadoris, Vilnių.⁵³

Vertinant Klaipėdos geografinę situaciją, galima daryti prielaidą, kad išskirtinis miesto geografinis išsidėstymas (miestas prie jūros, marių, gerai išvystytas susisiekimas ir kt.) gali turėti įtakos nusikalstamumui arba lemti konkrečių nusikalstamų veikų paplitimą mieste.

Klaipėda yra Lietuvos vakarų ekonomikos centras ir svarbus transporto mazgas. Tai sąlygoja Klaipėdoje veikiantis Valstybinis jūrų uostas. Šiame uoste dirba 17 laivų statybos, remonto bei krovos bendrovių. Uostas sukuria 4,5 proc. viso Lietuvos BVP bei 23 tūkst. darbo vietų 800 įmonių. Uoste vidutiniškai kasmet apsilanko apie 7 tūkst. laivų. 2010 m. pasiekta didžiausia krovinių apyvarta (31,27 mln. t), užregistruota 320 991 atplaukusių keleivių.⁵⁴

Kitas ekonomikos plėtros objektas Klaipėdoje yra laisvoji ekonominė zona (Klaipėdos LEZ). Pagal pritrauktą investicijų (792 mln. Lt) ir sukurtų darbo vietų skaičių (daugiau kaip 1000) ji yra viena iš pirmųjų ir efektyviausiai valdomų laisvųjų ekonominių zonų regione.⁵⁵ Didžiausia BVP dalis Klaipėdos mieste yra sukuriama paslaugų sektoriuje, kadangi veikia 292 maitinimo įstaigos ir restoranai, 26 viešbučiai, 20 naktinių klubų, 10 muziejų, 4 teatrai. Vasaros sezono metu mieste padidėja turistų antplūdis (2008 m. duomenimis 7,7 proc. į Lietuvą

⁵¹ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Klaip%C4%97da>; [Žiūrėta: 2011-11-03]

⁵² Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010211: Teritorija ir gyventojų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-23]

⁵³ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Klaip%C4%97da>; [Žiūrėta: 2011-10-23]

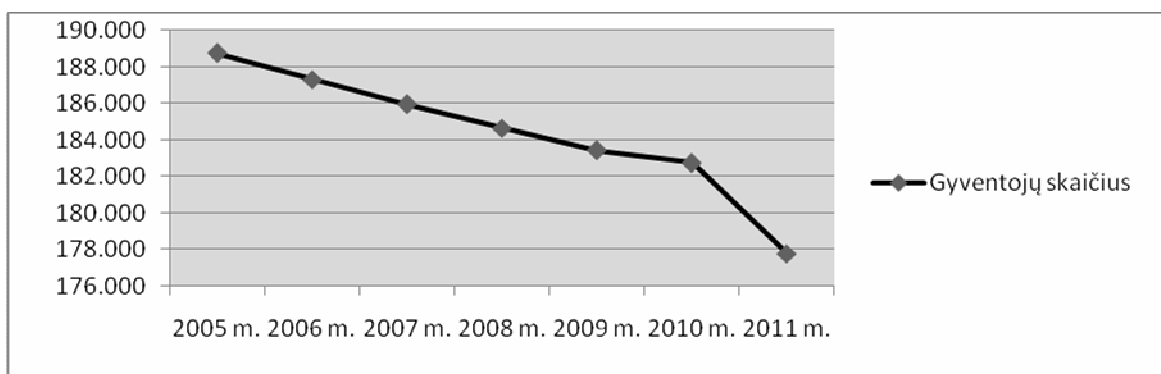
⁵⁴ <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=C0BC240C30C711D88A4F746164617373&categoryId=36&pathId=440>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁵⁵ <http://www.fez.lt/index.php/apie-klaipedos-lez/9>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

atvykusių užsienio turistų buvo apsigyvenę Klaipėdoje), ypač didžiųjų tradicinių švenčių metu (Jūros šventė ir kt.).⁵⁶

Taigi Klaipėda – patrauklus verslui ir investicijoms didmiestis, turintis išvystytą LEZ ir Valstybinį jūrų uostą, o tai sąlygoja išplėtotą tarptautinio susisiekiimo ir logistikos infrastruktūrą, intensyvių krovinių gabenimą, didelius migruojančių žmonių srautus. Visa tai sudaro galimybes nelegalios migracijos, tarptautinio nusikalstamumo bei kitų neigiamų apraiškų plitimui.⁵⁷

Statistikos departamento duomenimis 2011 m. pradžioje Klaipėdos mieste buvo užregistruota 177 812 tūkst. gyventojų, t.y. 5,5 proc. visų Lietuvos gyventojų.

1 pav. Registruotų gyventojų skaičius tūkstančiais Klaipėdos mieste 2005 – 2011 m.⁵⁸

Išanalizavus gyventojų skaičiaus kitimą Klaipėdoje, ryškėja, kad 2005 – 2011 m. kasmet registruotų gyventojų skaičius mieste nuosekliai mažėjo. Nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdoje buvo užregistruota 10 955 mažiau gyventojų, t.y. apie 6 proc. Taigi vidutiniškai kasmet mieste buvo užregistruojama po 1826 gyventojus mažiau. Tačiau lyginant 2010-ųjų ir 2011-ųjų m. registruotų gyventojų skaičiaus rodiklius mieste, nustatyta, kad sumažėjo 4940 gyventojų. Tai yra beveik tris kartus daugiau, negu vidutiniškai kasmet analizuojamu laikotarpiu. Gyventojų skaičiaus kitimo tendencijos Klaipėdos mieste yra adekvačios registruotų gyventojų skaičiaus mažėjimui Lietuvoje.

Išnagrinėjus klaipėdiečių sudėtį pagal lytį, pastebima, kad nagrinėjamu laikotarpiu ir vyrų, ir moterų, gyvenančių Klaipėdoje, skaičius tolygiai mažėjo: 2005 – 2011 m. vyrų buvo užregistruota 6208 mažiau, o moterų – 4747 mažiau. Minėtu laikotarpiu kasmet vyrai sudarė vidutiniškai apie 46 proc., o moterys – apie 54 proc. visų registruotų gyventojų mieste. Toks

⁵⁶ <http://www.klaipedainfo.lt/lt/index.php>; [Žiūrėta: 2011-11-14]

⁵⁷ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

⁵⁸ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3010202: Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, amžius, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

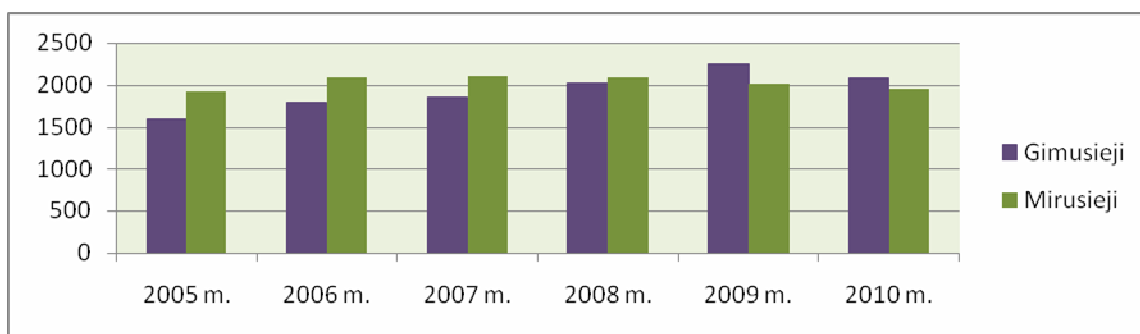
gyventojų santykis procentais pagal lytį mieste išliko per visus nagrinėjamus šešerius metus, nors tuo pačiu metu bendras registruotų gyventojų skaičius mieste vis mažėjo.⁵⁹

2011 m. pradžioje uostamiestyje buvo užregistruoti 25 534 mažamečiai (0 – 14 m.) ir 7778 nepilnamečiai (14 – 18 m.). Atitinkamai mažamečių dalis sudarė 14,3 proc. visų užregistruotų klaipėdiečių, o nepilnamečių dalis – 4,4 proc.⁶⁰

Vidutinis gyventojų amžius Klaipėdoje 2005 – 2011 m. didėjo nuo 38,1 iki 39,8 m. 2011 m. pradžioje vidutinis klaipėdiečio amžius – 37,1 m., o klaipėdietės – 42,0 m.⁶¹

2001 m. Klaipėdos gyventojai pagal tautybę pasiskirstė taip: lietuviai – 71,3 proc., rusai – 21,3 proc., ukrainiečiai – 2,4 proc., baltarusiai – 1,9 proc., lenkai – 0,4 proc., kiti – 1,2 proc.⁶²

Klaipėdoje vaikų gimstamumo rodikliai 2005 – 2010 m. nuosekliai didėjo – vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 162 naujagimius daugiau, tačiau 2011 m. užregistruota 164 naujagimiais mažiau. Šiuo laikotarpiu klaipėdietės dažniausiai gimdė būdamos 25 – 29 m.⁶³

2 pav. Gimstamumo ir mirtingumo rodikliai Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁶⁴

Mirusiųjų skaičius Klaipėdos mieste kito nežymiai: nuo 2005 iki 2008 m. kasmet registruotų mirusių gyventojų skaičius didėjo ir viršijo gimusiųjų skaičių. Nuo 2009 m. situacija pasikeitė: gimstamumo rodiklis padidėjo, o mirtingumo – sumažėjo. 2005 – 2010 m. vidutiniškai kasmet mirdavo po 2027 žmones. Taip pat pastebima tendencija, kad kiekvienais metais vyrų

⁵⁹ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010202: Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, amžius, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁶⁰ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010203: Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, amžius (5 m. amžiaus grupės), lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁶¹ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010217: Vidutinis gyventojų amžius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]
⁶² <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=D80548CB41E911D88C41746164617373&categoryId=104&pathId=120>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

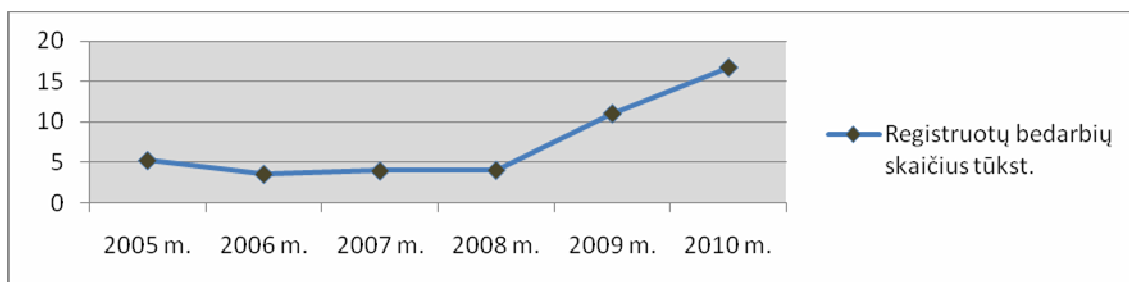
⁶³ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010503: Gimusieji. Požymiai: administracinė teritorija, motinos amžius. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁶⁴ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3010501: Gimusieji ir natūrali gyventojų kaita. Požymiai: administracinė teritorija; M3010601: Mirusieji. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

miršta daugiau negu moterų. Mirusių kūdikių nuo 2005 iki 2010 m. Klaipėdos mieste daugiausia buvo užregistruota 2006 m. (12) ir net tris kartus mažiau – 2009 m. (4).⁶⁵

Statistikos departamento duomenimis registruotų santuokų skaičius 2005 – 2009 m. Klaipėdos mieste tolygiai didėjęs, 2009 m. pradėjo mažėti ir 2010 m. pasiekė 2005 m. užregistruotų santuokų skaičių. Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 1332 santuokas ir šiuo metu 1000 klaipėdiečių tenka 6,7 santuokos. Ištuokų skaičius lyginamaisiais metais kito priešinga linkme negu santuokų: 2005 – 2009 m. mažėjo, o 2010 m. nežymiai padidėjo ir vidutiniškai kiekvienais metais Klaipėdos mieste buvo užregistruojama po 671 ištuoką.⁶⁶

Vertinant gyventojų skaičius, jų pasiskirstymo pagal lytį, amžių, tautybę, gimstamumo, mirtingumo, santuokų bei ištuokų rodiklių tendencijas 2005 – 2011 m., galima daryti išvadą, kad ryškesni rodiklių pokyčiai yra įvykę 2008 – 2009 m., kai Klaipėdoje (kaip ir visoje Lietuvoje) įsivyravo ekonominė krizė, galinti turėti įtakos ir nusikalstamumui.

3 pav. Registruotų bedarbių skaičius tūkstančiais Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁶⁷

Išanalizavus Statistikos departamento duomenis apie Klaipėdos gyventojų užimtumą, pastebima, kad sumažėjęs registruotų bedarbių skaičius lyginant 2005 su 2006 m., pastaraisiais pradėjo augti ir 2010 m. buvo net tris kartus didesnis nei 2005 m. Taigi 2009 ir 2010 m. užimtųjų klaipėdiečių dalis sumažėjo iki 85,4 proc. ir atitinkamai iki 85,0 proc. Lietuvoje 2010 m. buvo užregistruoti 312,1 tūkst. bedarbių, o Klaipėdos mieste 16,7 tūkst. bedarbių (15 proc. Klaipėdoje registruotų gyventojų) ir tai sudarė apie 5,3 proc. Lietuvos bedarbių. Tiek daug bedarbių Klaipėdos mieste nebuvo užregistruota nuo pat Lietuvos nepriklausomybės pradžios.

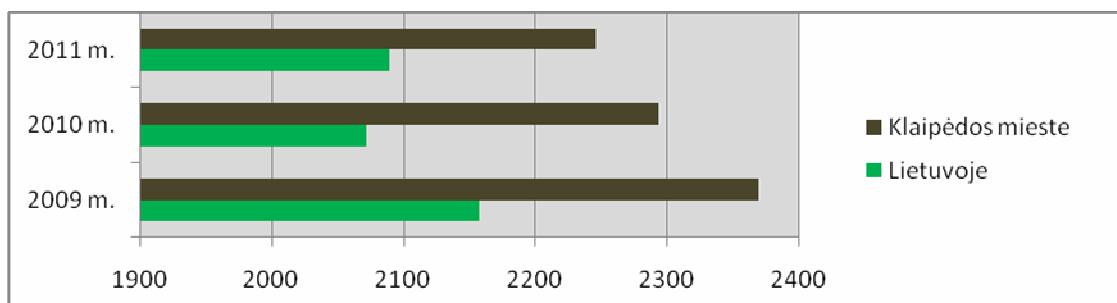
Įvertinus šią situaciją, galima būtų daryti prielaidą, kad asmenys, praradę galimybes užsidirbti pragyvenimui legaliais būdais, lengviau gali būti įtraukiami į nusikalstamų veikų

⁶⁵ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010701: Mirusių kūdikių skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁶⁶ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3010306: Santuokų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija; M3010406: Ištuokų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁶⁷ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3050101: Registruoti bedarbiai. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

darymą. Kriminologiniais tyrimais Lietuvoje ir užsienio šalyse nustatyta, kad nedirbantys ir nesimokantys asmenys pasižymi pačiu didžiausiu kriminaliniu aktyvumu.⁶⁸

4 pav. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis Lietuvoje ir Klaipėdoje 2009 – 2011 m.⁶⁹

Pagal Statistikos departamento duomenis (pateikiami tik 2009 – 2011 m. duomenys) Klaipėdos mieste vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis yra vienas iš didžiausių Lietuvoje (didesnis tik Vilniuje bei Visagine). Lyginant šį rodiklį su bendru Lietuvos vidutiniu mėnesiniu bruto darbo užmokesčiu, Klaipėdoje 2009 – 2011 m. jis yra didesnis, o vertinant šį rodiklį mieste pagal metus, pastebima vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio mažėjimo tendencija.

1 lentelė. Klaipėdos miesto gyventojų tarptautinė migracija 2005 – 2010 m.⁷⁰

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Atvyko	858	815	1006	802	518	380
Išvyko	1578	1358	1514	1790	1926	5803
Migracijos saldo	-720	-543	-508	-988	-1408	-5423

Išnagrinėjus Statistikos departamento duomenis apie Klaipėdos miesto gyventojų tarptautinę migraciją, konstatuojama, kad migracijos saldo yra neigiamas: kasmet užregistruotų išvykusių gyventojų skaičius yra didesnis negu atvykusiųjų. Ypač ryškus (net tris kartus) neigiamas migracijos saldo padidėjimas stebimas lyginant 2009 su 2010 m.

Klaipėdoje gyventojų vidinės migracijos tendencijos žymiai skiriasi, lyginant ją su tarptautine migracija: nuo 2005 m. buvęs neigiamas migracijos saldo 2009 – 2010 m. tampa teigiamu, t.y. dviem pastaraisiais metais į Klaipėdą iš kitų Lietuvos rajonų atvyko gyventi daugiau negu išvyko. Uostamiestį, kaip savo gyvenamąją vietą, pasirenka menką kvalifikaciją

⁶⁸ G. Babachinaitė. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija. 2000, Nr.15(7). P.130.

⁶⁹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3060322: Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-07]

⁷⁰ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3020101: Gyventojų migracija. Požymiai: administracinė teritorija, migracijos kryptis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

turintys, anksčiau teisti bei į įvairias įskaitas įrašyti asmenys, tikėdamiesi rasti darbo. Augant nedarbo lygiui tokie asmenys dažniau praranda darbą, tampa priklausomi nuo alkoholio, narkotikų, todėl dažniau nusikalsta.⁷¹

2 lentelė. Klaipėdos miesto gyventojų vidinė migracija 2005 – 2010 m.⁷²

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Atvyko	2206	2087	2344	2529	2377	2212
Išvyko	2622	2624	2876	2704	1895	1867
Migracijos saldo	-416	-537	-532	-175	482	345

Pasak A.Kuolaitės, didėja rizika, jog mokyklos nelankantys arba retai ją lankantys ir ten nepritampantys vaikai įsilies į neformalias grupes, pasižyminčias įvairiu delinkventiniu elgesiu. Tokie nepilnamečiai labiau linkę pažeidinėti moralines ir teises elgesio normas, girtauti, vartoti narkotikus. Jie lengviau pasiduoda ir neigiamai aplinkinių įtakai.⁷³ Todėl nagrinėjant nusikalstamumo raišką Klaipėdoje, būtina išanalizuoti švietimo galimybes ir įvairovę mieste.

3 lentelė. Ikimokyklinių įstaigų, jų auklėtinių skaičius Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. bei 100 – ui vaikų, lankančių ikimokyklinių ugdymo įstaigas, tenkančios vietos.⁷⁴

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Ugdymo įstaigų skaičius	43	40	40	43	45	45
Ugdymo įstaigų auklėtinių skaičius	6741	6786	7214	7146	7229	7655
100-ui vaikų tenka vietų	99	101	102	92	96	97

Galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius lyginamuoju laikotarpiu Klaipėdoje išliko stabilus (padidėjo dviem įstaigomis). Ugdytinių skaičius šiose įstaigose didėjo kasmet (išskyrus 2008 m.), todėl ikimokyklinio ugdymo poreikis Klaipėdoje nėra tenkinamas.

Bendrojo ugdymo mokyklų skaičius Klaipėdoje 2005 – 2010 m. sumažėjo: nuo 54 iki 50, kadangi mažėjant mokinių skaičiui jos buvo reorganizuotos. Nuo 2004 įgyvendinamas Klaipėdos miesto savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos iki 2012 m.

⁷¹ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausio, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>.

⁷² Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3020101: Gyventojų migracija. Požymiai: administracinė teritorija, migracijos kryptis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁷³ A. Kuolaitė. Nedarbingų ir nesimokančių asmenų nusikalstamumo kriminologinės apibrėžties problema // Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai. 2009, Nr.4(4). P.322.

⁷⁴ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3110209: Ikimokyklinio ugdymo įstaigos metų pabaigoje. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-10]

bendrasis planas⁷⁵, pagal kurį vidurinės mokyklos reorganizuotos į gimnazijas, pagrindines mokyklas bei progimnazijas. Taigi šiose įstaigose yra sudarytos galimybės 7 – 18 m. mokiniams rinktis ugdymo įstaigą pagal poreikį. Taip pat Klaipėdos mieste veikia dvi suaugusiųjų mokyklos, kuriose yra ir vakarinės – pamaininės klasės, sudarančios sąlygas dėl socialinių priežasčių dirbantiems 16 – 18 m. jaunuoliams mokytis vakarine forma.

4 lentelė. Bendrojo ugdymo mokyklų bei jų mokinių skaičius Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁷⁶

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Mokyklų skaičius	54	53	53	52	50	50
Mokinių skaičius	28343	26733	25310	24082	22626	21206

Besimokančiųjų skaičius bendrojo ugdymo įstaigose kasmet mažėja: 2011 m. Klaipėdoje mokėsi 7137 mokiniais mažiau negu 2005 m., t.y. sumažėjo 25 proc.

Nusikalstamumo prevencijai įtakos turi vaikų ir jaunimo užimtumas: Klaipėdoje veikia 6 savivaldybės finansuojamos sporto⁷⁷, 1 dailės, 2 muzikos mokyklos, 3 neformaliojo švietimo centrai, sudarantys galimybę vaikams rinktis įvairią neformaliojo švietimo veiklą⁷⁸.

Profesinių mokyklų skaičius mieste 2005 – 2010 m. sumažėjo: sujungus dvi profesines mokyklas iš septynių liko šešios. Analizuojamu laikotarpiu profesinėse mokyklose nuo 2005 iki 2011 m. bendras mokinių skaičius sumažėjo 453 mokiniais.⁷⁹

Taip pat sumažėjo ir kolegijų skaičius mieste (iš šešių liko penkios), kadangi dvi įstaigos buvo sujungtos į vieną. Tačiau studentų skaičius kolegijose nuo 2005 iki 2009 m. didėjo, o 2010 – 2011 m. nežymiai pradėjo mažėti.⁸⁰

Universitetų skaičius Klaipėdoje nuo 2005 m. nesikeitė – mieste buvo ir yra du universitetai. Vidutiniškai kasmet 2005 – 2010 m. šiuose universitetuose mokėsi 9612 studentai, iš viso per šį laikotarpį Klaipėdoje buvo 57672 studentai ir tai sudarė 7 proc. Lietuvos studentų.

⁷⁵ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos sprendimas “Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos iki 2012 m. bendrasio plano patvirtinimo”, 2004 m. balandžio 8 d., Nr. 1-117, Klaipėda.

⁷⁶ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3110302: Bendrojo lavinimo mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija, mokymo įstaigos tipas. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-07]

⁷⁷ <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=2304A4AB87A511D8AA6D746164617373&categoryId=103&pathId=118>; [Žiūrėta: 2011-11-15]

⁷⁸ <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=2076A71D3A2811D9B8CD746164617373&categoryId=111&pathId=130>; [Žiūrėta: 2011-11-15]

⁷⁹ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3110401: Profesinės mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

⁸⁰ Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, M3110601: Kolegijos. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

5 lentelė. Studentų skaičius universitetuose Lietuvoje ir Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁸¹

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Lietuvoje	141771	143204	144336	149017	144301	133564
Klaipėdos mieste	9924	10096	9971	10091	9262	8328

Apibendrinant šį skyrių, galima konstatuoti, kad mieste iš dalies yra sudarytos galimybės ugdytis ikimokyklinio ugdymo įstaigose, sukurtas bendrojo ugdymo mokyklų tinklas, laiduojantis palankias sąlygas ugdytis nuo 7 iki 18 m. (pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio bei suaugusiųjų atitinkamas programas), gerai išvystyta mokymosi sistema akademiniam jaunimui, nemažai dėmesio mieste skiriama profesiniam mokymui. Tačiau, didėjant tarptautinei migracijai, mieste dar nėra išspręsta nuotolinio mokymosi problema.

Ekonominė krizė, išryškėjusi 2009 m., lėmė ir Lietuvoje, ir Klaipėdoje žymiai padidėjusį užregistruotų bedarbių skaičių, kuris 2010 m. Klaipėdos mieste išaugo 15 proc. ir yra didžiausias nuo Lietuvos nepriklausomybės pradžios. Ekonominė krizė nulėmė tarptautinės emigracijos rodiklį, kuris 2010 m. lyginant su 2009 m. padidėjo net tris kartus. Nekvalifikuotų bedarbių atvykimas gyventi į Klaipėdą iš aplinkinių rajonų, galėjo nulemti vidinės imigracijos rodiklio augimą.

Geografinis Klaipėdos miesto išsidėstymas yra strategiškai dėkingame regione vystyti ekonomiką, tarptautinę prekybą, turizmą. Išskirtinis miesto požymis – Valstybinis jūrų uostas, taip pat išplėtota Klaipėdos LEZ sudaro galimybes verslui, naujoms investicijoms, tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūros vystymui, intensyviai krovinių gabenimui, didina migruojančių žmonių srautus. Visa tai gerina miesto įvaizdį, bet tuo pačiu tie patys veiksniai gali lemti ir nusikalstamumo paplitimą.

⁸¹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3110701: Universitetų studentai. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-07]

3. REGISTRUOTO NUSIKALSTAMUMO KLAIPĖDOS MIESTE PAGRINDINIAI RODIKLIAI (2005 – 2010 M.)

3.1. Registruoto nusikalstamumo Klaipėdos mieste būklė, lygis, dinamika

Nusikalstamumas, kaip reiškiny, gali būti statistiškai išmatuojamas. Statistiškai išmatuojamas nusikalstamumo savybių reikšmes mokslininkai vadina nusikalstamumo rodikliais. Kaip minėta, yra skiriami kiekybiniai ir kokybiniai nusikalstamumo rodikliai.

Kiekybinis registruoto nusikalstamumo vertinimas padeda nustatyti nusikalstamumo esmę, vidinius jo ryšius, priklausomybę nuo įvairių veiksnių bei nustatyti prevencijos kryptis. Kiekybiškai nusikalstamumą apibūdina jo būklė ir lygis (paplitimas).⁸²

Nusikalstamumo būklė – tai rodiklis, kurį atspindi bendras nusikalstamų veikų skaičius per tam tikrą laikotarpį tam tikroje teritorijoje. Lygį parodo nusikalstamų veikų, padarytų per konkretų laikotarpį, ir valstybės (teritorijos) gyventojų skaičiaus santykis.⁸³

Nusikalstamumo dinamika yra kompleksinis kiekybinis ir kokybinis jo rodiklis, atspindintis nusikalstamumo kitimą laiko atžvilgiu.⁸⁴

Šiame skyriuje bus nagrinėjama registruoto Klaipėdos miesto nusikalstamumo būklė, lygis, dinamika 2005 – 2010 m. laikotarpiu. Analizuojant šiuos Klaipėdos miesto registruoto nusikalstamumo rodiklius, buvo remtasi Statistikos departamento duomenimis.

6 lentelė. Užregistruotos nusikalstamos veikos Lietuvos Respublikoje ir Klaipėdoje 2005 – 2010 m.⁸⁵

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Lietuvoje	89 815	82 155	73 741	78 060	83 203	77 669
Klaipėdos m.	6 305	5 512	5 573	5453	5639	5155

Statistikos departamento duomenimis lyginamuoju laikotarpiu Klaipėdos mieste vidutiniškai buvo registruota po 5606 nusikalstamos veikas per metus, o visoje šalyje tuo pačiu laikotarpiu vidutiniškai kasmet buvo registruota po 80 773 nusikalstamos veikas. Nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdos mieste užregistruotos nusikalstamos veikos kasmet vidutiniškai sudarė

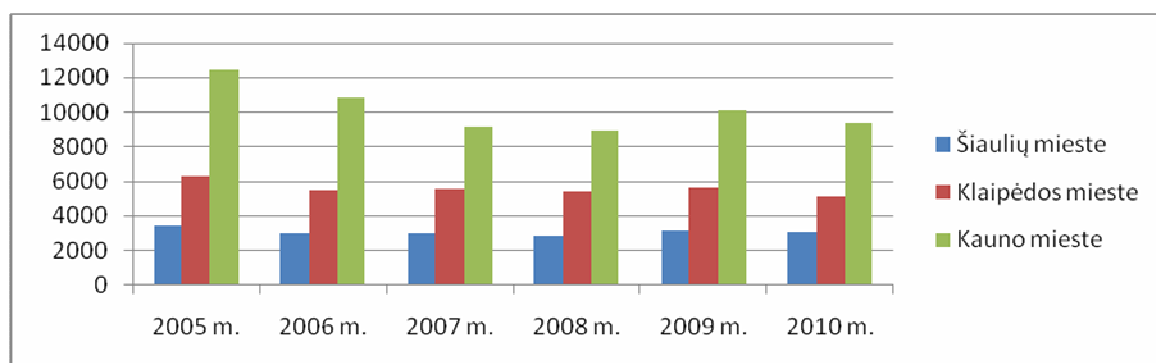
⁸² Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.124-126.

⁸³ Bieliūnas E., Bluvšteinas J., Bazylevas I. ir kt. Kriminologija / Moksl. red. J. Bluvšteinas. Vilnius: Pradai, 1994. P.39.

⁸⁴ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.133.

⁸⁵ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-15]

apie 7 proc. Lietuvoje užregistruotų nusikalstamų veikų. Analizuojant registruoto nusikalstamumo būklę, pastebima, kad ir Klaipėdoje, ir Lietuvoje daugiausia nusikalstamų veikų buvo užregistruota 2005 m. Kaip matome iš 6 lentelės duomenų, nuo 2005 iki 2010 m. registruotų nusikalstamų veikų rodiklis Lietuvoje ir Klaipėdos mieste kito netolygiai: Lietuvoje 2005 – 2007 m. jis sumažėjo 18 proc., 2007 – 2009 m. – padidėjo 11 proc.; Klaipėdos mieste šis rodiklis lyginant 2005 su 2006 m. sumažėjo 12 proc., o vėlesniais metais iki 2009 m. kito nežymiai (tai didėjo, tai mažėjo 1 – 3 proc.). Lyginant 2009 su 2010 m. pastebimas registruotų nusikalstamų veikų rodiklio mažėjimas ir Klaipėdos mieste (8,6 proc.), ir Lietuvoje (6,7 proc.). Nors 2007 bei 2009 m. Klaipėdoje registruotų nusikalstamų veikų rodiklis padidėjo, tačiau vertinant visą analizuojamą laikotarpį, jis sumažėjo apie 18 proc. (registruotų gyventojų Klaipėdoje nuo 2005 iki 2011 m. skaičius sumažėjo 6 proc.).

5 pav. Užregistruotos nusikalstamos veikos Klaipėdos, Kauno ir Šiaulių miestuose 2005 – 2010 m.⁸⁶

Siekiant įvertinti Klaipėdos miesto registruoto nusikalstamumo būklę, būtų tikslinga analizuojamu laikotarpiu palyginti registruotų nusikalstamų veikų skaičiaus kitimą mieste su kelių didžiųjų miestų atitinkamais rodikliais. Kaip matome 5 pav., registruoto nusikalstamumo būklė 2005 – 2010 m. Šiauliuose ir Kaune kinta analogiškai. Pastebima bendra visų trijų miestų (kaip ir Lietuvos) tendencija, kad 2009 m. užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius padidėjo.

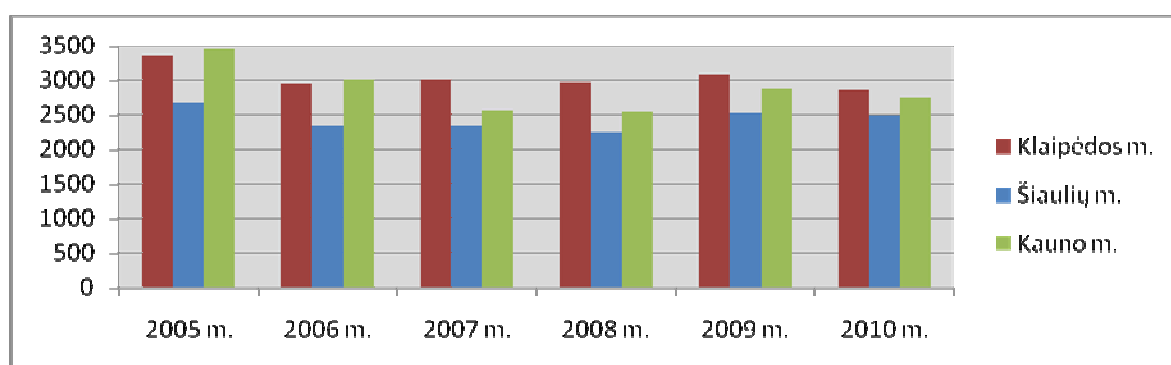
Nusikalstamumo paplitimo lygį rodo 100 tūkst. gyventojų tenkančių užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius. 2005 – 2010 m. 100 tūkst. gyventojų tenkančių registruotų nusikalstamų veikų skaičius Klaipėdos mieste kasmet viršijo šį rodiklį Lietuvoje (žr. 7 lentelę). Statistikos departamento duomenimis 100 tūkst. gyventojų Klaipėdoje analizuojamu laikotarpiu kiekvienais metais vidutiniškai tekdavo po 3036 užregistruotų nusikalstamų veikų, t.y. 634 registruotomis nusikalstamomis veikomis daugiau negu 100 tūkst. gyventojų Lietuvoje.

⁸⁶ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-15]

7 lentelė. Užregistruotų nusikalstamų veikų lygis (100 tūkst. gyv.) Lietuvoje ir Klaipėdoje 2005 – 2010 m.⁸⁷

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Lietuvoje	2631	2421	2185	2325	2492	2363
Klaipėdos m.	3353	2954	3008	2963	3080	2859

Vertinant užregistruotų nusikalstamų veikų skaičių 100 tūkst. gyventojų Klaipėdoje, tikslinga palyginti šį rodiklį su minėtų miestų atitinkamais rodikliais.

6 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų lygis (100 tūkst. gyv.) Klaipėdos, Šiaulių ir Kauno miestuose 2005 – 2010 m.⁸⁸

Klaipėdoje užregistruotų nusikalstamų veikų lygis (100 tūkst. gyv.) visu analizuojamu laikotarpiu yra didesnis negu Šiauliuose. Lyginant šį rodiklį su Kauno miesto atitinkamu rodikliu, pastebima, kad užregistruotų nusikalstamų veikų lygis tik 2005 – 2006 m. yra didesnis nei Klaipėdos mieste. Tačiau 2007 – 2010 m. užregistruotų nusikalstamų veikų 100 tūkst. gyv. daugiau tenka taip pat Klaipėdoje. Taigi galima teigti, kad Klaipėdoje nusikalstamumo lygis yra aukštesnis negu lyginamuosiuose didžiuosiuose Lietuvos miestuose bei visoje Lietuvoje.

Pasak A. Kiškio⁸⁹, nusikalstamumo analizės objektas turi būti nusikalstamos veikos. Įžvelgiant kokybinį skirtumą tarp nusikaltimų bei baudžiamųjų nusižengimų tikslinga nagrinėti ne tik nusikalstamų veikų, bet ir nusikaltimų skaičiaus raidą. Todėl Klaipėdos miesto registruoto nusikalstamumo esmę atskleisti padėtų užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų skaičiaus raida.

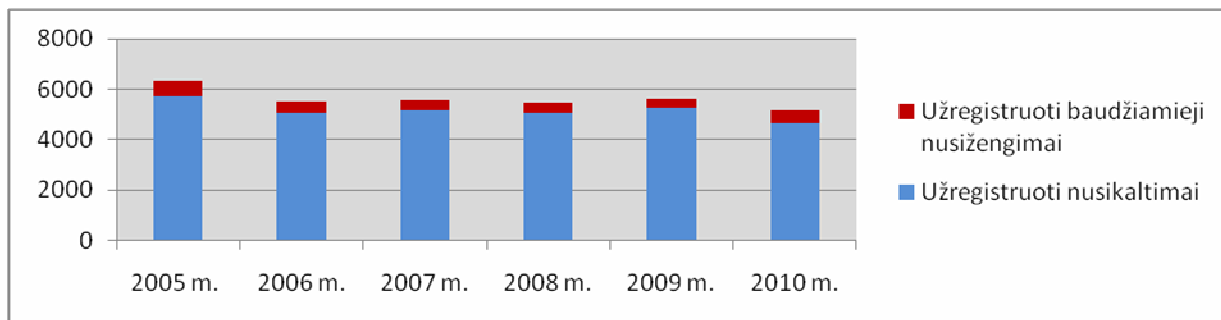
Statistikos departamento duomenimis 2005 – 2010 m. Klaipėdoje vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 5162 nusikaltimus ir po 444 baudžiamuosius nusižengimus. Šie skaičiai

⁸⁷ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-15]

⁸⁸ Ten pat. Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa.

⁸⁹ A. Kiškis. Nusikalstamumas Lietuvoje: ką pakeitė teisės reforma? // Jurisprudencija. 2006, Nr.3(81). P.33.

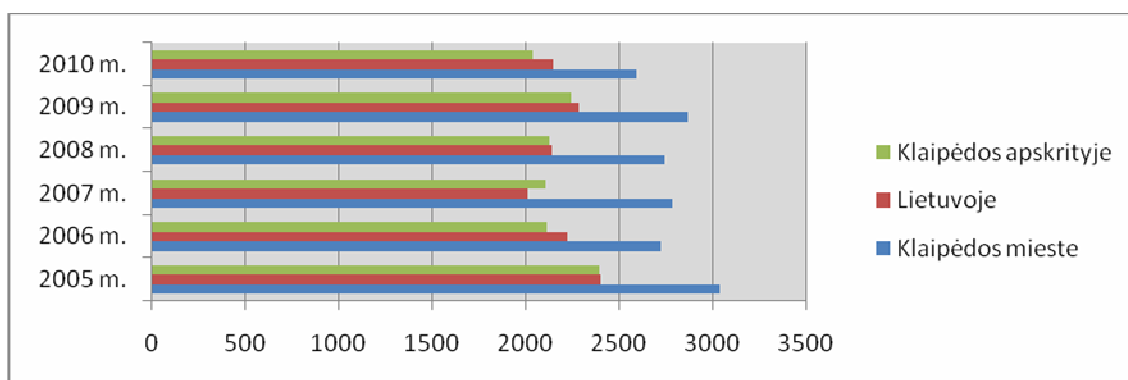
sudarė atitinkamai 57 proc. ir 58 proc. Klaipėdos apskrityje bei po 7 proc. Lietuvoje vidutiniškai kasmet užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų.

7 pav. Užregistruoti nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁹⁰

Nuo 2005 iki 2010 m. Klaipėdoje buvo užregistruota 1038 nusikaltimais, t.y. 18 proc., mažiau. Mažiausiai nusikaltimų mieste buvo užregistruota 2010 m., o daugiausia – 2005 m.

Užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų Klaipėdos mieste skaičius 2005 – 2009 m. kasmet mažėja. 2010 m. baudžiamųjų nusižengimų mieste buvo užregistruota 19 proc. mažiau nei 2005 m. Nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdoje mažiausiai baudžiamųjų nusižengimų policija užregistravo 2009 m., o daugiausia – 2005 m. Taigi nuo 2005 iki 2010 m. kiekvienais metais vidutiniškai nusikaltimų buvo užregistruojama 12 kartų daugiau negu baudžiamųjų nusižengimų.

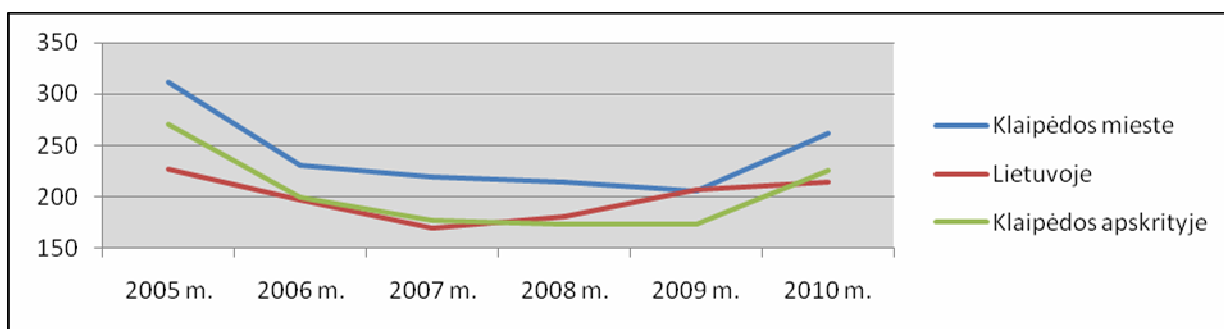
8 pav. Užregistruotų nusikaltimų lygis (100 tūkst. gyv.) Klaipėdos mieste, Klaipėdos apskrityje ir Lietuvoje 2005 – 2010 m.⁹¹

Nors atskirais metais Klaipėdos mieste 100 tūkst. gyv. užregistruotų nusikaltimų skaičius kinta (vienais metais didėja, kitais mažėja), tačiau visu nagrinėjamu laikotarpiu jis yra žymiai didesnis negu atitinkamas skaičius Klaipėdos apskrityje bei Lietuvoje. Vidutiniškai

⁹⁰ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-15]

⁹¹ Ten pat.

kasmet Klaipėdoje nuo 2005 iki 2010 m. 100 tūkst. gyv. teko po 2796 užregistruotus nusikaltimus, t.y. po 593 (21 proc.) ir atitinkamai po 623 (22 proc.) užregistruotus nusikaltimus 100 tūkst. gyv. daugiau negu Lietuvoje bei Klaipėdos apskrityje.

9 pav. Užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų lygis (100 tūkst. gyv.) Klaipėdos mieste, Klaipėdos apskrityje ir Lietuvoje 2005 – 2010 m.⁹²

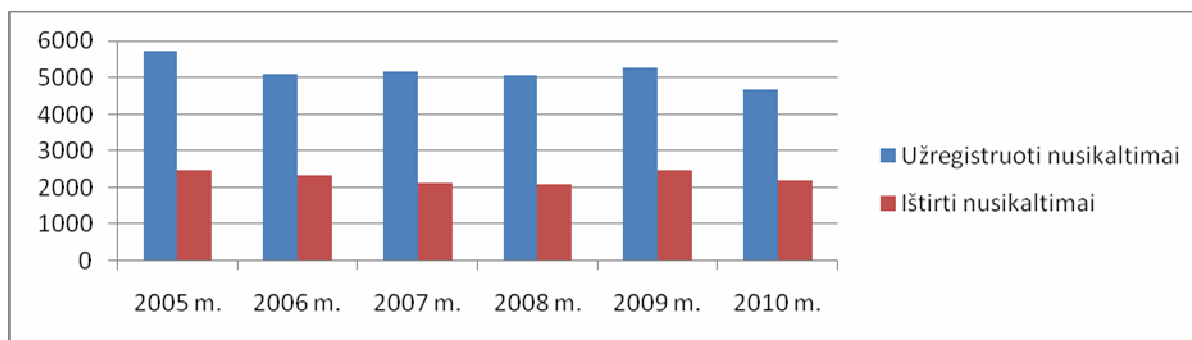
Užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų, tenkančių 100 tūkst. gyv., Lietuvoje, Klaipėdos apskrityje bei Klaipėdos mieste skaičius lyginant su užregistruotų nusikaltimų skaičiumi kito netolygiai. Jeigu užregistruotų nusikaltimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyv., Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. buvo visada didesnis nei Lietuvoje, tai užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyv., Lietuvoje 2009 m. buvo didesnis nei Klaipėdos mieste (vienu užregistruotu baudžiamuoju nusižengimu).

Vertinant užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų lygio raidą 2005 – 2010 m., pastebima, kad Klaipėdos mieste šis lygis iki 2009 m. žymiai mažėjo, tačiau lyginant 2009 su 2010 m. užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų Klaipėdoje skaičius 100 tūkst. gyv. pakilo nuo 206 iki 262. Vidutiniškai analizuojamu laikotarpiu Klaipėdos mieste kasmet teko po 240 užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų 100 tūkst. gyv.

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste buvo ištirta 46 proc. (15 619) visų tuo laikotarpiu užregistruotų nusikalstamų veikų mieste. Vidutiniškai per analizuojamų šešerių metų laikotarpį mieste kasmet buvo ištirtos 2603 nusikalstamos veikos. Analizuojant ištirtų užregistruotų nusikalstamų veikų dinamiką atskirais metais, pastebima, kad ištiriamų veikų skaičiumi išsiskiria 2009 m.: jų skaičius padidėjo net 368. Vertinant užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų santykį, matoma, kad 2007 m. buvo ištirta tik 43 proc. užregistruotų nusikalstamų veikų, o 2009 ir 2010 m. ši dalis padidėjo iki 49 proc.⁹³

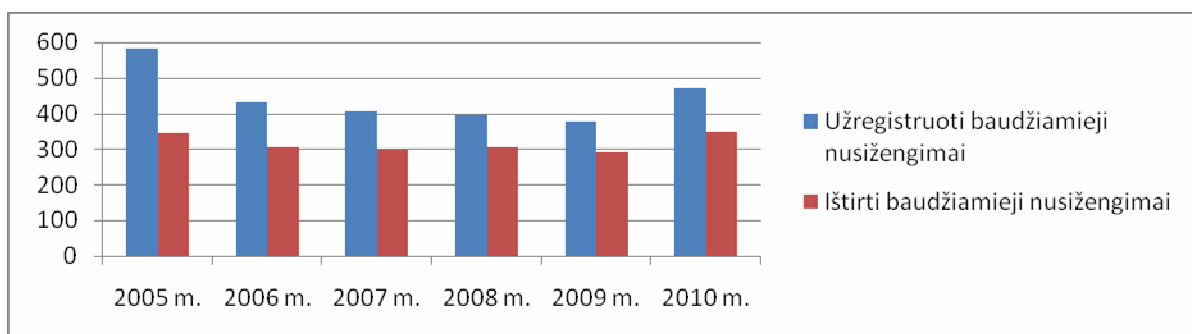
⁹² Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-15]

⁹³ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170103: Ištirtos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-16]

10 pav. Užregistruoti ir ištirti nusikaltimai Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁹⁴

Analizuojant užregistruotų ir ištirtų nusikaltimų santykį bei dinamiką 2005 – 2010 m., pastebima, kad nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdos mieste iš viso buvo ištirta 13724 nusikaltimai, kurie sudarė 44 proc. visų šiuo laikotarpiu užregistruotų nusikaltimų mieste. Vidutiniškai kasmet buvo ištiriama po 2287 užregistruotus nusikaltimus. Mažiausiai jų buvo ištirta 2008 m., tačiau tais metais jų mažiausiai buvo užregistruota. Lyginant kiekvienų metų užregistruotų ir ištirtų nusikaltimų santykį Klaipėdoje, mažiausiai jų buvo ištirta 2007 m. (41 proc.), o daugiausia – 2009 m. (47 proc.), nors daugiausia nusikaltimų užregistruota 2005 m.

11 pav. Užregistruoti ir ištirti baudžiamieji nusižengimai Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁹⁵

Nagrinėjamu šešerių metų laikotarpiu Klaipėdos mieste buvo iš viso ištirti 1895 baudžiamieji nusižengimai. Jie sudarė 71 proc. užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų mieste. Vidutiniškai 2005 – 2010 m. kasmet buvo ištiriama po 316 užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų – tai vidutiniškai sudarė po 80 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų. Vertinant užregistruotų ir ištirtų baudžiamųjų nusižengimų santykį, pastebima, kad mažiausia užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų dalis buvo ištirta 2005 m. (tik 59 proc.), o daugiausia –

⁹⁴ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis; M3170103: Ištirtos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://dbl.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-16]

⁹⁵ Ten pat.

2008 ir 2009 m. (po 77 proc.). Nuo 2005 iki 2010 m. ištiriamų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų Klaipėdos mieste dalis padidėjo 15 proc.

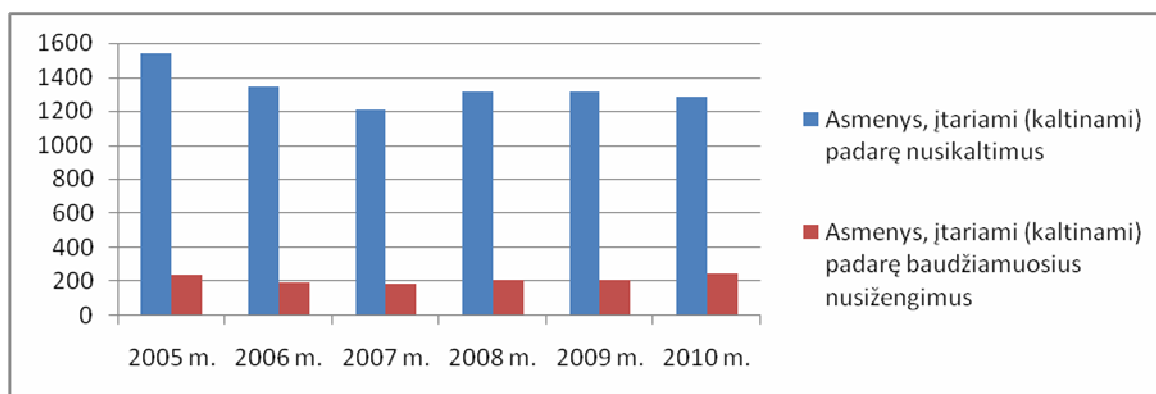
Lyginant registruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų ištirimo dalį Klaipėdoje 2005 – 2010 m., nustatyta, kad ištirtų baudžiamųjų nusižengimų dalis nuo užregistruotų yra žymiai didesnė, negu ištirtų nusikaltimų dalis nuo užregistruotų.

Statistikos departamento duomenimis iš viso per 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste buvo užregistruoti 9273 asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Atitinkamai tai sudarė 55 proc. asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos apskrityje bei 6 proc. tokių asmenų Lietuvoje per tą patį laikotarpį.

8 lentelė. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičius ir jo dinamika Klaipėdos mieste, Klaipėdos apskrityje ir Lietuvoje 2005 – 2010 m.⁹⁶

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Klaipėdos mieste	1772	1535	1397	1517	1521	1531
Klaipėdos apskrityje	3240	2821	2679	2711	2755	2771
Lietuvoje	26048	24784	22617	23116	23997	24385

Vidutiniškai kasmet 2005 – 2010 m. laikotarpiu Klaipėdos mieste buvo užregistruojama po 1546 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičiaus dinamika nagrinėjamais metais Klaipėdos mieste visiškai atitiko šį rodiklį Klaipėdos apskrityje bei Lietuvoje.

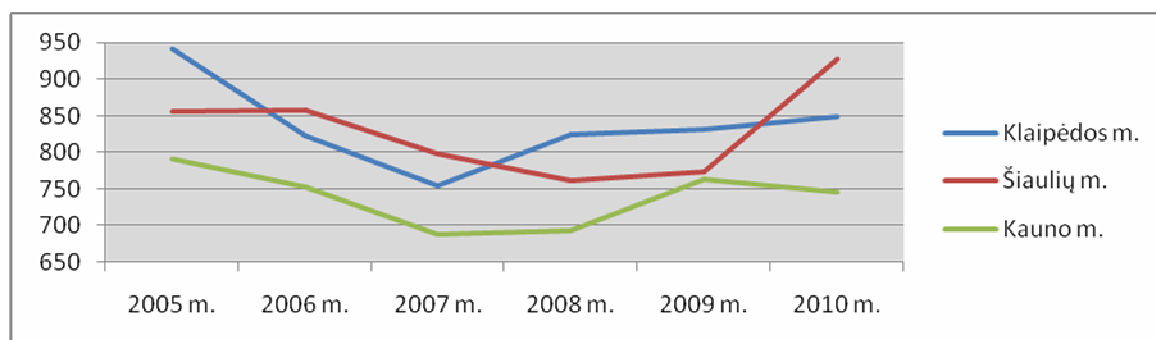
12 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, skaičius ir jo dinamika Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.⁹⁷

⁹⁶ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170104: Asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-18]

⁹⁷ Ten pat. Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa.

Pagal Statistikos departamento duomenis 2005 – 2010 m. iš viso Klaipėdos mieste buvo užregistruota 8004 asmenys, įtariamai (kaltinami) padarius nusikaltimus, ir 1269 asmenys, įtariamai (kaltinami) padarius baudžiamuosius nusižengimus, t.y. pastarųjų asmenų yra 6 kartus mažiau negu asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus. Kiekvienais metais vidutiniškai buvo užregistruojama po 1334 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikaltimus bei po 211 asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus. Daugiausia (1537) asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus, buvo užregistruota 2005 m., o daugiausia (243) asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus – 2010 m. Lyginant šiuos rodiklius su Lietuvos atitinkamais rodikliais, pastebima, kad nuo 2007 iki 2010 m. daugėjo užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus.

Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. 100 tūkst. gyv. asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, kasmet teko gerokai daugiau negu 100 tūkst. gyv. Klaipėdos apskrityje bei Lietuvoje. Vidutiniškai kasmet Klaipėdos mieste 100 tūkst. gyv. teko po 837 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas. Klaipėdoje daugiausiai 100 tūkst. gyv. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas teko 2005 m.

13 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, lygis (100 tūkst. gyv.) ir jo dinamika Klaipėdos, Šiaulių ir Kauno miestuose 2005 – 2010 m.⁹⁸

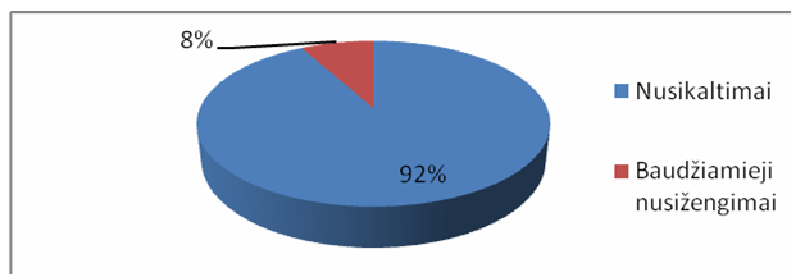
Lyginant užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje su Kauno miesto atitinkamais rodikliais, pastebima, kad Kaune 100 tūkst. gyv. kasmet teko žymiai mažiau užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Tačiau palyginus šio Klaipėdos rodiklio lygį bei dinamiką su Šiaulių miesto atitinkamu rodikliu, galima pastebėti, kad 100 tūkst. gyv. uostamiestyje 2006, 2007 bei 2010 m. teko mažiau užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas.

⁹⁸ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170104: Asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-18]

Išnagrinėjus registruoto nusikalstamumo Klaipėdos mieste būklę, lygį ir dinamiką 2005 – 2010 m., nustatyta, kad mieste užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius mažėja: lyginant 2005 ir 2010 m. jis sumažėjo 18 proc. Šis sumažėjimas yra 3 kartus didesnis nei registruotų Klaipėdos miesto gyventojų skaičiaus mažėjimas (6 proc.). Visu nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdos miesto nusikalstamumo lygis yra didesnis negu Lietuvoje ir Šiaulių mieste, tačiau 2005 – 2006 m. buvo mažesnis nei Kaune, nors lyginamojo laikotarpio viduryje viršijo pastarąjį miestą nusikalstamumo lygio atžvilgiu. Užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų 100 tūkst. gyv. rodiklio palyginimas su Lietuvos ir Klaipėdos apskrities atitinkamais rodikliais, rodo, kad užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų lygis Klaipėdos mieste yra didesnis. Lyginant užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų, tenkančių 100 tūkst. gyv., santykį Klaipėdos mieste, nustatyta, kad lyginamuoju laikotarpiu užregistruotų nusikaltimų mažėjo 15 proc., o užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų nuosekliai mažėjo iki 2009 m., tačiau net 21 proc. pakilo lyginant 2009 su 2010 m. Vertinant atskirai užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų ištyrimo dalį, nustatyta, kad užregistruotų nusikaltimų didžiausia dalis ištirta 2009 m., o užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų – 2008 bei 2009 m. Išnagrinėjus užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, lygį ir jo dinamiką, pastebima, kad nuo 2005 iki 2007 m. jis sumažėjo 20 proc., o nuo 2007 iki 2010 m. padidėjo 11 proc. ir visu lyginamuoju laikotarpiu buvo žymiai didesnis už Kauno miesto.

3.2. Registruoto nusikalstamumo struktūra Klaipėdos mieste

Kokybinis nusikalstamumo rodiklis yra jo struktūra – viso nusikalstamumo ar atskirų jo rūšių vidinė sandara, kuri parodo registruoto nusikalstamumo atskirų veikų grupių ar rūšių santykį tam tikru laikotarpiu, konkrečioje teritorijoje.⁹⁹

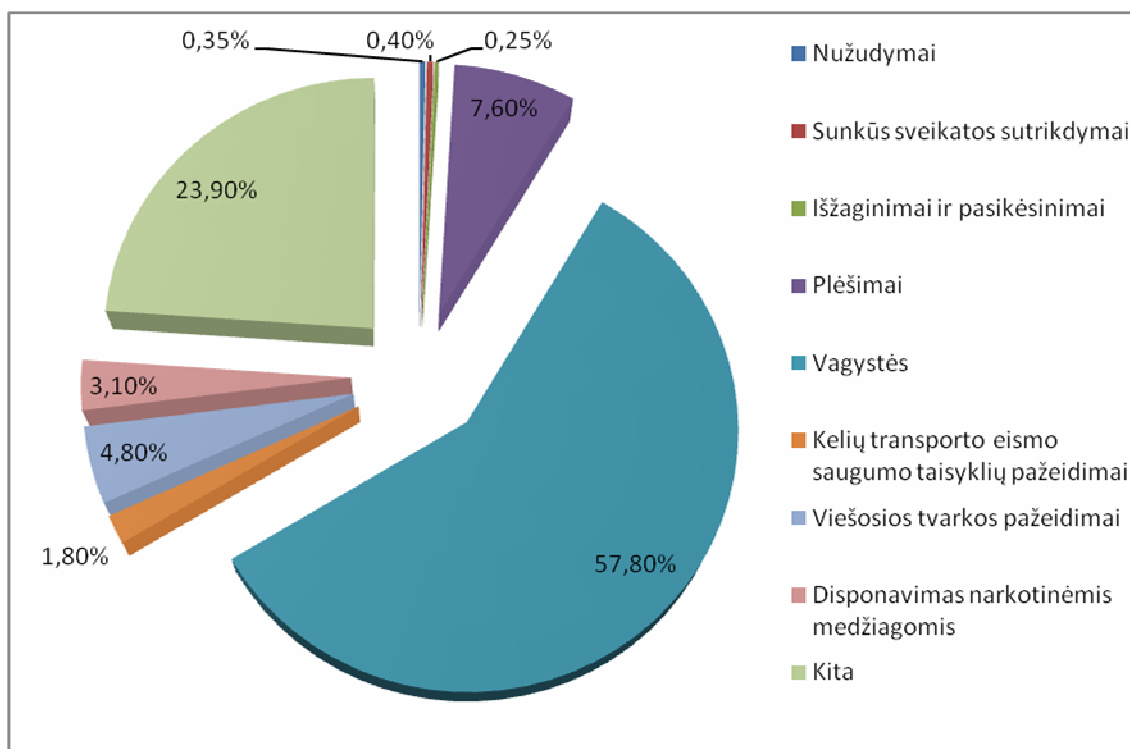
14 pav. Užregistruotų nusikalstamų veikų struktūra Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. (proc.)¹⁰⁰

⁹⁹ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.131.

¹⁰⁰ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-20]

2005 – 2010 m. Klaipėdoje registruotų nusikalstamų veikų 92 proc. sudarė nusikaltimai ir 8 proc. baudžiamieji nusižengimai. Lietuvoje tuo pačiu laikotarpiu registruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų dalis procentais pasiskirto taip pat.

Šioje darbo dalyje pirmiausia tikslinga išnagrinėti užregistruotų nusikaltimų vidinę struktūrą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

15 pav. Užregistruotų nusikaltimų struktūra Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. (proc.)¹⁰¹

Kaip matome 15 pav., didžiausią registruotų nusikaltimų dalį Klaipėdos mieste sudaro vagystės – 43 proc. (13258) visų 2005 – 2010 m. užregistruotų nusikaltimų mieste. Kasmet vidutiniškai buvo užregistruota po 2210 vagysčių ir 100 tūkst. gyv. vidutiniškai teko po 1197 užregistruotas vagystes. Nagrinėjamu laikotarpiu daugiausia šios rūšies nusikaltimų buvo užregistruota 2005 m. (2492), o mažiausia – 2010 m. (1970). Nors užregistruotų vagysčių skaičius Klaipėdoje 2006 – 2008 m. didėjo, tačiau nuo 2005 iki 2010 m. jis sumažėjo 21 proc.

Vagysčių iš gyvenamųjų patalpų per analizuojamus šešerius metus buvo užregistruota 1852. Tai sudarė 6 proc. visų užregistruotų nusikaltimų Klaipėdoje. 100 tūkst. gyv. kasmet mieste vidutiniškai teko po 167 vagystes iš gyvenamųjų patalpų ir vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 309 tokias vagystes. 2005 – 2010 m. registruotų vagysčių iš gyvenamųjų

¹⁰¹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-20]

patalpų skaičius didėjo tik 2007 – 2008 m., o lyginant visą analizuojamą laikotarpį tokių vagysčių net 50 proc. buvo užregistruota mažiau.

6 proc. visų užregistruotų nusikaltimų Klaipėdoje analizuojamu laikotarpiu sudarė transporto priemonių vagystės. Vidutiniškai kasmet Klaipėdos mieste buvo užregistruojama po 316 transporto priemonių vagysčių ir jų 100 tūkst. gyv. mieste teko vidutiniškai po 142.

Automobilių vagysčių Klaipėdos mieste nagrinėjamais metais buvo užregistruota 923. Tai sudarė 3 proc. visų užregistruotų nusikaltimų. Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 154 automobilių vagystes, taigi 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje kasmet jų teko po 83. Registruotų automobilių vagysčių mieste žymiai (70 proc.) sumažėjo 2006 – 2008 m., tačiau lyginant 2009 su 2010 m. jų padaugėjo beveik dvigubai.

Visų užregistruotų nusikaltimų 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste 8 proc. (2358) sudarė plėšimai. Kiekvienais metais nuo 2005 m. Klaipėdoje buvo užregistruojama vidutiniškai po 393 plėšimus ir 100 tūkst. gyv. mieste tekdavo vidutiniškai po 213 plėšimų. Daugiausia plėšimų buvo užregistruota 2005 m. – 469, o mažiausia (304) – 2006 m.

Smurtiniai nusikaltimai – tai nusikaltimai fiziniam asmeniui panaudojant įvairų smurtą: nužudymai, sunkūs kūno sužalojimai (dabar – sunkūs sveikatos sutrikdymai) ir išžaginimai.¹⁰²

Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. buvo užregistruotas 101 nužudymas, tai sudarė 0,3 proc. visų užregistruotų nusikaltimų uostamiestyje. Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 17 nužudymų mieste. Ir Lietuvoje, ir Klaipėdoje 100 tūkst. gyv. kasmet 2005 – 2010 m. teko vidutiniškai po 9 nužudymus. Mieste 2005 – 2007 m. registruotų nužudymų skaičius sumažėjo net 66 proc., tačiau 2008 m. vėl pakilo ir iki 2010 m. išliko stabilus: po 17 nužudymų kasmet.

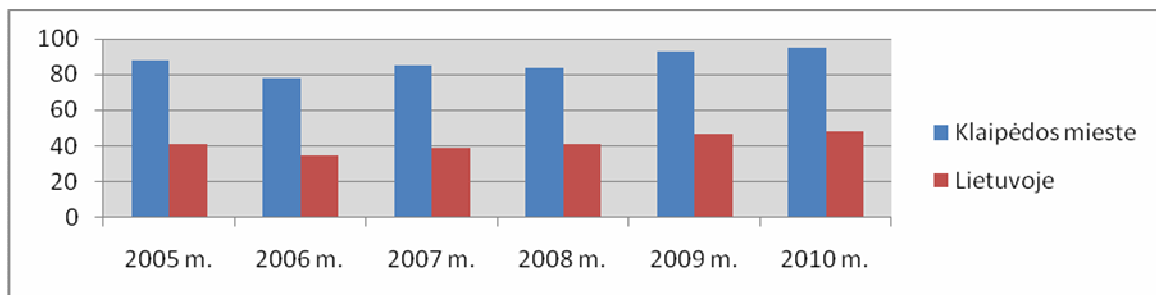
Labiausiai paplitę registruoti smurtinio pobūdžio nusikaltimai 2005 – 2010 m. uostamiestyje buvo sunkūs sveikatos sutrikdymai. Šiuo laikotarpiu jų buvo užregistruota 127, t.y. 0,4 proc. visų Klaipėdos mieste užregistruotų nusikaltimų. Kasmet vidutiniškai 2005 – 2010 m. buvo užregistruojama po 21 sunkių sveikatos sutrikdymą bei 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje tekdavo po 12 sunkių sveikatos sutrikdymų, t.y. daugiau negu vidutiniškai tekdavo 100 tūkst. gyv. Lietuvoje (9). Registruotų sunkių sveikatos sutrikdymų nuo 2005 iki 2010 m. sumažėjo 47 proc.

Analizuojamu laikotarpiu Klaipėdoje dvigubai sumažėjo užregistruotų išžaginių ir pasikėsinimų išžaginti. Vidutiniškai kasmet užregistruojama po 8 išžaginius ir pasikėsinimus išžaginti. Šie užregistruoti nusikaltimai sudarė 0,15 proc. visų mieste užregistruotų nusikaltimų.

2005 – 2010 m. Klaipėdoje buvo užregistruota 546 kelių transporto eismo saugumo taisyklių pažeidimai (1,8 proc. visų mieste užregistruotų nusikaltimų). Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 91 nusikaltimą, susijusį su kelių eismo saugumo taisyklių pažeidimais, o 100 tūkst. gyv. teko po 49 tokius nusikaltimus (Lietuvoje – po 79).

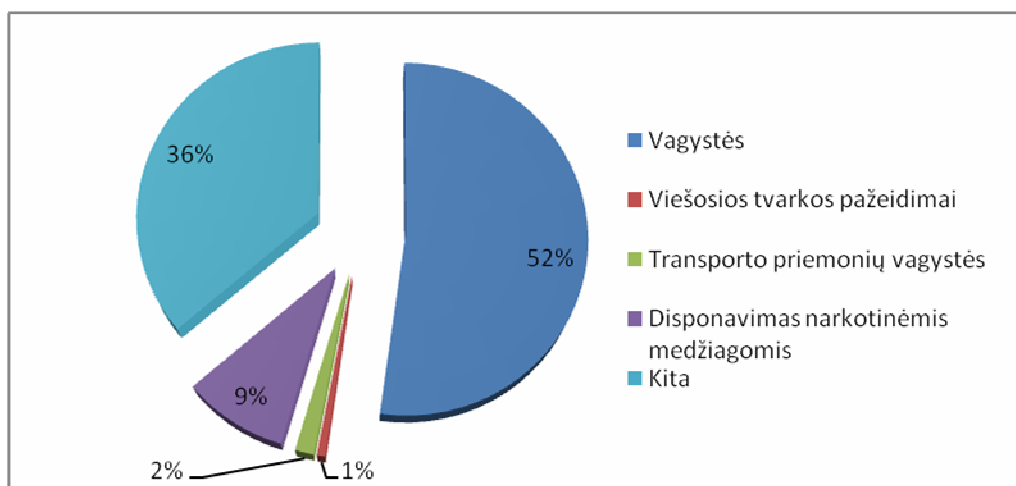
¹⁰² G. Babachinaitė. Smurtiniai nusikaltimai Lietuvoje // Jurisprudencija. 1999, Nr.12(4). P.98.

5 proc. visų Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. užregistruotų nusikaltimų sudarė nusikaltimai, susiję su viešosios tvarkos pažeidimais. 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje kasmet vidutiniškai teko po 134 šios rūšies nusikaltimus, o Lietuvos – po 97. Klaipėdoje nuo 2005 iki 2010 m. tokių užregistruotų nusikaltimų skaičius sumažėjo 31 proc.

16 pav. Nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, lygis Klaipėdos mieste ir Lietuvoje 2005 – 2010 m. (100 tūkst. gyv.)¹⁰³

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste buvo užregistruota 965 nusikaltimai, susiję su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, tai sudarė 3 proc. visų tuo laikotarpiu užregistruotų nusikaltimų mieste. Vidutiniškai kasmet Klaipėdoje per nagrinėjamus šešerius metus šios rūšies nusikaltimų buvo užregistruojama po 161. Minėtu laikotarpiu 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje kasmet nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, teko dvigubai daugiau nei 100 tūkst. gyv. Lietuvoje.

17 pav. Užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų struktūra Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹⁰⁴

¹⁰³ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-21]

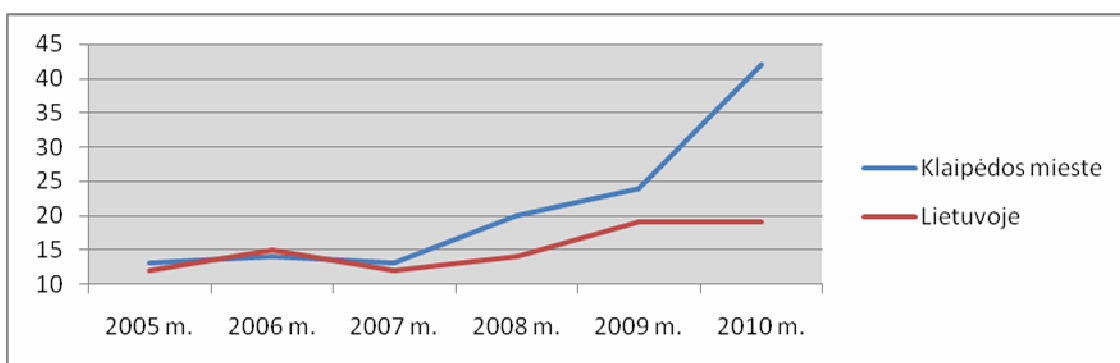
¹⁰⁴ Ten pat.

Kaip minėta anksčiau, 8 proc. visų užregistruotų nusikalstamų veikų Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. sudarė baudžiamieji nusižengimai. Kaip ir užregistruotų nusikaltimų didžiausia užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų dalis yra vagystės (52 proc. arba 1395). Vidutiniškai kiekvienais metais buvo užregistruota po 233 vagystes. 2010 m. Klaipėdoje šių vagysčių buvo užregistruota 43 proc. mažiau negu 2005 m.

Transporto priemonių vagysčių (baudžiamieji nusižengimai) nagrinėjamais metais Klaipėdoje buvo užregistruota 43, t.y. 2 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų mieste. 2010 m. šių vagysčių Klaipėdoje buvo užregistruota keturis kartus mažiau negu 2005 m.

Viešosios tvarkos pažeidimai (baudžiamieji nusižengimai) Klaipėdoje užregistruojami itin retai. Per 2005 – 2010 m. tokių pažeidimų buvo užregistruota 20, t.y. 0,8 proc. visų baudžiamųjų nusižengimų, užregistruotų Klaipėdoje. Kasmet vidutiniškai buvo užregistruota po 3 šiuos pažeidimus, o 2009 m. tokių viešosios tvarkos pažeidimų nebuvo užregistruota iš viso.

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste baudžiamųjų nusižengimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, buvo užregistruota 245 ir tai sudarė 9 proc. visų užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų mieste. Statistikos departamento duomenimis nuo 2007 iki 2010 m. šios rūšies baudžiamųjų nusižengimų Klaipėdos mieste daugėja: 2010 m. jų buvo užregistruota daugiau nei 3 kartus lyginant su 2007 m. Lietuvoje taip pat šios rūšies baudžiamųjų nusižengimų pastaraisiais metais buvo užregistruojama vis daugiau, bet šis rodiklis didėjo ne taip sparčiai, kaip Klaipėdoje. Taigi 100 tūkst. gyv. Klaipėdoje vidutiniškai užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis, teko daugiau negu 100 tūkst. gyv. Lietuvoje (atitinkamai po 21 ir po 15).

18 pav. Baudžiamųjų nusižengimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, lygis Klaipėdos mieste ir Lietuvoje 2005 –2010 m. (100 tūkst. gyv.)¹⁰⁵

¹⁰⁵ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Exel 2007 programa, remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>; [Žiūrėta: 2011-10-22]

Išanalizavus registruoto nusikalstamumo struktūrą Klaipėdoje 2005 – 2010 m., nustatyta, kad registruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų mieste didžiausią dalį sudarė vagystės (atitinkamai 43 bei 52 proc.). Nagrinėjamu laikotarpiu abiejų rūšių užregistruotų vagysčių sumažėjo (atitinkamai 21 ir 43 proc.). Taip pat 50 proc. 2005 – 2010 m. sumažėjo registruotų vagysčių (nusikaltimų) iš gyvenamųjų patalpų. Nors registruotų automobilių vagysčių apie 70 proc. sumažėjo nuo 2005 iki 2008 m., tačiau lyginant 2009 su 2010 m. jų padaugėjo dvigubai. Klaipėdoje mažas registruotų nusikaltimų, susijusių su kelių eismo taisyklių pažeidimais, paplitimas: vidutiniškai per šešerius metus 100 tūkst. gyv. mieste šių registruotų nusikaltimų teko 1,6 karto mažiau negu Lietuvoje. Nors Klaipėdoje 2005 – 2010 m. užregistruotų nusikaltimų, susijusių su viešosios tvarkos pažeidimais, sumažėjo 31 proc., tačiau šių registruotų nusikaltimų lygis mieste didesnis nei šalyje (1,4 karto). Tačiau šios rūšies užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų uostamiestyje 2005 – 2010 m. buvo registruojama itin retai. Klaipėdos mieste registruotų nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, lygis visu analizuojamu laikotarpiu buvo dvigubai didesnis nei šalyje. Mieste šios rūšies užregistruotų baudžiamųjų nusižengimų 2007 – 2008 m. išaugo tris kartus.

4. UŽREGISTRUOTŲ ASMENŲ, ĮTARIAMŲ (KALTINAMŲ) PADARIUS NUSIKALSTAMAS VEIKAS KLAIPĖDOS MIESTE, ASMENYBĖS BRUOŽAI

Kriminologijos moksle nusikaltėlio asmenybės samprata yra sudėtinė: ją sudaro teisinė ir socialinė sampratos: „nusikaltėlis“ ir „asmenybė“. Sąvoka „asmenybė“ apima specifinius žmogaus socialinius požymius, parodo jo socialinį veidą, jo požiūrį į kitus asmenis, į visuomenę, jo vaidmenį ir vietą socialinių santykių sistemoje. Nusikaltėlio asmenybė – tai plačiausia samprata, atskleidžianti socialinę žmogaus esmę, sudėtingą jį apibūdinančių požymių, bruožų, ryšių, santykių kompleksą, dorovinį ir dvasinį jo pasaulį, tobulėjantį sąveikaujant socialinėms ir individualioms gyvenimo sąlygoms, vienaip ir kitaip lemiančioms nusikalstamą veiką.¹⁰⁶

Šiame skyriuje toliau bus nagrinėjami užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste asmenybės bruožai.

9 lentelė. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, skaičius ir pasiskirstymas pagal lytį Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹⁰⁷

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Asmenų skaičius, iš jų:	1772	1535	1397	1517	1521	1531
vyrų	1536	1350	1208	1314	1296	1285
moterų	236	185	189	203	225	246

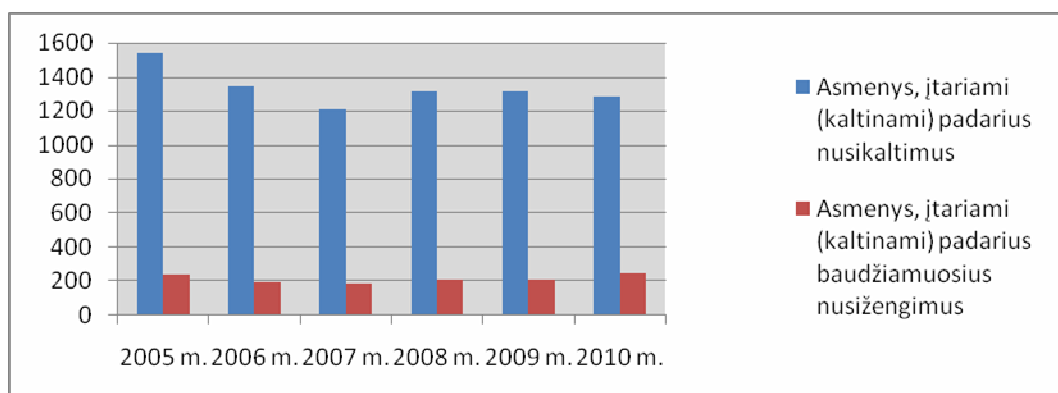
Iš viso 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste buvo užregistruoti 7989 vyrai ir 1284 moterys, kaip įtariamieji (kaltinamieji) padarę nusikalstamas veikas. Taigi vyrų buvo užregistruota 6 kartus daugiau negu moterų. Vidutiniškai kasmet Klaipėdoje buvo užregistruojama po 1332 vyrus ir po 214 moterų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Lyginamuoju laikotarpiu vyrų ir moterų dalis kito nežymiai: vidutiniškai užregistruotų vyrų dalis kasmet sudarė 86,2 proc., o moterų – 13,8 proc., tačiau pastaraisiais trimis lyginamojo laikotarpio metais užregistruotų moterų dalis padidėjo, o vyrų atitinkamai sumažėjo (14,8/85,2 proc.; 16,1/83,9 proc.).

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste 86 proc. (8004) visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, sudarė asmenys, įtariamieji (kaltinamieji) padarius nusikaltimus, ir 14 proc. (1269) sudarė asmenys, įtariamieji (kaltinamieji) padarius baudžiamuosius

¹⁰⁶ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.244-245.

¹⁰⁷ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2_phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 1 psl. [Žiūrėta: 2011-10-22]

nusižengimus. Vidutiniškai kasmet Klaipėdoje užregistruojama po 1334 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikaltimus, bei po 212 asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius baudžiamuosius nusižengimus.

19 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, skaičiaus dinamika Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹⁰⁸

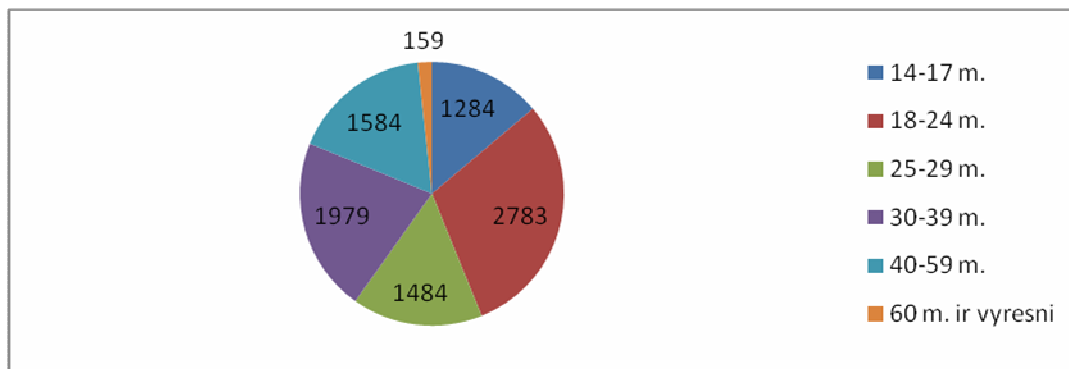
Didžiausią dalį visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdoje nagrinėjamoju laikotarpiu sudarė 18 – 24 m. amžiaus asmenų grupė: jų buvo užregistruota – 2783 ir tai sudarė 30 proc. (žr. 20 pav.) visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas (plg. Lietuvoje – 32 proc.). Vidutiniškai kasmet Klaipėdoje užregistruojama po 464 šios amžiaus grupės asmenis. 2005 – 2009 m. pastebima 18 – 24 m. amžiaus užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, mažėjimo tendencijos, tačiau lyginant 2010 su 2009 m. šis rodiklis padidėjo 9 proc.

Iš visų 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 1284 buvo nepilnamečiai (14 – 17 m.). Jie sudarė 13,8 proc. visų Klaipėdoje užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Lietuvoje šis rodiklis yra didesnis – 14,5 proc. Vidutiniškai kasmet mieste buvo užregistruojama po 214 nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Lyginant 2005 su 2010 m., nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdoje buvo užregistruota 43 proc. mažiau.

16 proc. visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste sudarė 25 – 29 m. amžiaus asmenys. Iš viso šiuo laikotarpiu mieste jų buvo užregistruota 1484, taigi vidutiniškai kasmet po 247 asmenis. 2006 – 2009 m. stebimos šių registruotų asmenų skaičiaus didėjimo tendencijos, 2009 – 2010 m. – mažėjimo. 2010 m. 25 – 29

¹⁰⁸ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos paeikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 12 psl. [Žiūrėta: 2011-10-22]

m. amžiaus asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdoje buvo užregistruota tik 10 proc. mažiau negu 2005 m.

20 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymas pagal amžių (abs. sk.) 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste.¹⁰⁹

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste 30 – 39 m. amžiaus asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, buvo užregistruota 1979, t.y. 21 proc. visų mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Nors 2005 – 2007 m. šių asmenų buvo užregistruojama mažiau, tačiau 2010 m. jų buvo užregistruota 3 proc. daugiau negu 2005 m. Vidutiniškai kasmet Klaipėdos mieste nagrinėjamu laikotarpiu buvo užregistruojama po 330 30 – 39 m. asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas.

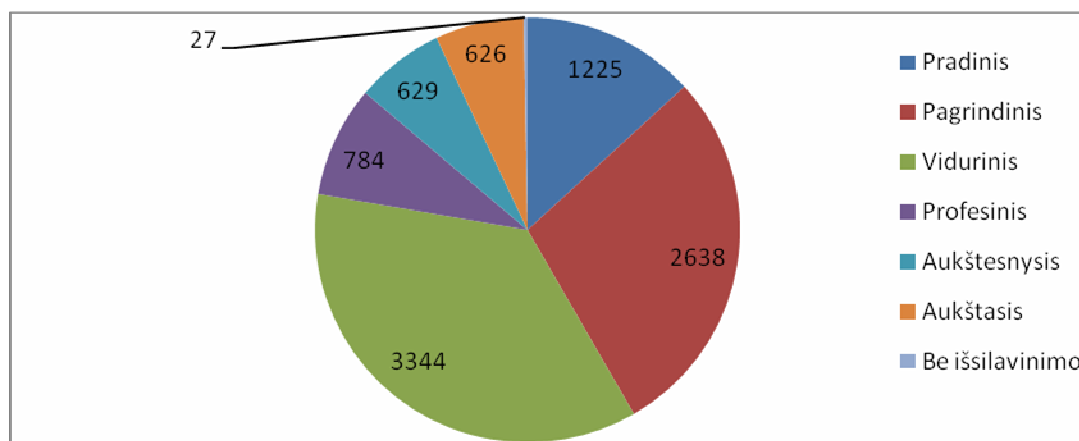
Klaipėdoje 17 proc. (1584) visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, sudarė asmenys 40 – 59 m. amžiaus. Lyginant 2005 su 2010 m. šių asmenų buvo užregistruota 17 proc. daugiau. Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 264 šios amžiaus grupės asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas.

Mažiausią dalį iš visų Klaipėdos mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, sudarė 60 m. ir vyresni asmenys. Jų 2005 – 2010 m. buvo užregistruota 159 ir tai sudarė 1,7 proc. Vidutiniškai kasmet Klaipėdoje 60 m. ir vyresnių buvo užregistruojama po 27 asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas.

Išnagrinėjus 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymą pagal išsilavinimą, konstatuotina, kad 13 proc. turėjo pradinį išsilavinimą (šios grupės asmenų buvo užregistruota 1225 – vidutiniškai po 204 kasmet). Užregistruojamų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas,

¹⁰⁹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 3 psl., 4 psl. [Žiūrėta: 2011-10-23]

su pradiniu išsilavinimu skaičius mieste didėjo 2006 – 2008 m., o vėliau stebimos mažėjimo tendencijos: lyginant 2005 su 2010 m. šių asmenų užregistruota 20 proc. mažiau.

21 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymas pagal išsilavinimą (abs. sk.) Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹¹⁰

Didžiausią dalį Klaipėdoje užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. sudarė asmenys, turintys vidurinį išsilavinimą (3344 asmenys, t.y. 36 proc.). Vidutiniškai kasmet buvo užregistruojama po 557 turinčius vidurinį išsilavinimą asmenis, įtariamus (kaltinamus) padarius nusikalstamas veikas. Šių asmenų skaičius kasmet kito nežymiai: 2010 m. jų buvo užregistruota tik 6 proc. mažiau negu 2005 m.

Kaip matome 21 pav., antrą pagal dydį dalį Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, sudaro grupė asmenų, turinčių pagrindinį išsilavinimą. Tokių asmenų užregistruota 2638, t.y. 28 proc. visų tuo pat metu užregistruotų asmenų mieste, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Vidutiniškai kasmet mieste buvo užregistruojama po 440 asmenų su pagrindiniu išsilavinimu. 2010 m. šių asmenų Klaipėdoje buvo užregistruota 32 proc. mažiau negu 2005 m.

Sąlyginai nedideles dalis visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, uostamiestyje tyrinėjamu laikotarpiu sudarė asmenys, turintys profesinį (8 proc.), aukštesnįjį (7 proc.) ir aukštąjį (6,7 proc.) išsilavinimą.

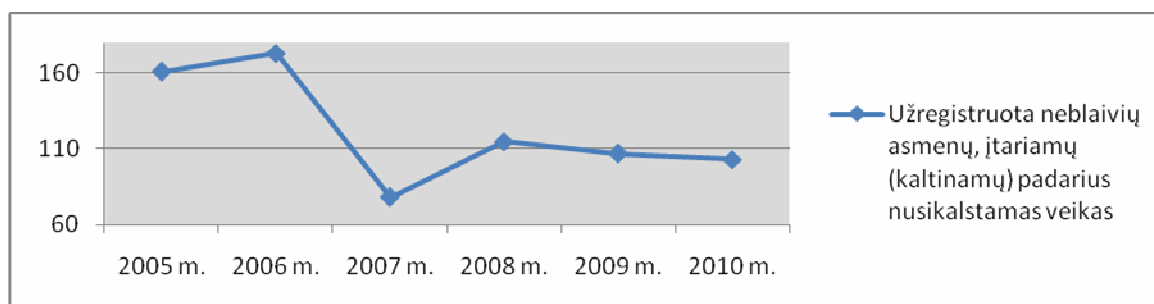
Mažiausiai (0,3 proc.) visų Klaipėdoje užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. sudarė asmenys neturintys jokio išsilavinimo. Nagrinėjamu laikotarpiu mieste jų buvo užregistruota tik 27, vidutiniškai beveik po 5 kasmet. Pastaraisiais metais pastebimas šių asmenų skaičiaus didėjimas.

¹¹⁰ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2_phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 6 psl. [Žiūrėta: 2011-10-23]

10 lentelė. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymas pagal pilietybę Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹¹¹

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.
LR piliečiai	1744	1495	1385	1508	1502	1515
Užsienio valstybės piliečiai	15 (4 nelegalai)	16 (1 nelegalas)	9 (5 nelegalai)	6	15	7
Asmenys be pilietybės	13	24	3	3	4	9

2005 – 2010 m. Klaipėdoje iš visų 9273 užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, didžioji dalis, t.y. 98,6 proc. (9149), buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, o užsienio valstybių piliečiai sudarė 0,7 proc. 2005 – 2010 m. mieste jų buvo užregistruota tik 68 (iš kurių 10 Lietuvoje gyvenantys nelegaliai), vidutiniškai kasmet po 11 asmenų. Taip pat nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdoje buvo užregistruoti 58 (0,6 proc.) be pilietybės asmenys, įtariamais (kaltinamais) padarę nusikalstamas veikas.

22 pav. Užregistruota asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. jiems esant neblaiviems (abs. sk.).¹¹²

Klaipėdos mieste analizuojamu laikotarpiu buvo užregistruoti 737 asmenys, įtariamais (kaltinamais) padarius nusikalstamas veikas, jiems esant neblaiviems. Tai sudarė 8 proc. visų mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Lyginant šį rodiklį su šalies atitinkamu rodikliu, nustatyta, kad Lietuvoje užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, jiems esant neblaiviems, dalis sudarė 23,4 proc. visų

¹¹¹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 5 psl. [Žiūrėta: 2011-10-24]

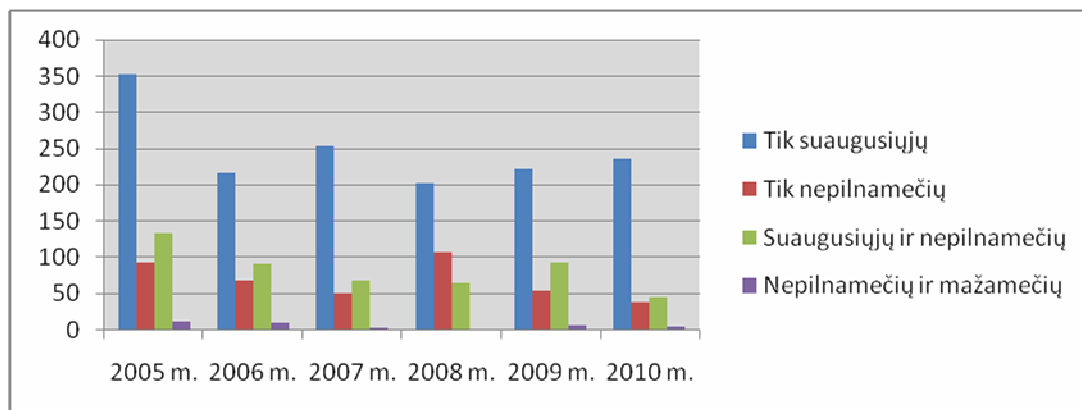
¹¹² Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30N-SAV), 8 psl. [Žiūrėta: 2011-10-24]

šalyje užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Tokių užregistruotų asmenų skaičius Klaipėdoje nuolat kito: didžiausias jo sumažėjimas pastebimas 2006 – 2007 m. (55 proc.); 32 proc. šis rodiklis padidėjo lyginant 2007 su 2008 m., o pastaraisiais dviem metais vėl stebima mažėjimo tendencija.

2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste iš 737 užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, jiems esant neblaiviems, 671 asmuo, įtariamas (kaltinamas) padarius nusikaltimus, bei 66 asmenys, įtariami (kaltinami) padarius baudžiamuosius nusižengimus (atitinkamai tai sudarė 91 ir 9 proc.)¹¹³.

Narkotinio apsvaigimo būsenoje įtariamų (kaltinamų) asmenų, padariusių, nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. Klaipėdoje buvo užregistruoti 3, tačiau gana daug iš užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padariusių nusikalstamas veikas, buvo narkomanai. 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste šios grupės asmenų buvo užregistruota 217 (2,3 proc.)¹¹⁴

Nagrinėjamu laikotarpiu uostamiestyje buvo užregistruota 2429 asmenys, įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, veikdami grupėmis. Tai sudarė 26 proc. visų mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Daugiausia (1484, t.y. 16 proc.) buvo užregistruota tik suaugusiųjų grupėje veikiančių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas (žr. 23 pav.).

23 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamą veiką, grupių sudėtis (abs. sk.) Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹¹⁵

¹¹³ Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiama informacija:

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_NEB), 1 psl. [Žiūrėta: 2011-10-23]

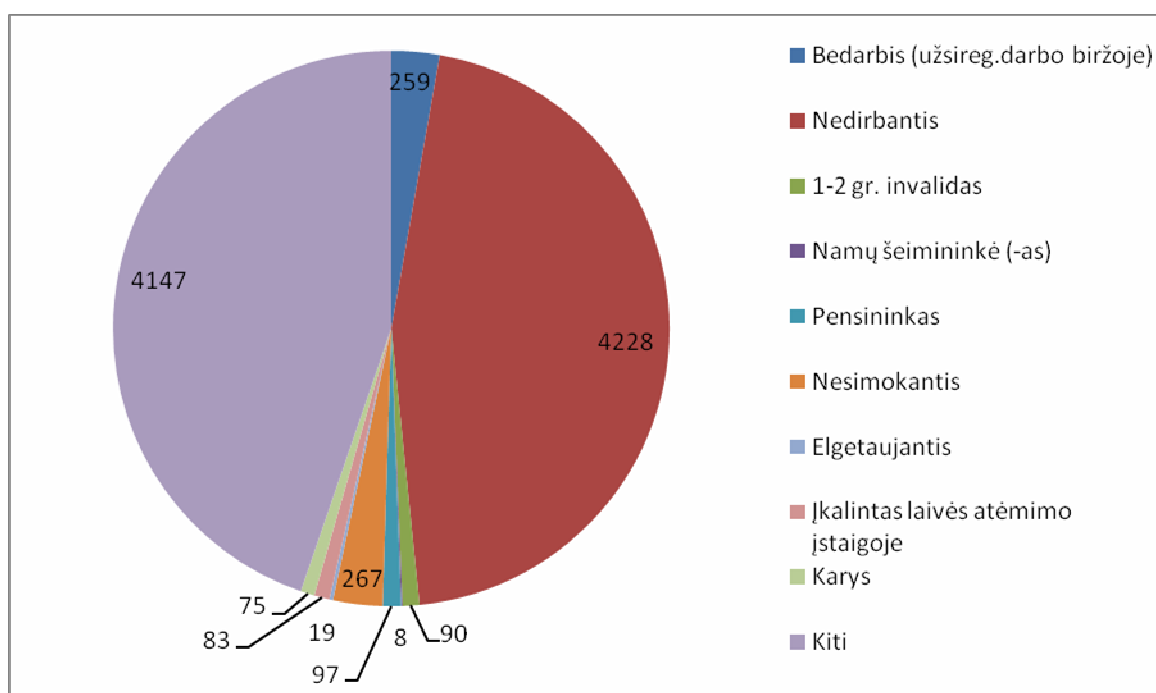
¹¹⁴ Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiama informacija:

http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_NARK-SAV), 21 psl. [Žiūrėta: 2011-10-24]

¹¹⁵ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 14 psl. [Žiūrėta: 2011-10-24]

498 (5,4 proc.) asmenys Klaipėdoje 2005 – 2010 m. buvo užregistruoti, kaip įtariami (kaltinami) veikus vienoje grupėje su suaugusiais ir nepilnamečiais, o tik nepilnamečių grupėse – 413 (4,5 proc.) visų mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. Mažiausiai Klaipėdoje 2005 – 2010 m. užregistruota asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas nepilnamečių su mažamečiais grupėje – 0,4 proc. (34).

Kaip matome 24 pav., 2005 – 2010 m. iš visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste 46 proc. buvo nedirbantys, kurių užregistruota 4228 (vidutiniškai po 705 asmenis kasmet).

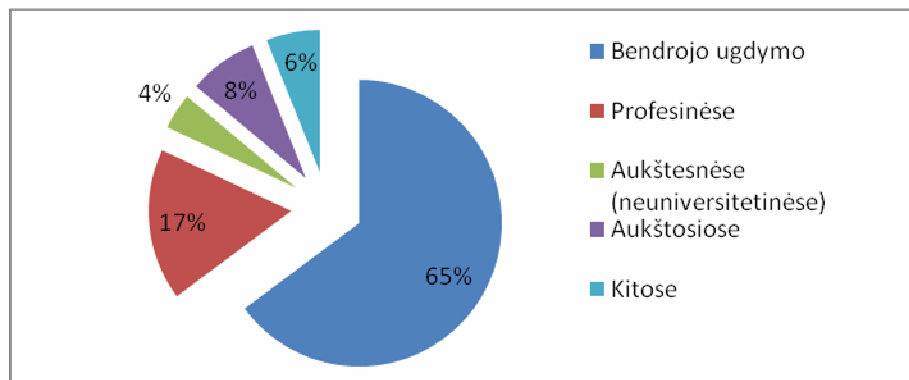
24 pav. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymas pagal užimtumą (abs. sk.) Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.¹¹⁶

Nesimokantys asmenys bei registruoti bedarbiai darbo biržoje, įtariami (kaltinami) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste per šiuos šešerius metus sudarė 3 proc. visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas.

1 ir 2 grupės invalidai, pensininkai, kariai ir įkalintieji laisvės atėmimo įstaigose, įtariami (kaltinami) padarius nusikalstamas veikas, nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdoje sudarė po 1 proc. visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas. 2010 m. įkalintųjų laisvės atėmimo įstaigose ir įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas buvo užregistruota tris kartus daugiau negu 2005 m.

¹¹⁶ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 10 psl. [Žiūrėta: 2011-10-24]

Kaip įtariamai (kaltinami) padarius nusikalstamas veikas 2005 – 2010 m. Klaipėdoje buvo užregistruoti 19 elgetaujančių asmenų ir 8 namų šeimininkai (-ės).

25 pav. Užregistruotų besimokančių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymas pagal mokyklos tipą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. (proc.)¹¹⁷

Užregistruotų besimokančių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, nagrinėjamoju laikotarpiu Klaipėdoje didžiausią dalį (64,8 proc.) sudaro besimokantys bendrojo ugdymo mokyklose. Ši dalis lyginant 2005 su 2010 m. sumažėjo 48 proc. Visų kitų tipų mokyklos, kuriose mokėsi asmenys, įtariamai (kaltinami) padarius nusikalstamas veikas, šiuo laikotarpiu uostamiestyje atitinkamai sudarė tokias dalis: profesinės mokyklos – 17,2 proc., aukštosios – 7,8 proc., kitos – 6,1 proc. bei aukštesnės (neuniversitetinės) – 4,1 proc.

Lyginant 2005 – 2010 m. absoliutų skaičių užregistruotų besimokančių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, bendrojo ugdymo mokyklose su absoliučiu skaičiumi asmenų, besimokančių profesinėse mokyklose, pastarasis yra 3,8 karto mažesnis, tačiau palyginus šiuos du rodiklius su absoliučiais skaičiais besimokančiųjų bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinėse mokyklose, nustatyta, kad užregistruotų besimokančių asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, dalis nuo visų besimokančiųjų bendrojo ugdymo mokyklose yra mažesnė už dalį nuo visų besimokančiųjų profesinėse mokyklose (atitinkamai 0,6 ir 0,9 proc.).¹¹⁸

Iš visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste 540 (5,8 proc.) buvo dirbantys valstybės institucijose ir nevalstybinėse įstaigose ar įmonėse. Didžiausią dalį (75,5 proc.) minėtos kategorijos asmenų,

¹¹⁷ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Excel 2007 programa, remiantis Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis: http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 7 psl. [Žiūrėta: 2011-10-25]

¹¹⁸ Lietuvos statistikos departamento pateikiamais duomenimis, M3110302: Bendrojo lavinimo mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija, mokumo įstaigos tipas; M3110401: Profesinės mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024>; [Žiūrėta: 2011-10-25]

sudarė asmenys, dirbę nevalstybinėse įstaigose ar įmonėse. Atitinkamai valstybės institucijose 11,5 proc. sudarė asmenys, dirbę pareigūnais, bei 13 proc. – asmenys, dirbę tarnautojais.¹¹⁹

Ištyrinėjus Klaipėdoje 2005 – 2010 m. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, pasiskirstymą pagal lytį, nusikalstamų veikų rūšį, amžių, išsilavinimą, pilietybę, užimtumą ir kitus parametrus, galima būtų padaryti tokias išvadas: vyrų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, buvo užregistruota 6 kartus daugiau negu moterų; 86 proc. visų užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas sudarė asmenys, įtariamais (kaltinamais) padarius nusikaltimus, o 14 proc. – baudžiamuosius nusižengimus; didžiausią dalį užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, sudarė 18 – 24 m. amžiaus grupė (30 proc.), o nepilnamečių (14 – 17 m.) grupė sudarė 13,8 proc.; užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, vertinant išsilavinimo atžvilgiu, 2 didžiausias tokių asmenų dalis sudaro asmenys, turintys vidurinį (36 proc.) ir pagrindinį (28 proc.) išsilavinimą; absoliuti dauguma užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste turėjo Lietuvos Respublikos pilietybę (98,6 proc.); Klaipėdos mieste užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, jiems esant neblaiviams, skaičius beveik tris kartus mažesnis nei atitinkamas Lietuvos rodiklis: atitinkamai 23,4 ir 8 proc.; 74 proc. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, veikė pavieniui, o 26 proc. – grupėmis; 46 proc. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, buvo nedirbantys ir neregistruoti darbo biržoje; didžioji dalis visų besimokančių užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, mokėsi bendrojo ugdymo mokyklose (64,8 proc.).

Taigi išnagrinėjus atskirus užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste, asmenybės socialinius demografinius bruožus, galima būtų sukurti tokį tipinio nusikaltėlio portretą: tai yra 18 – 24 m. amžiaus vyras, turintis vidurinį išsilavinimą bei niekur nedirbantis ir neregistruotas darbo biržoje, Lietuvos Respublikos pilietis, dažniausiai darantis nusikaltimus būdamas blaivus ir veikiantis ne grupėje, o individualiai.

¹¹⁹ Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijos pateikiama informacija:
http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=11&metai=2012&menuo=2®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas, (Forma_30-SAV), 8 psl, 9 psl. [Žiūrėta: 2011-10-25]

5. NUSIKALSTAMUMO PRIEŽASTINGUMAS IR PREVENCIJA KLAIPĖDOS MIESTE 2005-2010 M.

5.1. Nusikalstamumo priežastingumas ir jo raiškos aplinkybės Klaipėdos mieste

Šioje darbo dalyje bus nagrinėjamas nusikalstamumo priežastingumas ir prevencija teoriniu aspektu bei atskleidžiama šių reiškinių specifika Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Jeigu nusikalstamumas kinta, vadinasi, yra ir kitimus skatinančių priežasčių.¹²⁰ Priežastingumas kriminologijoje yra suprantamas kaip objektyviai egzistuojantis genetinis ryšys bei kaip tarpusavio priklausomybė tarp dviejų ar daugiau reiškinių, procesų, lemiančių vienas kitą. Priežastinis ryšys tarp kriminogeninių reiškinių, procesų ir nusikalstamo elgesio visada būna pirmiau už priežastinį ryšį tarp socialiai pavojingo veikimo/neveikimo ir pasekmės. Pasak kriminologų, nusikalstamumo priežastys yra sudėtinga visuma, kurią sudaro tarpusavyje susiję socialiniai reiškiniai ar procesai, ir priežastinis jų ir nusikalstamumo ryšys yra daugiareikšmio, tikimybinio bei informacinio pobūdžio. Visose valstybėse nusikalstamumą lemia objektyvus tik šio geopolitinio regiono ekonominei, politinei ir socialinei raidai būdingas sąlygotumas.¹²¹ Nusikalstamumo priežasčių reikia ieškoti visuomenėje, realiai egzistuojančiuose socialiniuose santykiuose.¹²² Yra išskiriami keturi pagrindiniai nusikalstamumo veiksniai: ekonomikos liberalizavimas, socialiniai veiksniai, politinės sistemos nebrandumas ir vertybių vakuumas.¹²³

Galima teigti, kad nusikalstamumo priežastys yra socialinių ir socialiai reikšmingų įvykių, lemiančių nusikalstamumą, visuma. Nusikalstamumo ypatumai atskirose šalyse yra skirtingi, bendras nusikalstamumo lygis priklauso nuo įvairių socialinių, ekonominių, teisinių, religinių ir kitokių priežasčių, tokių kaip nedarbo lygis, valstybės socialinė politika ir kt.¹²⁴

Išnagrinėjus Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2008 – 2010 m. ir Klaipėdos 1-o policijos komisariato 2011 m. veiklos ataskaitas, galima nustatyti miesto nusikalstamumo raiškai įtaką darančias išorines ir vidines priežastis.

Klaipėda yra patrauklus verslui ir investicijoms miestas, kurio išskirtinis požymis – Valstybinis jūrų uostas. Jūrų uostas bei patogi geografinė padėtis nulėmė išplėtotą tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūrą, intensyvų krovinių gabenimą per miestą, didelius

¹²⁰ Galinaitytė J. Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius: Vilniaus verslo teisės akademija, 2009. P.100.

¹²¹ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.165,174.

¹²² Galinaitytė J. Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius: Vilniaus verslo teisės akademija, 2009. P.112.

¹²³ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.165,174.

¹²⁴ Ancelis P., Ažubalytė R., Babachinaitė G. ir kt. Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas: monografija / Moksl. red. V. Justickis, V. E. Kurapka. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.222.

atvykstančių ir pravažiuojančių žmonių srautus. Visa tai Klaipėdoje sudaro galimybes nelegalios migracijos, tarptautinio nusikalstamumo bei kitų neigiamų apraiškų plitimui.¹²⁵ Į Klaipėdos miestą gyventi atvyksta ne tik kvalifikuoti specialistai, bet ir pigios darbo jėgos trūkumo pritraukti nekvalifikuoti asmenys. Taip pat Klaipėdą gyvenamąja vieta dažnai pasirenka ir iš įkalinimo įstaigų grįžę asmenys. Šalyje augant nedarbo lygiui tokie asmenys dažniau praranda darbą, tampa priklausomi nuo alkoholio, narkotikų bei savo ruožtu daro nusikalstamas veikas.¹²⁶

Klaipėdos, Palangos bei Neringos miestai yra poilsiautojų traukos centrai, kurių nusikalstamumui didelę įtaką daro sezoniškumas. Atvykstančių poilsiautojų kiekiai vasarą kelis kartus lenkia nuolatinių gyventojų kiekį.¹²⁷ Tuo metu dėl padidėjusio poilsiautojų skaičiaus bei su tuo susijusio alkoholio vartojimu nusikalstamų veikų skaičius čia gerokai padidėja.¹²⁸

Kaip ir visoje Lietuvoje, nagrinėjamu laikotarpiu nusikalstamumo raiškai Klaipėdos mieste įtaką darė šalies ekonominis nuosmukis. Visuomenės nepasitenkinimą, socialinę įtampą bei polinkį nesilaikyti įstatymų skatino augantis nedarbas, mažėjanti gyventojų perkamoji galia. Daugėjo turtinių nusikaltimų, dažniau buvo vartojamas smurtas.¹²⁹ 2009 m. Klaipėdoje stebimas pramonės plėtros sąstingis, įmonių veiklos apimčių mažėjimas, veiklų nutraukimas. Augantys mokesčiai, prastėjančios socialinės garantijos, didėjanti infliacija, mažėjantis darbo užmokestis darė didelę įtaką gyventojų pragyvenimo lygiui. Nedarbas, alkoholizmas, narkomanija formuoja tam tikrų gyventojų grupių antisocialines nuostatas. Ekonominis nuosmukis ir nedarbas neaplenkė ir užsienyje gyvenančių tautiečių. Dalis nusikalstamas veikas darančių asmenų grįžę į Lietuvą toliau vykdo kriminalinę veiklą.¹³⁰ Pakitus ekonominei situacijai, daugėja nusikalstamų veikų, susijusių su smurtu prieš asmenį, turtinėmis teisėmis ir interesais, bei nusikalstamų veikų elektroninėje erdvėje, pvz., įvairūs grasinimai, įžeidimai, šmeižimai įvairiuose straipsniuose, komentaruose, skelbimuose internete, taip pat sukčiavimo atvejai elektroninėse parduotuvėse, greitųjų kreditų išdavimas ir gavimas pasinaudojus kito asmens duomenimis.¹³¹

¹²⁵ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

¹²⁶ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹²⁷ Ten pat.

¹²⁸ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

¹²⁹ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹³⁰ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

¹³¹ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos miesto 1-o policijos komisariato 2011 metų veiklos ataskaita, 2012 m. sausio 16 d., Nr. 30-31-IL-62, Klaipėda.

Nepilnamečių nusikalstamumą Klaipėdos mieste lėmė tai, kad išvykdami uždarbiauti į užsienį tėvai be priežiūros ar menkai pažįstamų žmonių priežiūrai palieka savo vaikus. Tai yra viena iš priežasčių, skatinančių nepilnamečius burtis į nusikalstamas grupuotes.¹³²

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą bei Šengeno erdvę, galima laisviau keliauti iš vienos šalies į kitą, padidėjo automobilių skaičius, tapo sudėtingesnė eismo kontrolė. Techninių priemonių (greičio matuoklių, alkotesterių, vaizdo kamerų, fotoaparatu) trūkumas Klaipėdoje neleidžia efektyviai nustatyti viešosios tvarkos ir Kelių eismo taisyklių pažeidėjų, nepakankamai užtikrinamas viešosios policijos funkcijų vykdymas, nes trūksta transporto priemonių.¹³³

Vystantis kompiuterinėms technologijoms, Klaipėdos mieste didėja “kompiuterinių” nusikaltimų tikimybė, tačiau miesto policija nėra aprūpinta moderniomis technologijomis ir vis dažniau susiduria su problemomis, tiriant šios rūšies nusikaltimus bei užkertant jiems kelią.¹³⁴

Aktuali problema nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdoje yra teistų asmenų integracija į visuomenę. Bausmių humanizavimas iš dalies nulemia tai, kad daugėja nusikaltimų, kuriuos padaro jau anksčiau teisti asmenys.¹³⁵

Išnagrinėjus 2008 – 2010 m. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato bei 2011 m. Klaipėdos miesto 1 – o policijos komisariato veiklos ataskaitas, galima teigti, kad pagrindiniai išoriniai nusikalstamumą lemiantys veiksniai Klaipėdoje analizuojamu laikotarpiu yra miesto geografinė padėtis (Baltijos jūra ir Valstybinis jūrų uostas), šalies ekonominis nuosmukis, tarptautinė emigracija ir imigracija, technologijų vystymasis ir sparti jų kaita.

Vienas iš esminių vidaus veiksnių, darančių įtaką Klaipėdos nusikalstamumo raiškai, yra 2009 m. įvykdyta reorganizacija, kai Klaipėdos apskrities žemesnės pakopos policijos komisariatai buvo reorganizuoti prijungimo būdu prie Klaipėdos miesto vyriausiojo policijos komisariato. Šis komisariatas tapo Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariatu ir yra atsakingas už kokybišką policijos paslaugų teikimą visoje apskrityje.¹³⁶ Buvo sujungti keturi policijos komisariatai į du. Atlikus šį struktūrinį pokytį, sumažintas valdymo funkcijas vykdančių pareigūnų skaičius. Taip pat buvo panaikintas Transporto policijos komisariatas.¹³⁷

Dėl specialistų trūkumo Klaipėdos mieste stringa nusikalstamų veikų tyrimas, ypač tų kuriose reikalingos specifinės (ekonominės, buhalterinės apskaitos) žinios; į aptarnaujamas teritorijas viešosios policijos padaliniai ne visada gali išleisti reikalingą policijos ekipažų skaičių; trūksta apylinkės inspektorių, kurie dėl papildomų funkcijų gausos, ne visada gali vykdyti

¹³² Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹³³ Ten pat.

¹³⁴ Ten pat.

¹³⁵ Ten pat.

¹³⁶ Ten pat.

¹³⁷ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

tiesiogines funkcijas. Darbo kokybei atsiliepė pareigūnams tenkantys didesni darbo krūviai: papildomų funkcijų gausa sąlygoja nepakankamą tiesioginių funkcijų vykdymą, ypač ši problema aktuali prevencijos padaliniuose.¹³⁸

Dėl didelės personalo kaitos kenčia policijos teikiamų paslaugų kokybė. Nepaisant išaugusio nedarbo Klaipėdoje dalis pareigūnų, ypač tų, kuriems yra suėjęs pensinis amžius, pasitraukia iš tarnybos, o tai atsiliepiama darbo kokybei.¹³⁹ Pirminės grandies pareigūnai nėra motyvuoti siekti aukštesnių pareigų (vyresniojo patrulio ar vyriausiojo patrulio), nes užimamų pareigų darbo užmokestis skiriasi labai nežymiai.¹⁴⁰ Taip pat mieste ryškėja pareigūnų profesionalumo stokos problema. Pareigūnai, turintys aukštąjį teisinį išsilavinimą, nenori dirbti tyrėjais, kadangi šis darbas menkai apmokamas, menkos karjeros galimybės.¹⁴¹

Kitos aktualios problemos Klaipėdos miesto policijoje yra lėšų kurui, paslaugoms apmokėti trūkumas bei nepakankamas operatyvinių reikmių finansavimas.¹⁴² Problemų kelia ir naujų duomenų bazių netobulumas (pateikiami neteisingi duomenys, dėl didelio duomenų srauto jos stringa, vienos su kitomis yra nesusietos).¹⁴³ 2009 m. trūko lėšų būtinoms ilgalaikiams slauto pobūdžio tyrimo (operatyviniams) veiksmams, nebuvo lėšų motyvuoti (skatinti) nepriekaištingai ir pavyzdingai tarnybinius uždavinius vykdančių pareigūnų, kompensuoti viršvalandinį darbą, darbą nakties metu, poilsio (švenčių) dienomis.¹⁴⁴ Policijos veiklos rezultatams įtaką darė ir ne visada teigiamas visuomenės požiūris į policiją.¹⁴⁵

Apibendrinant nusikalstamumo priežastingumą lemiančius vidinius veiksnius Klaipėdoje 2005 – 2010 m. pagal Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato 2008 – 2010 m. ir 2011 m. Klaipėdos miesto 1 – o policijos komisariato veiklos ataskaitas, galima teigti, kad pagrindiniai jų yra susiję su mažėjančiu finansavimu (komisariatų reorganizacija, etatų mažinimas, darbuotojų kaita, specialistų trūkumas, prastas materialinis techninis aprūpinimas).

¹³⁸ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹³⁹ Ten pat.

¹⁴⁰ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>. Požymiai: veikla, veiklos planai, veiklos ataskaitos.

¹⁴¹ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹⁴² Ten pat.

¹⁴³ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>. Požymiai: veikla, veiklos planai, veiklos ataskaitos.

¹⁴⁴ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

¹⁴⁵ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>. Požymiai: veikla, veiklos planai, veiklos ataskaitos.

5.2. Nusikalstamumo prevencijos teisinis reglamentavimas ir jos vykdymas

Sąvoka „prevencija“ yra kilusi iš lotynų kalbos ir reiškia išankstinis kelio užkirtimas, užbėgimas už akių.¹⁴⁶ Mokslinėje literatūroje nusikalstamumo prevencija yra apibrėžiama, kaip visų viešų ir privačių pastangų, kuriomis siekiama užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms, visuma.¹⁴⁷ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimu patvirtintoje Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programoje nusikalstamumo prevencija yra apibūdinama kaip poveikio priemonė nusikalstamumui, kurios tikslas yra užkirsti kelią nusikalstamoms veikoms, šalinant jų priežastis ir sąlygas, individualiai veikiant asmenį.¹⁴⁸ Minėtoje programoje apibrėžiama ir nusikaltimų kontrolės sąvoka. Tai yra poveikio nusikalstamumui priemonė, kuria siekiama mažinti nusikalstamumą ir neleisti viršyti socialiai priimtino lygmens aktyviais teisėsaugos institucijų veiksmais ir teisinio baudžiamojo poveikio priemonėmis, taip pat aktyviomis administracinėmis, ekonominėmis, socialinėmis, kitokio pobūdžio priemonėmis.¹⁴⁹ G. Babachinaitė ir S. Kuklianskis apibūdina du nusikalstamumo prevencijos aspektus: reaktyvioji (prievartinė) prevencija (susijusi su teisėsaugos institucijų veikla, nukreipta į nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų padarinių užkardymą, o ne į priežasčių, kurios šiuos padarinius sukuria, šalinimą) ir proaktyvioji prevencija (susijusi su visuomenės ir jos institucijų pastangomis veikti nusikalstamumo priežastis).¹⁵⁰

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje 94 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė tvarko krašto reikalus, saugo Lietuvos Respublikos teritorijos neliečiamybę, garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką.¹⁵¹ Kad būtų užtikrinti Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindai bei anksčiau paminėta konstitucinė nuostata, Lietuvos Respublikos Seimas 1996 m. priėmė Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymą bei 2002 m. patvirtino Nacionalinio saugumo strategiją. Minėtame įstatyme yra apibrėžta viešojo saugumo politika: “Kova su nusikalstamumu, viešosios tvarkos bei asmens saugumo valstybėje užtikrinimas yra vienas didžiausių prioritetų užtikrinant šalies nacionalinį saugumą. Valstybė privalo sutelkti jėgas ryžtingai ir veiksmingai kovai su nusikalstamumu, ypač su organizuotu nusikalstamumu, šešėliniu verslu, korupcija bei narkomanija, ir tuo užtikrinti tinkamą šalies vidaus saugumą. Būtina stiprinti teisėsaugos institucijų veiklą atskleidžiant ir

¹⁴⁶ <http://www.zodziai.lt/>; [Žiūrėta 2012-02-10]

¹⁴⁷ Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.336.

¹⁴⁸ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.

¹⁴⁹ Ten pat.

¹⁵⁰ G. Babachinaitė, S. Kuklianskis. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34). P.107.

¹⁵¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

tiriant nusikalstamas veikas, kurti naujus nusikalstamų veikų kontrolės ir prevencijos sistemos modulius. Vyriausybė turi užtikrinti bendradarbiavimą ir veiklos koordinavimą.”¹⁵² Patvirtintoje Nacionalinio saugumo strategijoje VI dalyje yra nustatyta, kad “viešojo saugumo palaikymas ir stiprinimas yra viena iš esminių visuomenės saugumo sąlygų, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas asmens ir visuomenės teisėtų interesų apsaugai nuo terorizmo, organizuoto nusikalstamumo, korupcijos ir kitų nusikalstamų veikų, taip pat ekstremalių įvykių ir situacijų prevencijai ir valdymui. Prioritetas šiose srityse bus teikiamas prevencinei veiklai ir galimos žalos mažinimui, veiksmingam visų atsakingų valstybės institucijų veiklos koordinavimui ir vietos savivaldos, gyventojų ir privataus sektoriaus dalyvavimui susijusioje veikloje”.¹⁵³

Nors pastarąjį dešimtmetį nusikalstamumo lygis Lietuvoje nekelia realios grėsmės valstybės stabilumui ir neskatina socialinės krizės, tačiau išlieka socialiai nepriimtinas, neigiamai veikia visuomeninio gyvenimo sritis ir mažina gyventojų saugumą. Asmens ir visuomenės saugumas yra būtina pagrindinio valstybės politinio tikslo – konstitucinių žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimo – įgyvendinimo sąlyga. Siekdama užtikrinti kiekvieno individo, o kartu ir visuomenės saugumą, valstybė vykdo nusikaltimų prevenciją ir kontrolę. Pagrindinis nusikaltimų prevencijos ir kontrolės uždavinys – kriminogeninių procesų plitimo stabilizavimas ir mažinimas bei veiksmingas atsakomybės neišvengiamumo principo įgyvendinimas.¹⁵⁴ Veiksnių, susijusių su nusikalstamumu, žinojimas yra svarbus formuojant prevencines priemones, nes nusikaltimų prevencija yra vienas iš būdų visuomenės narių saugumui užtikrinti.¹⁵⁵ Tikslas yra paveikti kriminalinio elgesio priežastis, kriminogeninius veiksnius.¹⁵⁶ Priežastys, dėl kurių daromi nusikaltimai, ir sąlygos, kuriomis jie vyksta, taip pat asmenys, padarę nusikaltimus ar galintys nusikalsti dėl vienokių ar kitokių priežasčių, yra nusikaltimų prevencijos ir kontrolės objektai.¹⁵⁷

Minėtos Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos strateginis tikslas yra sukurti naują nusikaltimų prevencijos ir kontrolės (principų, prioritetų, subjektų, organizavimo bei vadovavimo būdų) sistemos modelį, kurį panaudojus būtų sudarytos galimybės nuosekliai ir kompleksiškai šalinti esmines nusikalstamumo priežastis ir sąlygas, racionaliai naudoti finansinius bei žmogiškuosius išteklius ir padidinti nusikaltimų prevencijos bei kontrolės Lietuvoje veiksmingumą.¹⁵⁸ Pagal programą nusikaltimų prevencijos ir kontrolės subjektų sistemą sudaro valdymo subjektai, subjektai, kurie tiesiogiai dalyvauja nusikaltimų prevencijoje

¹⁵² Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.

¹⁵³ Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 56-2233.

¹⁵⁴ Ancelis P., Ažubalytė R., Babachinaitė G. ir kt. Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas: monografija / Moksl. red. V. Justickis, V. E. Kurapka. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.222.

¹⁵⁵ Ten pat.

¹⁵⁶ Ten pat, P.277.

¹⁵⁷ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.

¹⁵⁸ Ten pat.

ir kontrolėje, bei kiti subjektai, dalyvaujantys nusikaltimų prevencijoje ir kontrolėje.¹⁵⁹ Seimas, priimdamas atitinkamus teisės aktus, formuoja bendrą valstybės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės politiką, vykdo parlamentinę kontrolę, o Vyriausybė organizuoja programos įgyvendinimą bei rengia ir tvirtina nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo priemonių planą, atskirų nusikalstamų reiškinių prevencijos bei kontrolės programas ir vykdo priemones pagal atskiras aktualiausias nusikalstamumo sritis.¹⁶⁰ Nuo 2005 m. Vyriausybė patvirtino 2005 – 2006 m.¹⁶¹, 2007 – 2009 m.¹⁶² ir 2010 – 2012 m.¹⁶³ Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo priemonių planus. Savivaldybės yra atsakingos už nusikaltimų prevencijos ir kontrolės vietinių programų kūrimą ir įgyvendinimą savo teritorijoje. Savivaldybių institucijos, įgyvendindamos savarankiškas bei kitas funkcijas, turėtų rengti ir įgyvendinti savivaldybės lygmens bendro nusikalstamumo bei aktualiausių nusikaltimų rūšių prevencijos ir kontrolės programas bei priemones, dalyvauti valdant nusikaltimų prevenciją ir kontrolę, formuojant nusikaltimų prevencijos ir kontrolės savivaldybių teritorijose politiką.¹⁶⁴

Apibendrinant nusikalstamumo prevencijos teisinį reglamentavimą, galima daryti išvadą, kad šalyje yra pakankamas nusikalstamumo prevencijos teisinis reglamentavimas: Lietuvos Respublikos Konstitucija garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką; Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatyme nurodoma kurti naujus nusikalstamų veikų prevencijos ir kontrolės sistemos modulius; Lietuvos Respublikos Seimo patvirtinta Nacionalinė nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programa, kurios tikslas sukurti nusikaltimų prevencijos sistemos modelį, padidinant nusikaltimų prevencijos ir kontrolės veiksmingumą; Lietuvos Respublikos Vyriausybė nuo 2005 m. tvirtina minėtos programos priemonių įgyvendinimo planus, kuriuose nurodoma, jog savivaldybės yra atsakingos už nusikaltimų prevencijos ir kontrolės vietinių programų kūrimą ir įgyvendinimą savivaldybių teritorijose.

Pasak A.Šakočiaus, yra sudėtinga nustatyti tikslų institucijų ir organizacijų, dalyvaujančių nusikalstamumo kontrolėje ir prevencijoje sąrašą, kadangi yra skirtingos veiklos objekto semantikos reiškinių aiškinimas politiniu, vadybiniu ir moksliniu lygmenimis; labai

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.

¹⁶⁰ Ten pat.

¹⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. 12 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005-2006 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 6-158.

¹⁶² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas Nr. 806 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007-2009 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 90-3575.

¹⁶³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 247 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2010-2012 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 31-1433.

¹⁶⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX-1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.

didelė socialinių junginių, dalyvaujančių arba turinčių potencialą dalyvauti nusikalstamumo kontrolėje ir prevencijoje, įvairovė struktūrinio – funkcinio tapatumo požiūriu; skirtingi socialinių junginių materialieji žmogiškieji ir finansiniai ištekliai bei jų kilmė.¹⁶⁵

Pagrindinės institucijos, kurios vykdo nusikalstamumo prevenciją Klaipėdos mieste yra šios: Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas (Viešosios tvarkos biuras Prevencijos skyrius), Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūra, Klaipėdos policijos mokykla, Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Klaipėdos regiono pataisos inspekcija, Klaipėdos miesto savivaldybė, Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Ugdymo ir kultūros departamento Švietimo skyrius bei Socialinio departamento Vaiko teisių apsaugos skyrius, BĮ Klaipėdos miesto Šeimos ir vaiko gerovės centras, Klaipėdos miesto savivaldybės Atviros erdvės jaunimo centras, bendrojo ugdymo mokyklos, įvairios nevyriausybinės organizacijos, bažnyčios ir kt.

Kadangi visų minėtų institucijų bei organizacijų vykdomą prevenciją sudėtinga išanalizuoti (tai galėtų būti atskiro tiriamojo darbo objektas), darbo autorės nuomone, tikslinga būtų detaliau išnagrinėti Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato vykdomas prevencines programas, nes ši institucija, autorės nuomone, vykdo ne tik prievartinę, bet ir proaktyviąją prevenciją. Išnagrinėjusi 2008¹⁶⁶, 2009¹⁶⁷, 2010¹⁶⁸ m. Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato veiklos ataskaitas, darbo autorė sugrupavo minėtos institucijos vykdytas prevencines programas ir jų kryptis (1 priedas).

Apibendrinus minėtose veiklos ataskaitose pateiktus faktus, nustatyta, kad 2008 – 2010 m. Klaipėdos apskrityje vykdytos saugaus eismo, kontrabandos ir nelegalios prekybos, apskritai visuomenės saugumo bei vaikų teisinio išprusimo ugdymo, narkotikų, alkoholio ir tabako bei laivų saugumo užtikrinimo prevencinės programos. Aktyviausiai ir nuosekliausiai, bendradarbiaujant su žiniasklaida bei Klaipėdos miesto savivaldybės mokyklomis vykdytos saugaus eismo prevencijos programos, dalis jų – tęstinės („Šviesoforas“, „Saugus ratas“, „Saugokime jaunas gyvybes keliuose“ ir kt.). Mažai dėmesio skiriama tabako, narkotikų, alkoholio prevencinių programų vykdymui, nors mieste ypatingai didelis registruotų nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, paplitimas.

Vertinant konstatuojamąjį Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato 2008, 2009 ir 2010 m. veiklos ataskaitų pobūdį, galima daryti prielaidą, kad minėtais metais vykdytos

¹⁶⁵ Ancelis P., Ažubalytė R., Babachinaitė G. ir kt. Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas: monografija / Moksl. red. V. Justickis, V. E. Kurapka. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010. P.515.

¹⁶⁶ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.

¹⁶⁷ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.

¹⁶⁸ Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>.

programos nebuvo išnagrinėtos ir įvertintos rezultato ir poveikio tikslinei grupei prasme, nebuvo analizuotas jų veiksmingumas, jos nebuvo rengiamos atsižvelgiant į nusikalstamumo struktūrą Klaipėdos mieste bei į tipinio nusikaltėlio portretą uostamiestyje.

5.3. Nusikalstamumo priežastingumo ir prevencijos Klaipėdos mieste ekspertinis tyrimas

Ekspertiniu tyrimu siekiama, detaliau iširti vykdomos nusikalstamumo prevencijos efektyvumą bei nusikalstamumo priežastingumą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. Tuo tikslu buvo apklausti 25 ekspertai, turintys nemažesnę kaip 5 m. patirtį nusikalstamumo vertinime ir jo prevencijos srityse: 3 ekspertai – iš Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Klaipėdos regiono pataisos inspekcijos, 3 – iš Klaipėdos miesto 1 – o policijos komisariato, 4 – iš Klaipėdos miesto 2 – o policijos komisariato, 3 – iš Klaipėdos miesto savivaldybės Ugdymo ir kultūros departamento Švietimo skyriaus, 8 – iš Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato (4 iš jų – Viešosios tvarkos biuro Prevencijos skyriaus), 1 – iš Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos, po 1 – iš Klaipėdos miesto savivaldybės Socialinio departamento Sveikatos apsaugos ir Vaiko teisių apsaugos skyrių, 1 – iš vienos bendrojo ugdymo mokyklos (Lietuvos socialinių pedagogų asociacijos narys). Tyrimo dalyviams buvo pateikta 20 klausimų, iš kurių 11 buvo pusiau uždari, 9 – atviri klausimai.

Pirmosios klausimyno dalies (1 – 6 kl.) tikslas – išsiaiškinti respondentų veiklos kryptį (pareigas), amžių, lytį, išsilavinimą, darbo patirtį ir bendrą darbo stažą. Daugiausia (18) ekspertų yra iš teisėsaugos institucijų. Pagal amžių visi respondentai pasiskirstė taip: 15 – 35–45 m. amžiaus, 7 – 45–55 m. amžiaus, 2 – daugiau nei 55 m. amžiaus ir 1 ekspertas – 25–35 m. Pagal lytį ekspertų pasiskirstymas toks: 18 – moterų, 7 – vyrai. Apklaustų ekspertų pasiskirstymas pagal išsilavinimą: 20 turi aukštąjį išsilavinimą, 2 – aukštesnįjį, 2 – aukštąjį teisinį (1 – kriminologinė specializacija) ir 1 – vidurinį. Iš visų tyrime dalyvavusių ekspertų 2 turi 5 – 6 m. darbo patirtį nusikalstamumo vertinime ir jo prevencijos srityse, o kiti 23 turi daugiau nei 6 m. darbo patirtį šiose srityse. Bendras ekspertų darbo stažas toks: 1 – 26 m., 24 – nuo 10 iki 19 m.

Antrąją klausimyno dalį (7 – 10, 12, 13 kl.) sudarė klausimai apie nusikalstamumo priežastingumą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

11 lentelė. Ekspertų nurodytos priežastys, įtakojančios turtinių nusikaltimų darymą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Priežastis	Atsakymų skaičius
Pablogėjusi ekonominė situacija šalyje (ekonominė krizė)	13
Didėjantis nedarbas bei skurdas	11
Žemas gyventojų pragyvenimo lygis	6
Paplitęs alkoholizmas ir narkomanija	4

4 ekspertai be minėtų keturių pagrindinių veiksnių išskyrė dar šiuos: išaukštintos vaikų teisės ir užmirštos pareigos, nenoras dirbti, įprotis daryti nusikalstamas veikas, netobula teisinė bazė, nepilnamečių nebaudžiamumas, ilgo tyrimo ir teismų procedūros, moralinis visuomenės nuosmukis, policijos pareigūnų kadro kaita, nesibaigiančios reformos. Tačiau 3 respondentai minėtų veiksnių neišskyrė kaip pagrindinių, o paminėjo šias priežastis: vaikų neužimtumą, menką tėvų kontrolę vaikų atžvilgiu, neigiamą bendraamžių įtaką paaugliams, teistų asmenų nesugebėjimą adaptuotis bei naujų nusikalstamų veikų darymą, humanišką baudžiamąją politiką ir asmenis, grįžusius iš įkalinimo įstaigų. 2 respondentai į šį klausimą neatsakė.

12 lentelė. Ekspertų nurodytos priežastys, įtakojančios smurtinių nusikaltimų darymą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Priežastis	Atsakymų skaičius
Paplitęs alkoholizmas ir narkomanija	9
Didėjantis nedarbas bei skurdas	7
Žemas gyventojų pragyvenimo lygis	6
Pablogėjusi ekonominė situacija šalyje (ekonominė krizė)	6
Aplinkos (draugų) įtaka	4
Smurtiniai filmai, televizija	3
Smurtas ir konfliktai šeimoje	2
Visuomenės moralinių vertybių nuosmukis	2

Be šių priežasčių taip pat buvo paminėti: asocialus gyvenimo būdas bei didėjantis asocialių žmonių skaičius, nepagarba visuomenei ir žmogui, nenoras dirbti, menkas asmenybės auklėjimas, individualūs asmenybės bruožai, emocinė įtampa, agresijos augimas, smurto tolerancija visuomenėje bei nepakankama įstatyminė bazė. 2 ekspertai į šį klausimą neatsakė.

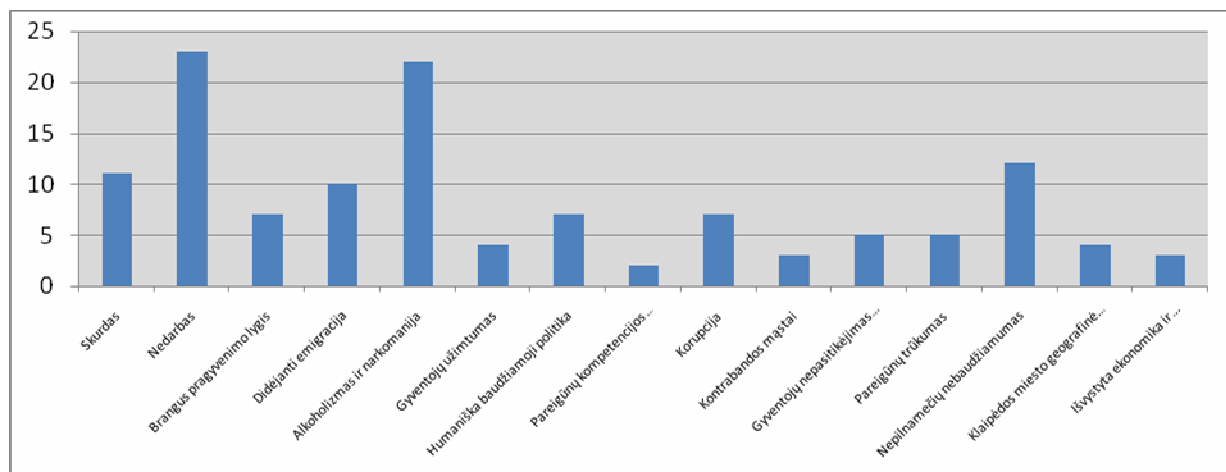
„Dvasinių vertybių nuvertėjimas, moralinių nuostatų ribų išsiplėtimas, informacinių technologijų vystymasis, žiniasklaidos piktnaudžiavimas savo teisėmis – faktoriai, sudarantys sąlygas seksualinio ir griovimo instinktų stimuliacijai. Socialinė nelygybė, sukianti gėdos

jausmą prieš tuos, kurie turi daugiau, ir iš to sekantis siekimas atstatyti savo savivertę agresyviais būdais. Menkas dėmesys prevencinių programų efektyvumui, moksliniam pagrįstumui, testinumui ir menkas jų finansavimas“, – praplėtė atsakymą į klausimą apie nepilnamečių nusikalstamumo priežastis Klaipėdoje 2005 – 2010 m. ekspertas iš Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos. 1 respondentas į šį klausimą neatsakė.

13 lentelė. Ekspertų nurodytos priežastys, įtakojančios nepilnamečių nusikalstamumą Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Priežastis	Atsakymų skaičius
Nepilnamečių užimtumo stoka	11
Nepilnamečių nebaudžiamumas	8
Tėvų emigracija	7
Vaikų nepriežiūra ir kontrolės stoka	7
Šalies ekonominė situacija	6
Alkoholizmas ir narkomanija	6
Neigiama aplinkos, bendraamžių įtaka	4

Kaip darančius didžiausią įtaką nusikalstamumo paplitimui mieste 2005 – 2010 m., respondentai išskyrė nedarbą (23 atsakymai), alkoholizmą ir narkomaniją (22 atsakymai). 12 ekspertų pažymėjo nepilnamečių nebaudžiamumą, 11 – skurdą, 10 – didėjančią emigraciją. 1 ekspertas į klausimą atsakė plačiau pakomentuodamas, kad „didesnę įtaką nusikalstamumui turi ne pats skurdas, bet skirtumai tarp gyventojų sluoksnių visuomenėje, kuri skelbiasi demokratine ir deklaruoja lygias galimybes visiems. Tikintiems, kad visi turi lygias galimybes, bet nieko nepasiekusiems, kyla gėdos jausmas, kuris yra pagrindinis agresyvaus elgesio motyvas“.

26 pav. Ekspertų pasirinktos pagrindinės priežastys, darančios didžiausią įtaką nusikalstamumo paplitimui Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Kaip labiausiai pasižyminčias latentišku, ekspertai įvardijo nusikalstamas veikas, susijusias su kontrabanda ir narkotinių medžiagų gaminimu, platinimu, disponavimu. Taip mano 13 ekspertų iš 25. 12 ekspertų pažymi, kad latentišiausios nusikalstamos veikos yra vagystės ir įvairūs sveikatos sutrikdymai. 2 ekspertai, kaip latentišiausias nusikalstamas veikas, papildomai išskyrė įvairius smulkius chuliganizmo atvejus ir psichologinį smurtą.

Paskutinis pateiktas ekspertams klausimas, susijęs su priešastingumu, buvo apie priešastis, darančias įtaką Klaipėdos miesto gyventojų nesaugumo jausmui. 18 respondentų, atsakiusių į šį klausimą, išskyrė didelį žiniasklaidos dėmesį nusikalstamumui, 16 – nepilnamečių nebaudžiamumą, 12 – per švelnias bausmes. Keli ekspertai paminėjo, kad įtaką gyventojų nesaugumo jausmui mieste taip pat daro teisingumo bei moralės normų devalvacija ir nepasitikėjimas valstybinių institucijų, susijusių su nusikalstamumo vertinimu, veikla.

Trečiąja klausimyno dalimi (11, 14 – 20 kl.) buvo siekiama išsiaiškinti nusikalstamumo prevenciją ir jos efektyvumą Klaipėdoje 2005 – 2010 m.

14 lentelė. Ekspertų nurodytos efektyviausios priemonės nusikalstamumo lygiui mažinti Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.

Priemonė	Atsakymų skaičius
Gyventojų aktyvumas bei pagalba teisėsaugos institucijoms	15
Miesto saugumo didinimas (apšvietimo, vaizdo kamerų įrengimas)	14
Bausmių griežtinimas	10
Prevenčių programų diegimas mieste	10

1 ekspertas pažymėjo, kad nevyriausybinių organizacijų veiklos plėtimas būtų viena iš efektyviausių priemonių nusikalstamumo paplitimui mažinti. Keli ekspertai atskirai be duotų variantų paminėjo, kad nusikalstamumo lygį Klaipėdoje padėtų mažinti tarpinstitucinis bendradarbiavimas bei specialistų, dirbančių prevencinį darbą, mokymai.

14, 15, 16 klausimais buvo nurodyta ekspertams išvardinti jiems žinomas vykdomas prevencijos priemones atitinkamai Lietuvoje, Klaipėdos apskrityje bei Klaipėdos mieste. Vertinant atsakymus į šiuos tris klausimus, būtų galima konstatuoti, kad apie 30 proc. (8 atsakymai) respondentų vardina ne konkrečias prevencines programas, bet tik nurodo sritį, į kurią jos nukreiptos, pvz., prieš alkoholio ir narkotinių medžiagų vartojimą, nepilnamečių nusikalstamumą bei jų neužimtumą, korupciją, patyčias, prostituciją, smurtą šeimoje, savižudybes ir kt. Beveik 50 proc. (12 atsakymų) respondentų išvardijo jiems žinomas konkrečias prevencines programas: „Jaunimas“ (9 atsakymai), „Saugi kaimynystė“ (8 atsakymai), „Plaštakė“ (6 atsakymai), „Temidė“ (3 atsakymai), „Aguona“ (3 atsakymai), „Zipio

draugai“ (3 atsakymai), „Lašiša“ (3 atsakymai) ir kt. 2 respondentai nurodė, kad vykdomų prevencijų yra labai daug ir įvairių. 1 specialistas iš Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus prie savo anketos pridėjo 19 – os vykdomų socialinių prevencinių programų, kuriose dalyvauja Klaipėdos miesto bendrojo ugdymo mokyklos, sąrašą. Šiame sąrašė nurodytos tęstinės programos yra susijusios su vaikų ir jaunimo gyvenimo įgūdžių ugdymu. Didžioji dauguma ekspertų, atsakinėdami į šiuos klausimus, vardina tas pačias vykdomas prevencijas ir Lietuvoje, ir Klaipėdos apskrityje, ir Klaipėdos mieste.

Ekspertų nuomonė apie vykdomų prevencinių programų atitikimą priežastingumui bei įtaką nusikalstamumo priežastims Klaipėdos mieste labai įvairi. 28 proc. (7 atsakymai) apklaustųjų pažymi, kad vykdomos prevencinės programos mieste atitinka priežastingumą ir yra efektyvios, tačiau 20 proc. (5 atsakymai) ekspertų teigia priešingai. Kad vykdomos prevencinės programos Klaipėdoje yra efektyvios ir atitinka nusikalstamumo priežastingumą tik iš dalies, nurodo 24 proc. (6 atsakymai) respondentų. Nuomonės neturėjo 28 proc. (7 atsakymai) ekspertų.

Į klausimą, ar vykdomų prevencinių programų Klaipėdoje užtenka, 1 ekspertas atsako patarle – „devynios auklės – vaikas be galvos“. Jo nuomone, prevencinės programos turi būti tęstinės, tikslingos, tarpusavyje suderintos. Šiam respondentui pritaria 24 proc. (6) apklaustųjų, teigdami, kad Klaipėdoje pakanka vykdomų prevencinių programų, kadangi, jų nuomone, turi būti vertinama ne programų kiekybė, o jų tęstinumas ir tikslingumas. Šių respondentų darbas susijęs su ugdymo bei švietimo veikla. Tačiau didžioji dauguma respondentų (40 proc. (10)) teigia, kad vykdomų prevencinių programų Klaipėdos mieste yra per mažai. Pastebėta, kad šie ekspertai dažniausiai yra iš teisėsaugos institucijų. 5 ekspertai nuomonės šiuo klausimu neturėjo.

Priešpaskutinis klausimas buvo susijęs su nusikalstamumo prevencijos būtinumu nepilnamečiams. 21 ekspertas teigia, kad būtina vykdyti atskiras prevencijas nepilnamečiams. 3 respondentai nurodo, kad atskirų prevencijų šiems asmenims mieste nereikia, o 1 iš jų mano, kad prevencija turi būti sudėtinė socializacijos programų dalis. 1 respondentas į šį klausimą neatsakė.

Paskutinis anketos klausimas buvo atviras, kuriuo buvo paprašyta respondentų nurodyti, kaip dar būtų galima sumažinti nusikalstamumo paplitimą Klaipėdos mieste. Iš 25 tyrime dalyvavusių ekspertų į šį klausimą atsakė 16. 7 iš atsakiusiųjų nurodė, kad nusikalstamumo paplitimą Klaipėdos mieste sumažintų geresnis miesto policijos finansavimas, diegiant daugiau darbo vietų ir atnaujinant materialinę bazę. 4 ekspertai paminėjo, kad situaciją gerintų tikslingas prevencinių programų vykdymas. 3 apklaustieji nurodė, kad mieste vykdant prevencines veiklas nusikalstamumo paplitimui mažinti, turėtų būti glaudesnis bendradarbiavimas tarp institucijų. 2 respondentai nurodė, kad reikėtų mažinti miestiečių abejingumą daromoms nusikalstamoms veikoms ir skatinti juos aktyviau dalyvauti vykdomoje prevencinėje veikloje.

Apibendrinant ekspertų atsakymus į klausimus, susijusius su nusikalstamumo priežastingumu, galima daryti išvadą, kad labiausiai nusikalstamumo priežastingumas Klaipėdos mieste siejamas su pablogėjusia ekonomine situacija, nedarbu, žemu pragyvenimo lygiu, paplitusiu alkoholizmu ir narkomanija, didėjančia emigracija. Ekspertai vertindami nepilnamečių nusikalstamumo priežastis be minėtų veiksnių išskyrė užimtumo stoką, vaikų nepriežiūrą ir kontrolės trūkumą, nepilnamečių nebaudžiamumą; pavieniai ekspertai nepilnamečių nusikalstamumo priežastis siejo su dvasinių vertybių nuvertėjimu, prevencinių programų neefektyvumu bei moksliniu nepagrįstumu, visuomenės tolerancija moralinių normų nepaisymui ir kt. Pasak apklaustųjų ekspertų, Klaipėdos miesto gyventojų nesaugumo jausmą lemia didelis žiniasklaidos dėmesys nusikalstamumui, nepilnamečių nebaudžiamumas ir per švelnios bausmės. Kaip labiausiai pasižyminčias latentišku nusikalstamas veikas respondentai nurodė kontrabandą ir narkotinių medžiagų gaminimą, platinimą, disponavimą jais, vagystes ir įvairius sveikatos sutrikdymus. Autorės nuomone, ekspertų nurodytos priežastys, darančios įtaką nusikalstamumo paplitimui Klaipėdoje 2005-2010 m., nėra specifinės ir yra būdingos visai šaliai.

Išnagrinėjus ir apibendrinus ekspertų nuomones apie nusikalstamumo prevenciją ir jos efektyvumą Klaipėdoje, galima teigti, kad efektyviausios priemonės nusikalstamumo paplitimui mažinti Klaipėdos mieste būtų ne tiek prevencinių programų diegimas, kiek gyventojų aktyvumas bei pagalba teisėsaugos institucijoms, miesto saugumo didinimas, bausmių griežtinimas. Ekspertų nuomonės apie vykdomų prevencinių programų atitikimą priežastingumui bei įtaką nusikalstamumo priežastims, taip pat apie prevencinių programų pakankumą išsiskyrė: vieni teigė, kad programos tikslingos, kiti – ne, dar kiti – kad efektyvios ir atitinka priežastingumą tik iš dalies; vieniems atrodo, kad programų pakanka, kitiems – per mažai; nemaža dalis apklaustųjų neturėjo nuomonės šiais klausimais. Autorės nuomone, darytina išvada, kad Klaipėdos mieste mažai nagrinėjamas nusikalstamumo prevencinių programų vykdymo tikslingumas, rezultatai, efektyvumas, taip pat nėra glaudaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo šiuo klausimu.

IŠVADOS

1. Mokslininkai kriminologai, nagrinėdami nusikalstamumo sampratos esmę, siekia vieno bendro tikslo – paaiškinti nusikalstamumą, kaip socialinį teisinį reiškinį. Šio reiškinio interpretavimas kito priklausomai nuo laikmečio bei skirtingų visuomenių požiūrių. Nors nusikalstamumo sampratos tema yra iki šiol diskutuotina, tačiau kriminologai sutaria, kad nusikalstamumas yra nuolatinis, neišvengiamas reiškinys, pasižymintis dėsniniais procesais, vidine tvarka bei pasikartojimu, reikalaujantis nuolatinės valstybės ir visuomenės kontrolės.

2. Išnagrinėjus Klaipėdos miesto 2005 – 2010 m. socialinius, demografinius rodiklius, nustatyta, kad gyventojų skaičiaus mažėjimas, tarptautinės migracijos bei nedarbo didėjimas atitinka šalies minėtų rodiklių kitimo tendencijas. Didžiausi šių rodiklių pokyčiai mieste pastebėti 2008 – 2009 m., įsivyravus ekonominei krizei, kurios pasekmė – nedarbo lygio didėjimas, o tai galėjo turėti įtakos nusikalstamumo paplitimui mieste. Klaipėdos miesto geografinė padėtis, Valstybinio jūrų uosto veikla, išplėtotą LEZ, tarptautinio susisiekimo ir logistikos infrastruktūra sukuria patrauklaus miesto įvaizdį, todėl didina migruojančių žmonių srautus ir pritraukia nekvalifikuotus bedarbius iš aplinkinių rajonų, o tai gali lemti kriminogeninės situacijos pablogėjimą Klaipėdos mieste.

3. Ištyrus registruoto nusikalstamumo 2005 – 2010 m. rodiklius Klaipėdoje, nustatyta:

3.1. Užregistruotų nusikalstamų veikų skaičius mažėja (lyginant 2005 ir 2010 m. jis sumažėjo 18 proc.). Užregistruotų ir ištirtų nusikalstamų veikų santykis 2009 ir 2010 m. padidėjo iki 49 proc. Tačiau visu nagrinėjamu laikotarpiu Klaipėdos miesto nusikalstamumo lygis yra didesnis negu Lietuvoje ir Šiauliuose, o nuo 2007 m. viršija ir Kauno nusikalstamumo lygį. Užregistruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų lygis Klaipėdos mieste yra didesnis nei Lietuvoje ir Klaipėdos apskrityje. Užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, lygis nuo 2005 iki 2007 m. sumažėjo 20 proc., o nuo 2007 iki 2010 m. padidėjo 11 proc. Minėti rodikliai iliustruoja, kad Klaipėdoje yra aukštas nusikalstamumo lygis, lemiantis miesto gyventojų nesaugumo jausmą.

3.2. Registruotų nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų mieste didžiausią dalį sudarė vagystės (atitinkamai 43 bei 52 proc.), kurių nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo (atitinkamai 21 ir 43 proc.). 50 proc. 2005 – 2010 m. sumažėjo registruotų vagysčių (nusikaltimų) iš gyvenamųjų patalpų, tačiau registruotų automobilių vagysčių apie 70 proc. sumažėjus nuo 2005 iki 2008 m., 2009 – 2010 m. jų padaugėjo dvigubai. Registruotų nusikaltimų, susijusių su kelių eismo taisyklių pažeidimais, lygis vidutiniškai 2005 – 2010 m. buvo 1,6 karto mažesnis nei Lietuvoje. Klaipėdoje 2005 – 2010 m. užregistruotų nusikaltimų, susijusių su viešosios tvarkos pažeidimais, sumažėjo 31 proc., tačiau šių registruotų nusikaltimų lygis mieste didesnis nei šalyje (1,4 karto).

Didžiausia problema Klaipėdos mieste yra registruotų nusikaltimų, susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda, lygis, kuris visu analizuojamu laikotarpiu buvo dvigubai didesnis nei šalyje (mieste 2007 – 2008 m. išaugo tris kartus).

4. Atskleidus užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste, asmenybės socialinius demografinius bruožus, jų pasiskirstymą pagal lytį, nusikalstamų veikų rūšį, amžių, išsilavinimą, pilietybę, asmenų grupių sudėtį, užimtumą, galima būtų sukurti tokį tipinio Klaipėdos miesto nusikaltėlio portretą: tai yra 18 – 24 m. amžiaus vyras, turintis vidurinę išsilavinimą bei niekur nedirbantis ir neregistruotas darbo biržoje, Lietuvos Respublikos pilietis, dažniausiai padaręs nusikaltimą (o ne baudžiamąjį nusižengimą) būdamas blaivus ir veikiantis ne grupėje, o individualiai.

5. Išnagrinėjus nusikalstamumo priežastingumą ir prevenciją Klaipėdoje 2005 – 2010 m., nustatyta:

5.1. Policijos veiklos ataskaitose pateikti išoriniai nusikalstamumą lemiantys veiksniai yra šio miesto specifinė geografinė padėtis, šalies ekonominis nuosmukis, padidėjusi tarptautinė emigracija ir imigracija, technologijų vystymasis ir jų kaita; vidiniai veiksniai – mažėjantis finansavimas ir su tuo susijęs komisariatų reorganizavimas, etatų mažinimas, darbuotojų kaita, kompetentingų specialistų trūkumas, prastas materialinis techninis aprūpinimas. Ekspertinio tyrimo duomenimis nusikalstamumo priežastingumas Klaipėdoje taip pat siejamas su pablogėjusia ekonomine situacija, nedarbu, žemu pragyvenimo lygiu, paplitusiu alkoholizmu ir narkomanija, didėjančia emigracija; nepilnamečių nusikalstamumo priežastys – užimtumo stoka, vaikų nepriežiūra, nepilnamečių nebaudžiamumas. Autorės nuomone, Klaipėdos miesto policijos ir ekspertų nurodytos priežastys, darančios įtaką nusikalstamumo paplitimui Klaipėdoje 2005 – 2010 m., nėra specifinės (išskyrus miesto geografinę padėtį) ir yra būdingos visai šaliai.

5.2. Daug vykdoma nusikalstamumo prevencijos programų, kurias įgyvendina Klaipėdos apskrities vyriausiasis policijos komisariatas, Klaipėdos miesto apylinkės prokuratūra, Klaipėdos policijos mokykla, Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Klaipėdos regiono pataisos inspekcija, Klaipėdos miesto savivaldybė ir jos institucijos, įvairios nevyriausybinės organizacijos, bažnyčios ir kt. Tačiau ekspertų nuomonės apie vykdomų prevencinių programų atitikimą priežastingumui bei įtaką nusikalstamumo priežastims, taip pat apie prevencinių programų pakankamumą ir kokybę išsiskyrė. Atliktas empirinis tyrimas atskleidžia, kad vykdytos programos nebuvo nagrinėjamos ir vertinamos rezultato ir poveikio tikslinei grupei prasme, nebuvo analizuotas jų veiksmingumas, atsižvelgiant į nusikalstamumo struktūrą bei į tipinio nusikaltėlio portretą uostamiestyje.

REKOMENDACIJOS NUSIKALSTAMUMO PREVENCIJAI KLAIPĖDOS MIESTE TOBULINTI

Išnagrinėjus nusikalstamumo prevencijos teisinį reglamentavimą, įvertinus Klaipėdos miesto policijos veiklos ataskaitas bei išanalizavus atlikto ekspertinio tyrimo rezultatus, nusikalstamumo prevencijai Klaipėdos mieste tobulinti rekomenduojama:

- Mokliškai nagrinėti Klaipėdos miesto nusikalstamumo raišką ir, atsižvelgus į tyrimo rezultatus, rengti mokliškai pagrįstas, tikslingas nusikalstamumo prevencijos programas.
- Pritaikius išnagrinėtai nusikalstamumo situacijai galima vykdyti moklininkų sukurtas, pasaulyje pasiteisinusias nusikalstamumo prevencijos programas.
- Siejant su mokymo programų vykdymu bendrojo ugdymo mokyklose ir neformaliojo švietimo įstaigose, įgyvendinti visus vaikų amžiaus tarpsnius apimančias ankstyvosios prevencijos socialinių įgūdžių ugdymo programas.
- Savivaldybės lygmeniu koordinuoti visų institucijų ir organizacijų nusikalstamumo programų vykdymą, siekiant tarpinstitucinio bendradarbiavimo.
- Nagrinėti prevencinių programų efektyvumą, rezultatyvumą ir poveikį tikslinei grupei, siekti minėtų programų įgyvendinimo tęstinumo ir tarpusavio suderinamumo.
- Skatinti visuomeninių organizacijų aktyvesnį dalyvavimą vykdant nusikalstamumo prevenciją.
- Savivaldybės lygmeniu organizuoti specialistams, atsakingiems už nusikalstamumo prevencijos vykdymą, tikslingus tęstinius mokymus.

NAUDOTA LITERATŪRA

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija. // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas // Valstybės žinios. 1997, Nr. 2-16.
3. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimas Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 56-2233.
4. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimas Nr. IX – 1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003, Nr. 32-1318.
5. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 12 d. nutarimas Nr. 12 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2005 – 2006 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2005, Nr. 6-158.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas Nr. 806 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2007 – 2009 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 90-3575.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 247 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos 2010 – 2012 m. įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2010, Nr. 31-1433.
8. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Klaipėdos miesto savivaldybės bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarkos iki 2012 m. bendrasis plano patvirtinimo“, 2004 m. balandžio 8 d., Nr. 1-117, Klaipėda.

Specialioji literatūra ir informacija internete

9. Ancelis P., Ažubalytė R., Babachinaitė G. ir kt. Nusikalstamumo grėsmės ir žmogaus saugumas: monografija / Moksl. red. V. Justickis, V. E. Kurapka. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
10. Babachinaitė G., Galinaitytė J., Jurgėlaitienė G. ir kt. Kriminologija: vadovėlis / Moksl. red. G. Babachinaitė, A. Kiškis. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2010.
11. Babachinaitė G. Socialiniai pokyčiai ir nusikalstamumas // Jurisprudencija. 2000, Nr.15(7).
12. Babachinaitė G. Smurtiniai nusikaltimai Lietuvoje // Jurisprudencija. 1999, Nr.12(4).
13. Babachinaitė G., Kuklianskis S. Teorinės nusikalstamumo prevencijos problemos // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34).

14. Babachinaitė G. Nepilnamečių smurtas Lietuvoje: raiška, priežastys ir prevencija // Jurisprudencija. 2002, Nr.27(19).
15. Babachinaitė G., Paulikas V. Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime 1918-1990 m. // Jurisprudencija. 2002, Nr.26(18).
16. Babachinaitė G., Paulikas V. Nedarbas ir nusikalstamumas Lietuvos kaime po 1990 metų // Jurisprudencija. 2005, Nr.74(66).
17. Babachinaitė G. Smurtinio nusikalstamumo samprata, tendencijos ir šiuolaikiniai raiškos ypatumai Lietuvoje // Jurisprudencija. 2008, Nr.1(103).
18. Babachinaitė G., Jurgelaitienė G., Justickis V. ir kt. Nusikalstamumas Lietuvoje ir jo prognozė iki 2015 m. / Moksl. red. G. Babachinaitė, S. Justickaja. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2008.
19. Bacys D. „Nusikalstamumo raiška Tauragės apskrityje“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2011. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110705_132507-61291/DS.005.0.01.ETD .
20. Bieliūnas E., Bluvšteinas J., Bazylevas I. ir kt. Kriminologija / Moksl. red. J. Bluvšteinas. Vilnius: Pradai, 1994.
21. Dobrynina M., Justickaja S., Kalpokas V. ir kt. Registruotas ir latentinis nusikalstamumas Lietuvoje: tendencijos, lyginamieji aspektai ir aplinkos veiksniai / Rec. A. Dapšys, A. Kiškis. Vilnius: Eugrimas, 2011.
22. Galinaitytė J. Kriminologija: teorija ir aktualijos. Vilnius: Vilniaus verslo ir teisės akademija, 2009.
23. Galinaitytė J., Rudzkiš T. Šiuolaikinio nusikalstamumo sampratos problema // Jurisprudencija. 2005. Nr.70(62).
24. Grunulaitė L. „Nusikalstamumas didžiuosiuose Lietuvos miestuose: lyginamoji analizė“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2009. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2009~D_20100225_142114-01915/DS.005.0.01.ETD .
25. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Klaip%C4%97da>; [Žiūrėta: 2011-11-03]
26. <http://www.klaipedainfo.lt/lt/index.php>; [Žiūrėta: 2011-11-14]
27. <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=C0BC240C30C711D88A4F746164617373&categoryId=36&pathId=440>; [Žiūrėta: 2011-10-05]
28. <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=2304A4AB87A511D8AA6D746164617373&categoryId=103&pathId=118>; [Žiūrėta: 2011-11-15]
29. <http://www.klaipeda.lt/klaipeda/selectPage.do?docLocator=2076A71D3A2811D9B8CD746164617373&categoryId=111&pathId=130>; [Žiūrėta: 2011-11-15]
30. <http://www.fez.lt/index.php/apie-klaipedos-lez/9>; [Žiūrėta: 2011-10-05]

31. http://www.portofklaipeda.lt/lt.php/klaipedos_uostas/apie_uosta/uosto_pristatymas/7672;
[Žiūrėta: 2012-03-05]
32. <http://www.zodziai.lt/> ; [Žiūrėta 2012-02-10]
33. Justickis V. Kriminologija: I dalis. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas, 2001.
34. Justickis V. Organizuotas nusikalstamumas. Ekonominiai pagrindai // Jurisprudencija. 2001, Nr.20(12).
35. Justickis V., Pečkaitis J. S., Pocius A. Žudiko socialinės dezadaptacijos raida pagrindiniais jo gyvenimo tarpsniais // Socialinių mokslų studijos. 2009, Nr.4(4).
36. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis. Šiauliai: Lucilijus, 2007.
37. Kiškis A. Nusikalstamumas Lietuvoje: ką pakeitė teisės reforma? // Jurisprudencija. 2006, Nr. 3(81).
38. Kiškis A. Nusikalstamumo Lietuvoje 2001 m. charakteristika // Jurisprudencija. 2002, Nr. 29(21).
39. Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.
40. Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.
41. Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga : <http://www.policija.lt/klaipeda/>. Požymiai: veikla, veiklos planai, veiklos ataskaitos.
42. Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos miesto 1-o policijos komisariato 2011 metų veiklos ataskaita, 2012 m. sausio 16 d., Nr. 30-31-IL-62, Klaipėda.
43. Kuolaitė A. Nedarbingų ir nesimokančių asmenų nusikalstamumo kriminologinės apibrėžties problema // Socialinių mokslų studijos: mokslo darbai. 2009, Nr.4(4).
44. Norvaišaitė E. „Moterų nusikalstamumas“. Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas, 2007. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2008~D_20090908_194049-30632/DS.005.1.01.ETD .
45. Petkus A. Kriminalinė subkultūra ir jos įtaka recidyviniam nusikalstamumui // Jurisprudencija. 2001, Nr.20(12).
46. Popovič D. „Nepilnamečių nusikalstamumo kriminologinė analizė Telšių rajone“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2010. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110207_110540-17000/DS.005.0.02.ETD .
47. Simanauskaitė S., Žukauskienė R. Seksualinių nusikaltėlių asmenybės ypatumai pagal penkių didžiųjų veiksmų modelį // Jurisprudencija. 2003, Nr.42(34).

48. Skalauskytė S. „Turtinio nusikalstamumo kriminologinė analizė Klaipėdos mieste“, magistro baigiamasis darbas: MRU, 2011. Prieiga: http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2011~D_20110124_124326-66858/DS.005.0.01.ETD.
49. Starkus S., Uscila R. Recidyvinio nusikalstamumo raida 1999-2000 metais // Jurisprudencija. 1999, Nr.13(5).
50. Starkus S., Uscila R. Chuliganizmo raidos 1999-2000 metais prognozavimas // Jurisprudencija. 2005, Nr. 70(62).

Statistiniai duomenys.

51. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Forma_30-SAV: Duomenys apie asmenis, įtariamus (kaltinamus) nusikalstamų veikų padarymu Lietuvos Respublikoje (1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14 psl.) http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2011&menu=8®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV;
52. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Forma_30N-SAV: Duomenys apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (8 psl.) http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2011&menu=8®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV;
53. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Forma_NEB: Duomenys apie nusikalstamas veikas, kurių padarymu įtariamais (kaltinamais) neblaivūs asmenys (1 psl.) http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2011&menu=8®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV;
54. Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Forma_NARK-SAV: Duomenys apie nusikalstamas veikas ir asmenis, susijusius su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (21 psl.) http://www.vrm.lt/fileadmin/Image_Archive/IRD/Statistika/index2.phtml?id=198&idStat=10&metai=2011&menu=8®ionas=0&id3=1&idAta=1#Atas-30-SAV;
55. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010211: Teritorija ir gyventojų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
56. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3110209: Ikimokyklinio ugdymo įstaigos metų pabaigoje. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1311>;
57. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010202: Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, amžius, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;

58. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010203: Gyventojų skaičius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, amžius (5 m. amžiaus grupės), lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
59. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010217: Vidutinis gyventojų amžius metų pradžioje. Požymiai: administracinė teritorija, lytis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
60. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010503: Gimusieji. Požymiai: administracinė teritorija, motinos amžius. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
61. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010701: Mirusių kūdikių skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
62. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010501: Gimusieji ir natūrali gyventojų kaita. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
63. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010601: Mirusieji. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
64. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010306: Santuokų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
65. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3010406: Ištuokų skaičius. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
66. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3050101: Registruoti bedarbiai. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
67. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3060322: Vidutinis mėnesinis darbo užmokestis. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
68. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3020101: Gyventojų migracija. Požymiai: administracinė teritorija, migracijos kryptis. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
69. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3110302: Bendrojo lavinimo mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija, mokymo įstaigos tipas. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
70. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3110401: Profesinės mokyklos. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
71. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3110601: Kolegijos. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
72. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3110701: Universitetų studentai. Požymiai: administracinė teritorija. <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;

73. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3170102: Užregistruotos nusikalstamos veikos.
Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
74. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3170103: Iširtos nusikalstamos veikos.
Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;
75. Lietuvos statistikos departamento duomenys, M3170104: Asmenys, įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas. Požymiai: administracinė teritorija, nusikalstamos veikos rūšis.
<http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1280>;

Kazakauskaitė G., Nusikalstamumo raiška Klaipėdos mieste / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovė prof. dr. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2012. – 78 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išnagrinėta ir įvertinta Klaipėdos miesto 2005 – 2010 m. nusikalstamumo raiška. Pirmame darbo skyriuje teoriniu aspektu apibūdinta nusikalstamumo samprata. Antrame darbo skyriuje pateikta Klaipėdos socialinė, demografinė charakteristika. Trečiame skyriuje išanalizuoti registruoto nusikalstamumo būklė, lygis, dinamika ir struktūra 2005 – 2010 m. Klaipėdoje. Ketvirtame skyriuje atskleisti užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. asmenybės bruožai. Penktame skyriuje dokumentų analizės būdu ir remiantis ekspertinio tyrimo rezultatais nustatyti Klaipėdos nusikalstamumo priežastingumas ir vykdoma prevencija 2005 – 2010 m.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamumas, nusikalstama veika, nusikalstamumo rodikliai, nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas, nusikalstamumo priežastingumas, nusikalstamumo prevencija.

Kazakauskaitė G., Criminality expression in Klaipėda town / Master Thesis of Criminal law and Criminology. Supervisor prof. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of law, 2012. – 78 p.

ANNOTATION

Master's work consists of analysis of criminality expression in Klaipėda during 2005 – 2011. First part is description of criminality. Second part is social and demographical description of Klaipėda. Third part consists of analysis of nature, level and dynamics of criminal actions performed and registered during period of 2005 – 2010. Fourth part is most common features of general criminal who committed crime during 2005 – 2010 in Klaipėda. Fifth part consists of experimental investigation and documents analysis which were used on purpose of investigation on criminality expression and performed prevention of criminality during 2005 – 2010.

Most common expressions: criminality, criminal act, criminality rates, crime, misdemeanor, crime causality, prevention of criminality.

Kazakauskaitė G., Nusikalstamumo raiška Klaipėdos mieste / Baudžiamosios teisės ir kriminologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovė prof. dr. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2012. – 78 p.

SANTRAUKA

Nusikalstamumas – valstybei ir visuomenei pavojingas socialinis teisinis reiškinys, todėl šį reiškinį būtina nagrinėti mokliškai. Šis mokslinis tyrimas aktualus tuo, kad nusikalstamumo raiška 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste nebuvo analizuota. Tyrimo objektas – registruotas nusikalstamumas ir jo raiška bei vykdyta prevencija Klaipėdoje 2005 – 2010 m.

Tyrimo problema – būtinas nuolatinis nusikalstamumo raiškos nagrinėjimas, siekiant sumažinti šio reiškinio paplitimą. Klaipėdos mieste nuo 2003 iki 2010 m. registruoto nusikalstamumo lygis lenkia bendrą šalies vidurkį ir yra problema ne tik prevenciją vykdančioms institucijoms, bet ir miesto visuomenei. Kas lemia nusikalstamumo raišką Klaipėdoje ir kaip mažinti šio reiškinio paplitimą mieste – yra šio darbo mokslinė problema.

Tyrimo tikslas – išnagrinėti ir pateikti Klaipėdos miesto nusikalstamumo raiškos analizę ir prevencijos vykdymą.

Pirmame darbo skyriuje atskleidžiama nusikalstamumo sampratos esmė ir įvairovė.

Antrame darbo skyriuje, išnagrinėjus geografinius, ekonominės situacijos, gyventojų sudėties, gimstamumo, mirtingumo, migracijos, nedarbo lygio, švietimo situacijos ir kt. rodiklius, apibūdinama Klaipėdos miesto 2005 – 2010 m. socialinė, demografinė charakteristika.

Trečiame darbo skyriuje analizuojama registruoto nusikalstamumo Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. būklė, lygis, dinamika bei struktūra.

Ketvirtame darbo skyriuje, remiantis statistiniais duomenimis, atskleidžiami Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m. užregistruotų asmenų, įtariamų (kaltinamų) padarius nusikalstamas veikas, asmenybės bruožai bei apibrėžtas tipinis miesto nusikaltėlio portretas.

Penktame darbo skyriuje išnagrinėtas Klaipėdos miesto 2005 – 2010 m. nusikalstamumo priežastingumas, nusikalstamumo prevencijos teisinis reglamentavimas Lietuvoje bei jos vykdymas Klaipėdoje, atliktas nusikalstamumo priežastingumo ir prevencijos uostamiestyje ekspertinis tyrimas.

Darbą sudaro: įvadas, penki skyriai, penki skirsniai, išvados, rekomendacijos.

Darbe pateikiama: 14 lentelių, 26 paveikslai ir 2 priedai.

Pagrindiniai žodžiai: nusikalstamumas, nusikalstama veika, nusikalstamumo rodikliai, nusikaltimas, baudžiamasis nusižengimas, nusikalstamumo priežastingumas, nusikalstamumo prevencija.

Kazakauskaitė G., Criminality expression in Klaipėda town / Master Thesis of Criminal law and Criminology. Supervisor prof. G. Babachinaitė. – Vilnius: Mykolas Romeris university, Faculty of law, 2012. – 78 p.

SUMMARY

Criminality is great social legal threat to society and nation this is why this fact must be analyzed scientifically. This scientific investigation is really relevant to nowadays society because criminality in Klaipėda town during period 2005 – 2010 was not analyzed at all.

The problem of analysis – permanent investigation of criminality expression is necessary reaching to reduce this phenomenon's spread. From 2003 till 2010 level of registered criminality at Klaipėda overtake general average of Lithuania and is problem not only for institutions which pursue prevention but also for society. What determine criminality expression at Klaipėda and how to reduce this phenomenon's spread at town is this work scientific problem.

Purpose of investigation is to analyze of Klaipėda town criminality expression and prevention implementation.

At the first part of scientific work explanation of conception and variety of criminality is provided.

At the second part of work description of Klaipėda's town demographical characteristics and social description is provided according different ratios analyzed, for instance economical situation, inhabitants conception, death rate, birthrate, migration, unemployment and other similar rates.

At the third part of work analysis of dynamics, level and structure of absolute amount of criminal actions registered in period of 2005 – 2010 are provided.

At the fourth part of work statistical data was used to form most common lineaments of most common criminal who performed criminal actions in Klaipėda town during period of 2005 – 2010.

At the fifth part of work experimental research on reasonableness of criminal actions and prevention pointed to fight with criminality in Klaipėda town is provided.

All scientific work consists of preface, five parts, five clauses, conclusion and recommendations.

Fourteen charts, twenty six pictures and two appendixes are provided in this work.

Most common expressions: criminality, criminal action, criminality ratios, crime, misdemeanor, crime causation, prevention of criminality.

Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato vykdytos prevencinės programos 2008, 2009, 2010¹⁶⁹ m.

Prevencijos kryptis	2008 m.	2009 m.	2010 m.
Saugaus eismo prevencija	<p>Žurnalistai dalyvauja organizuojamuose reiduose, eismo įvykiuose, gyventojai informuojami žiniasklaidos priemonėse (straipsniai dienraščiuose, kassavaitinė laida „Reidas“ per „Balticum“).</p> <p>Policijos iniciatyva bendradarbiaujant su Švietimo skyriumi bei mokyklomis organizuoti konkursai ir akcijos, skaitomos paskaitos ugdytiniams („Šviesoforas“, „Saugus ratas“, „Suverkime vasarai saugų vėrinėlį“, „Saugokime jaunus gyvybes keliuose“ ir kt.).</p>	<p>Vykdė specialius Policijos departamento planus: „Transporto priemonių vairuotojų blaivumo ir apsvaigimo nuo psichiką veikiančių medžiagų tikrinimas“, „Transporto priemonių techninės būklės kontrolė“, „Pėstieji“, „Greitis“, „Vairuotojų ir keleivių saugos diržų naudojimo kontrolė“, „Mopedų ir motociklų kontrolė“, „Chuliganiško vairavimo kontrolė“ ir kt.</p> <p>Žiniasklaidos priemonėmis gyventojai informuojami apie saugaus eismo situaciją ir jos pažeidėjus.</p> <p>Suorganizuotas 181 saugaus eismo užsiėmimas mokiniams (lankytasi mokyklose, organizuotos paskaitos, dalinami atšvaitai, informaciniai lankstinukai, organizuoti konkursai, varžybos, lenktynės ir kt.).</p>	<p>Žiniasklaidos priemonėmis gyventojai informuojami apie saugaus eismo situaciją ir jos pažeidėjus.</p> <p>Suorganizuoti užsiėmimai, paskaitos mokyklose, Kelių policijos biuro saugaus eismo klasėje organizuotos paskaitos. Dalyvauta respublikinėse saugaus eismo programose, akcijose („Vairuotojo atsakomybė ir saugumas“, „Saugaus eismo diena“, „Kodėl jaunumas linkęs nusikalsti“, „Saugus ratas“, „Saugokime vaikus kelyje“, „Saugus Kelias į namus“, „Atšvaitų svarba keliuose“, „Šviesoforas“, „Saugiausia klasė 2010“, „Būk Matomas, Netapk Auka“, „Būk Matomas“, „Pėstieji“, „Greitis“, „Chuliganiško vairavimo kontrolė“, „Dviratininkai ir neblaivūs vairuotojai“, „Mopedų ir motociklų kontrolė“, „Transporto priemonės techninės būklės kontrolė“ „Saugi aplinka geležinkelyje“, dalinami atšvaitai neįgaliesiems).</p> <p>Reguliariai buvo rengiami policijos reidai (stabdomos transporto priemonės ir tikrinamas vairuotojų blaivumas).</p>
Įskaitoje esančių asmenų kontrolė	<p>Nuolat tikrinami Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos pataisos inspekcijų įskaitose įrašyti bei policijos kontroliuojamus asmenys.</p>		<p>Bendradarbiaujant su Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijos pataisos inspekcija vykdyti bendri renginiai, kurių metu užtikrinama į policijos įskaitas įrašytų asmenų elgesio kontrolė. Su įskaitas įrašytais asmenimis nuolat vykdomas individualus darbas.</p>
Nepilnamečių, esančių įskaitoje, prevencija	<p>Vykdoma individuali ir bendroji vaikų nusikalstamumo prevencija, organizuojami susitikimai su vaikais mokyklose, lankomi namuose, kviečiami į pokalbius, domimasi jų užimtumu, padedamos</p>	<p>Vaikai dalyvauja socialinių partnerių parengtuose prevencijos projektuose, lanko vaikų ir jaunimo klubus, dienes stovyklas. Kartu su švietimo įstaigomis rengiami bei įgyvendinami projektai, kurių tikslas skatinti vaikus lankyti mokyklą, mažinti neigiamos aplinkos įtaką, teikti socialinę, psichologinę ir</p>	<p>Su Vaikų teisių apsaugos skyriaus darbuotojais nuolat lankomos probleminės šeimos, siekiant, kad probleminiai vaikai lankytų mokyklą. Vykdomas individualus darbas su vaikais, esančiais policijos įskaitoje, skaitomos paskaitos mokyklose, organizuojamos tikslinės</p>

¹⁶⁹ Sudaryta darbo autorės naudojantis Microsoft Office Word 2007 programą, remiantis Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Klaipėdos apskrities policijos įstaigų 2008 metų veiklos ataskaita, 2009 m. sausio 26 d., Nr. 30-IN-4, Klaipėda.; Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2009-ųjų metų veiklos ataskaita, 2010 m. sausio 25 d., Nr. 30-S-977, Klaipėda.; Klaipėdos apskrities Vyriausiojo policijos komisariato 2010-ųjų metų veiklos ataskaita, 2011 m. sausis, Nr. 30-S, Klaipėda. Prieiga: <http://www.policija.lt/klaipeda/>;

	<p>spręsti socialinės problemos, organizuojami prevenciniai renginiai.</p>	<p>kitokią pagalbą. Skaitomos paskaitos nusikalstamumo, sveikos gyvensenos, narkomanijos prevencijos temomis. Periodiškai buvo tikrinamos jaunimo grupuotės, jų susibūrimo vietos, jaunuolių užimtumas. Organizuojami reidai į mokyklose vykusias diskotekas bei kitas jaunimo pasilinksminimo vietas, siekiant užkirsti kelią daromiems pažeidimams. Mokyklose tėvų susirinkimuose tėvams buvo skaitomos paskaitos teisėtvarkos klausimais, aiškinama tėvų atsakomybė už vaikų padarytus teisės pažeidimus bei nusikaltimus, atsakomybė už vaikų nepriežiūrą.</p>	<p>prevencinės priemonės, nuolat tikslinama duomenų bazė. Prie mokyklų nuolat atliekami tiksliniai patikrinimai, siekiant nustatyti vaikus, vartojančius kvaišalus, nuolat lankomasi jaunimo pamėgtose susibūrimo vietose.</p>
<p>Kontrabandos, nelegalios prekybos prevencija</p>	<p>Vykdytos priemonės „Akcizinė prekė“, „Nelegalūs vaistiniai preparatai“ ir kt. Tikrintos atokios, apaleistos sodybos, vienkiemiai, angariai, fermos, daržinės tinkamos sandėliuoti neteisėtai į Lietuvą atgabentoms akcizinėms prekėms.</p>	<p>Atlikti patikrinimai apie galimą naminės degtinės gamybą ar nelegalaus alkoholio laikymo bei realizavimo atvejus, lankytasi atokiose sodybose, angaruose, garažų masyvuose, fermose bei sandėliuose. Jūrų uosto policijos skyrius su Pakrančių apsaugos rinktinės, Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Klaipėdos valstybinio jūrų uosto direkcijos pareigūnais atliko 55 planines prevencines priemones, kurių metu buvo tikrinami akcizinių prekių judėjimo srantai bei asmenys, dažnai migruojantys į užsienį. Vykdytos programos „Nelegalus alkoholis“, „Turgus“, „Vaistai“.</p>	<p>Vykdyta priemonė „Turgus“, kurios metu siekta nustatyti nelegalaus alkoholio bei akcizais apmokestinamų prekių apyvartos taisyklių pažeidimus.</p>
<p>Visuomenės saugumas ir vaikų teisinio išprusimo ugdymas</p>	<p>Organizuoti lombardų, metalo supirktuvų, skerdyklų, medienos apdirbimo įmonių patikrinimai, bendraujama su asmenimis, palaikančiais ryšį su nusikaltėliais, užsiimančiais automobilių vagystėmis, tikrinamos teistų asmenų gyvenamosios patalpos, jie kviečiami profilaktiniams pokalbiams, renkama informacija apie asmenis, linkusius daryti nusikaltimus, sudaromos jų kartotekos.</p>	<p>Vykdytos programos, akcijos, konkursai: „Temidė“, „Nesmurtauk“, „Aš džiaugiuosi, kad tu džiaugiesi“, „Tolerancijos diena“, „Sveikame kūne sveika siela“, „Jaunimas“, „Tave saugo policija“, „Kaip apsaugoti save“, „Saugūs namai“, „Asmens, jo turto ir visuomenės saugumas“, „Aš – jaunasis policijos rėmėjas“, „Saugią aplinką kurkime kartu“, „Vieno mygtuko paspaudimas“, „Būk saugus su mobiliu“, „Smurtui šeimoje – ne“, „Mobilusis telefonas – 2009“, „Netylėk dėl patyčių“. Vykdytos tikslios prevencinės priemonės siekiant nustatyti jaunimo grupių susibūrimo vietas, analizavo jų daromus pažeidimus, atliko jaunuolių, padariusių teisės pažeidimus, patikrinimus. Visuomenės informavimas apie apsaugojimo nuo nusikaltėlių būdus: nuo telefoninių sukčių, plėšimų, vagysčių, gyventojai skatinami žymėti vertingus daiktus policijoje, burtis į „Saugios kaimynystė“ grupes.</p>	<p>Vykdytos programos, akcijos, konkursai: „Temidė“, „Vietoj gatvės – futbolas“, „Kilnus elgesys - gyvenimo būdas“, „Tau, kurs saugai mane“. Siekiant ugdyti jaunimo pilietiškumą bei teisinį išprusimą, vaikai rinko policijos simbolį-gyvūnelį. Siekiant sukurti saugią ugdymosi aplinką, mokyklose bei ikimokyklinio ugdymo įstaigose skaitomos paskaitos ir kt. renginiai. Gyventojų informavimas apie turto apsaugą, vykdoma programa „Saugią aplinką kurkime kartu“, „Teisės pažeidimų prevencija - visuomenės saugumo užtikrinimo garantas“, vykdomas prevencinis gyventojų daiktų žymėjimas, taip pat vykdomos priemonės „Ekonominių nusikaltimų pažeidimų užkardymas ir prevencija“, „Teisti asmenys“.</p>
<p>Narkotikų,</p>		<p>Parengtas ir kartu su Kriminalinės</p>	<p>Skaitytos paskaitos mokyklose</p>

alkoholio ir tabako prevencija		<p>Organizuoto policijos nusikalstamumo tyrimo biuro pareigūnais bei Nepilnamečių reikalų specialistais vykdytas projektas "Kvaišalams –Ne". Vestos paskaitos mokyklose narkomanijos prevencijos temomis, vykdytas projektas „Rūkymui - ne“.</p>	narkomanijos prevencijos tema.
Laivų saugumas		<p>Kateriu „Audra“ buvo patruliuota uosto akvatorijoje, užtikrinamas kruizinių laivų saugumas, nustatytų uoste laivybos taisyklių laikymasis.</p>	<p>Atlikta 50 prevencinių laivų patikrinimų Klaipėdos valstybinio jūrų uosto akvatorijoje, atlikta 30 tikslinių patikrinimų.</p>

KLAUSIMYNAS

Gerbiamas respondente,

Šia apklausa siekiama išanalizuoti prevencijos efektyvumą mažinant nusikalstamumo paplitimą Klaipėdos mieste ir taip pat išsiaiškinti priežastis, kurios turėjo įtakos esamo nusikalstamumo būklei mieste.

Anketa yra anoniminė. Jūsų atsakymai bus naudojami statistiniais tikslais rašant magistro baigiamąjį darbą, kurio tema – „Nusikalstamumo raiška Klaipėdos mieste“.

Prašome labiausiai Jums tinkančius atsakymu apibraukti arba įrašyti.

1. Jūsų pareigos (veiklos kryptys):

2. Jūsų amžius:

- 2.1. Nuo 25 iki 35 metų;
- 2.2. Nuo 35 iki 45 metų;
- 2.3. Nuo 46 iki 55 metų;
- 2.4. Vyresni nei 55 metai.

3. Jūsų lytis:

- 3.1. Vyras;
- 3.2. Moteris.

4. Jūsų išsilavinimas:

4.1. Aukštasis;

4.2. Aukštasis teisinis;

4.3. Aukštasis teisinis, kriminologinė specializacija;

4.4.

5. Jūsų darbo patirtis nusikalstamumo vertinime ir jo prevencijos srityse:

5.1. 4 – 5 metai;

5.2. 5 – 6 metai;

5.3. Virš 6 metų;

5.4.

6. Jūsų bendras darbo stažas (nurodykite kiek metų):

7. Jūsų nuomone, kas 2005 – 2010 m. įtakojo turtinių nusikaltimų darymą Klaipėdos mieste?

8. Jūsų nuomone, kas 2005 – 2010 m. įtakojo smurtinių nusikaltimų darymą Klaipėdos mieste?

9. Kaip manote, kas įtakojo nepilnamečių nusikalstamumą 2005 – 2010 m. Klaipėdos mieste?

10. Kaip manote, kas darė didžiausią įtaką nusikalstamumo paplitimui Klaipėdos mieste 2005 – 2010 m.? (Pasirinkite penkis variantus, Jūsų nuomone, darančius didžiausią įtaką).

10.1. Skurdas;

10.2. Nedarbas;

10.3. Brangus pragyvenimo lygis;

10.4. Brangus aukštasis mokslas;

10.5. Didėjanti emigracija;

10.6. Alkoholizmas ir narkomanija;

10.7. Gyventojų užimtumas;

10.8. Humaniška baudžiamoji politika;

10.9. Gyventojų informavimo trūkumas, kaip reikia saugoti save ir savo turtą;

10.10. Pareigūnų kompetencijos trūkumas;

- 10.11. Korupcija;
- 10.12. Kontrabandos maštai;
- 10.13. Gyventojų nepasitikėjimas pareigūnais bei teismų sistema;
- 10.14. Pareigūnų trūkumas;
- 10.15. Nepilnamečių nebaudžiamumas;
- 10.16. Klaipėdos miesto geografinė padėtis (pajūris, uostas, netoli Kaliningrado sritis ir pan.)
- 10.17. Išvystyta ekonomika bei infrastruktūra;
- 10.18. Kita _____

11. Jūsų nuomone, kokios priemonės efektyviausiai mažintų nusikalstamumo lygį Klaipėdos mieste? (Pasirinkite tris variantus, Jūsų nuomone, darančius didžiausią įtaką).

- 11.1. Bausmių griežtinimas;
- 11.2. Prevencinių programų diegimas mieste;
- 11.3. Policijos pareigūnų skaičiaus didinimas mieste;
- 11.4. Socialinių darbuotojų rengimas dirbti su potencialiais pavojingais asmenimis;
- 11.5. Didesnis policijos veiklos finansavimas;
- 11.6. Miesto saugumo didinimas (pvz.: apšvietimo, vaizdo kamerų įrengimas ir kt.);
- 11.7. Nevyriausybinių organizacijų veiklos plėtimas;
- 11.8. Gyventojų aktyvumas, pagalba teisėsaugos institucijoms;
- 11.7. Kita _____

12. Kaip manote, kurios nusikalstamos veikos Klaipėdos mieste pasižymi didžiausiu latentišku (paslėptos, oficialiai neužregistruotos veikos)? (Pasirinkite tris variantus, Jūsų nuomone, labiausiai tinkančius).

12.1. Nužudymai;

12.2. Įvairūs sveikatos sutrikdymai;

12.3. Nusikaltimai žmogaus seksualiniai laisvei;

12.4. Kontrabanda;

12.5. Vagystės;

12.6. Plėšimai;

12.7. Narkotinių medžiagų gaminimas bei platinimas;

12.8. Sukčiavimai;

12.9. Turto prievartavimai;

12.10. Kita _____

13. Tyrimai rodo, kad gyventojų nesaugumo jausmas labai išaugo ir vis didėja. Kaip manote, kas tai įtakojo? (Pasirinkite tris variantus, Jūsų nuomone, darančius didžiausią įtaką).

13.1. Didelis žiniasklaidos dėmesys nusikalstamumui;

13.2. Išaiškinti korupcijos atvejai teisėsaugos institucijose;

13.3. Gyventojų nepasitikėjimas vienas kitu;

13.4. Didelis neištirtų nusikalstamų veikų skaičius;

13.5. Per švelnios bausmės;

13.6. Nepilnamečių nebaudžiamumas;

13.7. Kita _____

14. Išvardinkite Jums žinomas vykdomas prevencijos priemones Lietuvoje?

15. Išvardinkite Jums žinomas vykdomas prevencijos priemones Klaipėdos apskrityje?

16. Išvardinkite Jums žinomas vykdomas prevencijos priemones Klaipėdos mieste?

17. Kaip manote, ar vykdomos prevencinės programos atitinka priežastingumą bei veikia Klaipėdos miesto nusikalstamumo priežastis?

17.1. Taip

17.2. Ne

17.3. Neturiu nuomonės

17.4. Kita _____

18. Kaip manote, ar vykdomų prevencinių programų Klaipėdos mieste užtenka?

18.1. Pakanka;

18.2. Nepakanka;

18.3. Neturiu nuomonės;

18.4. Kita _____

19. Jūsų nuomone, ar reikia vykdyti atskiras prevencijos priemones nepilnamečiams dėl jų daromų nusikalstamų veikų? Kodėl?

20. Gal turite kitokių pastebėjimų ar rekomendacijų, kaip būtų galima mažinti nusikalstamumą Klaipėdos mieste?

Dėkojame už atsakymus!

